

Baťova soustava řízení ve světle katolické nauky církve

Denisa Kracíková

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav managementu a marketingu
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Denisa KRACÍKOVÁ
Osobní číslo: M08641
Studijní program: B 6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Management a ekonomika

Téma práce: Bafova soustava řízení ve světle katolické sociální nauky

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Zpracujte literární zdroje týkající se Bafovy soustavy řízení a katolické sociální nauky.

II. Praktická část

- Proveďte výzkumné šetření a zjistěte vnímání odkazu katolické nauky církve v Systému řízení Bafo.
- Vyhodnoťte výsledky výzkumného šetření a formulujte závěry.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: 40 stran
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BAŤA, Tomáš. Úvahy a projevy. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2002. 218 s. ISBN 80-7318-103-7.
LEV XIII. et al. Sociální encykliky (1891 - 1991). Praha: ZVON, 1996. 505 s. ISBN 80-7113-154-7.
LEŠINGROVÁ, Romana. Baťova soustava řízení. 3. vyd. Uherské Hradiště: Lešingrová Romana, 2008. 253 s. ISBN 978-80-903808-9-9.
PAPEŽSKÁ RADA PRO SPRÁVEDLNOST A MÍR. Kompendium sociální nauky církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. 536 s. ISBN 978-80-7195-014-1.
ZELENÝ, Mila. Cesty k úspěchu: trvalé hodnoty soustavy Baťa. Česko: Čintamani, 2005. 155 s. ISBN 80-239-4969-1.

Vedoucí bakalářské práce: prof. Ing. Lubomír Mlčoch, CSc.

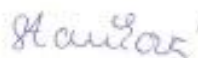
Datum zadání bakalářské práce: 2. dubna 2012

Termín odevzdání bakalářské práce: 18. května 2012

Ve Zlíně dne 2. dubna 2012

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavlová
děkanka

Ing. Pavla Staňková, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek cbhajoby¹;
- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému,
- na mou bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů § 47b Stanoviska učebních prací:

(1) Vynález či dílo vzniklé při zveřejňování disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, v kterých proběhla obhajoba, včetně poznatků opořených a výsledků obhajoby prostřednictvím dovozu či vyřazených prací, kterou upravuje Způsob poskytnutí starosti učební práce v tomto směru.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce obhajované veřejně či obhajoba není při nejedné při pracovních ústředních školách obhajoby zveřejněny a nakládají veřejnosti v rámci veřejného vnitřního předpisem v tomto směru nebo není-li tak určeno, v rámci pracovních ústředních škol, kde se má konat obhajoba práce, každý si může se zveřejnění práce pořídit na své náklady (jazyk) opisy nebo rozmnoženky.

(3) Platí se odovzdání práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 31 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nenahrazuje díla nebo dílčí díla (i) vyhlášená veřejně, když k tomu ne došlo přímou nebo nepřímou kopírováním nebo obdobným postupem k výuce nebo k výcviku podle díla vyřazeného zákonem nebo statutem či podobným předpisem nebo jinými právními předpisy, je-li dílo nebo dílčí dílo vyřazené zákonem nebo statutem či podobným předpisem poskytnuto výhradně k užití ve škole nebo školách či veřejném vzdělávacím zařízení (škola) dílo.

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

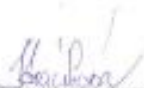
(1) Škola nebo škola či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpověď o uzavření smlouvy díla učitel, vyučující nebo jiný pracovník školy, pokud se tyto osoby dohodou na uzavření smlouvy, jeová také u svého zaměstnavatele § 35 odst. 3 zmíněná ustanovení.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (iž do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem bakalářskou/diplomovou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 18. května 2022

.....

⁴ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo

(2) Nemá-li spíše jiný vztah, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněným zájmem školy nebo školního či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školní či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výjímky jeho dočasného v souvislosti s učením dílo či poskytnutou licenci podle odstavce 2 přiměřeně zaplatil na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výjímky dočasného řešení nebo školního či vzdělávacího zařízení a k jejímu školnímu dílu podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává o soustavě řízení Baťa a sociální nauce církve. Zjišťuje jejich shodné a rozdílné prvky. Teoretická část seznamuje se základními pilíři obou nauk. Cílem praktické části bakalářské práce je komparace soustavy Baťa a sociální nauky. Součástí praktické části je také dotazník, zaměřen na současné podnikatele a jejich případné uplatňování principů jedné z nauk. Cílem práce bylo zjistit, zda existuje nějaká souvislost a shoda mezi soustavou řízení Baťa a sociální naukou církve.

Klíčová slova:

Soustava řízení Baťa, sociální nauka církve, služba veřejnosti, společné dobro, práce, rodina, výchova, ekonomický a společenský život

ABSTRACT

The Bachelor's thesis deals with the Bata management system and the catholic social study. It determines its identical and diverse features. The theoretical part introduces the basic pillars of both studies. The aim of the practical part of the Bachelor's thesis is a comparison of the Bata system and the social study. The practical part contains also a questionnaire, which concentrates on present entrepreneurs and their possible implementation of the principles of one of the studies. The goal of the Bachelor's thesis was to investigate if there is any connection and compliance between the Bata management system and the catholic social study.

Keywords:

Bata management system, catholic social study, service to the society, common good, work, family, education, economic and social life.

Na prvním místě bych chtěla poděkovat svým rodičům a celé rodině, za podporu v průběhu studia (nejen), a také za jeho umožnění. Dále bych ráda poděkovala prof. Lubomíru Mlčochovi za vlídné vedení, podněty a konzultace po čas psaní. Další poděkování patří sestřám Karmelitkám ze Štípy, které mně zpřístupnily knihovnu a zvláště sr. Růženě Sekulové za její podporu a podněty a také všem přátelům, kteří mi byli po čas psaní oporou.

Největší poděkování však patří Tomu, který dává smysl všemu bytí.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto: „„Až vy, mladí podnikatelé, dopracujete se ve svém podnikání k bohatství a moci, pamatujte na slova Kristova: „Ten, kdo nejmocnější chce z vás býti, ať jest služebníkem vaším.“ Pamatujte, že vaše síly, vaše schopnosti patří veřejnosti.“ (Baťa, 2002, s. 93)

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 BAŤOVA SOUSTAVA ŘÍZENÍ	12
1.1 ZAČÁTKY A VZDĚLÁNÍ TOMÁŠE BATI	12
1.2 STRUČNÝ PŘEHLED ŽIVOTA TOMÁŠE BATI V DATECH	15
1.3 PODNIKATELSKÁ FILOZOFIE TOMÁŠE BATI	17
1.4 BAŤŮV VZTAH K VĚDECKÉMU POKROKU – BAŤA A STROJE	17
1.5 BAŤOVO VNÍMÁNÍ RODINY	18
1.6 ZÁMOŽNOST VŠEM	19
1.7 ODKAZ BUDOUCÍM GENERACÍM.....	19
1.7.1 Výchova a vzdělání	20
1.8 TOMÁŠ BAŤA – STAROSTA ZLÍNA.....	21
1.9 BAŤŮV VZTAH K PRÁCI	22
1.9.1 Délka pracovní doby	23
1.10 SLUŽBA	23
1.10.1 Služba člověku	23
1.10.2 Služba veřejnosti	24
1.10.3 Služba životu.....	25
2 SOCIÁLNÍ NAUKA CÍRKVE	26
2.1 OD ENCYKLIKY RERUM NOVARUM PO SOUČASNOST.....	27
2.2 DŮSTOJNOST LIDSKÉ OSOBY.....	28
2.3 ZÁSADY SOCIÁLNÍ NAUKY CÍRKVE	29
2.3.1 Zásada společného dobra	29
2.3.2 Univerzální určení statků	30
2.3.3 Univerzální určení statků a soukromé vlastnictví	31
2.3.4 Zásada subsidiarity.....	31
2.3.5 Zásada participace	31
2.3.6 Zásada solidarity	32
2.4 RODINA	32
2.5 LIDSKÁ PRÁCE.....	33
2.5.1 Důstojnost práce.....	34
2.5.2 Právo na práci.....	34
2.5.3 Práva pracujících	34
2.6 EKONOMICKÝ ŽIVOT	35
2.6.1 Bohatství existuje proto, aby bylo sdíleno	35
2.6.2 Morálka a ekonomika.....	36
2.6.3 Soukromá iniciativa a podnikání.....	36
2.6.4 Působení státu.....	37
2.7 POLITICKÁ OBEC	37
2.7.1 Demokracie	37
2.8 SLUŽBA V ROZLIČNÝCH OBLASTECH SPOLEČENSKÉHO ŽIVOTA	38
2.8.1 Služba lidské osobě	38

2.8.2	Služba kultuře.....	38
2.8.3	Služba ekonomice	39
2.8.4	Služba v politice.....	39
3	SHRNUTÍ TEORETICKÉ PRÁCE	40
II	PRAKTICKÁ ČÁST	41
4	KOMPARACE SYSTÉMU ŘÍZENÍ TOMÁŠE BATI A KATOLICKÉ NAUKY CÍRKVE	42
5	PRÁCE	43
5.1	KAPITÁL VERSUS PRÁCE.....	43
5.1.1	Účast na zisku	44
5.1.2	Zisk.....	46
5.2	MZDA.....	46
5.3	VZTAHY V PRACOVNÍM PROCESU	49
5.3.1	Spolupráce a důvěra	49
5.3.2	Zaměstnavatel x Zaměstnanec	51
5.3.3	Baťa a odbory.....	53
5.3.4	Pracovní doba, slavení svátků a pracovní podmínky	54
6	RODINA.....	57
6.1	VÝCHOVA	58
6.2	EKONOMIE DARU.....	59
7	SLUŽBA VEŘEJNOSTI & SPOLEČNÉ DOBRO.....	61
8	SUMARIZACE KOMPARACE SOUSTAVY BAŤA A SOCIÁLNÍ NAUKY CÍRKVE	62
9	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ – FILOZOFIE PODNIKÁNÍ	64
9.1	VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	65
9.2	SPEARMANŮV KORELAČNÍ KOEFICIENT	75
10	DOPORUČENÍ.....	77
10.1	BÝT PRO DRUHÉ	77
10.2	VZDĚLÁNÍ A VEŘEJNÁ DISKUZE	77
10.1	EKONOMIE SPOLEČENSTVÍ.....	78
	ZÁVĚR	79
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	81
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	84
	SEZNAM OBRÁZKŮ	85
	SEZNAM TABULEK.....	86
	SEZNAM PŘÍLOH.....	87
	PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	88
	PŘÍLOHA III. – VSTUPNÍ HODNOTY	96

ÚVOD

V dnešní postmoderní době se ekonomie většinou orientuje na neustálý růst. Zvyšování utility jednotlivce se stává vytouženým cílem. Masmédia nás v této oblasti utvrzují a povzbuzují. Jsem však toho názoru, že mentalita konzumu sama o sobě nemůže vést ke šťastnému a plnohodnotnému životu. Byť by tento životní styl byl sebevíc prezentován a oslavován.

Do protikladu k individualismu a egoismu se staví jak soustava řízení Baťa, tak i sociální nauka církve. Cílem této práce je představit základní pilíře obou nauk a poukázat na shodné či rozdílné prvky, ač se na první pohled může zdát, že mají jen pramálo společného.

Příběh Tomáše Bati je stále silný a může oslovit i nadcházející generaci. Staví totiž na hodnotách, které jsou neměnné. Přestože od jeho smrti uplynula již řádka let, jeho odkaz je stále aktuální a jak doufám, nebude zapomenut.

Sociální nauka církve je plodem staleté reflexe, dialogu a konfrontace s Písmem svatým. Svou konkrétnější podobu dostala až v roce 1981, ale implicitně přítomná byla již na úsvitu církve. Tisíciletá tradice činí církev kompetentní vyjadřovat se ke společenským událostem a posuzovat je ve světle evangelií. Je obhájkyň morálního rozměru ekonomie, což je dnes více než kdy jindy aktuálním tématem.

Součástí praktické části je dotazníkové šetření určené dnešním podnikatelům, které si klade za cíl zjistit, zda podnikatelé znají a uplatňují soustavu řízení Baťa nebo sociální nauku církve a liší-li se jejich podnikatelské chování od takových podnikatelů, kteří tyto nauky explicitně neuplatňují.

Výběr tématu bakalářské práce vnímám jako klíčový. Svým tématem jsem nadšena. Studium obou nauk považuji za nesmírně přínosné a obohacující.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 BAŤOVA SOUSTAVA ŘÍZENÍ

Soustava řízení Tomáše Bati je založena na trvalých hodnotách a pevné morální základně, díky nimž získává nadčasový potenciál. Nechat se inspirovat a vést tímto kulturním dědictvím, znamená změnu myšlení a oproštění se od převládající mentality konzumu a egocentriky. Středem a srdcem myšlenkového odkazu Tomáše Bati je služba. Služba veřejnosti, služba člověku, služba životu. Téma služby se line celou soustavou řízení a je jím prodchnut i každý plán, myšlenka a úvaha Tomáše Bati. Aplikovat Baťovu soustavu řízení v současné globální společnosti a v kontextu dnešní doby znamená především začít sloužit a nabídnout své síly, um i práci k prospěchu všem.

1.1 Začátky a vzdělání Tomáše Bati

Tomáš Baťa se narodil 3. dubna 1876 ve Zlíně do ryze ševcovské rodiny. Lze dohledat až 9 generací v rodině Baťů, které se věnovaly ševcovskému řemeslu. Odtud tedy pramení jeho celoživotní vášeň pro vše, co souviselo s obuvnictvím.

Tabulka 1: Rodová tradice ševcovského řemesla (Lešingrová, 2010, s. 51)

Jméno	Rok narození	Rok úmrtí	Povolání
1. Václav Batia	1580	1662	Obuvník
2. Lukáš Batia	1610	1683	Obuvník
3. Lukáš Batia	1660	1727	Obuvník
4. Martin Batia	1691	1771	Obuvník
5. Martin Batia	1715	1777	Obuvník
6. Šimon Batia	1755	1833	Obuvník
7. Antonín Baťa	1802	1850	Obuvník
8. Antonín Baťa	1844	1905	Obuvník
9. Tomáš Baťa	1876	1932	Obuvník
10. Tomáš Jan Baťa	1914	2008	Obuvník
11. Thomas George Bata	1948		

Již od útlého dětství se Tomáš Baťa pohyboval v obuvnickém a kupeckém prostředí. V šesti letech vyrobil své první boty pro panenky z odřezků v otcově dílně. Za svou práci býval odměněn až 10 krejcarů denně. Později si na jarmarcích za drobné služby, jako je obouvání či odnášení bot, přivydělával v podobě „tringeltu“. To vše napomáhalo k rozvíjení a získávání jeho zkušeností v oblasti obchodní a hospodářské.

Tomášův otec byl zapáleným obchodníkem, který oplýval nápady a nadšením, ale scházela mu vytrvalost. Svým dětem se však snažil důmyslnou výchovou vštípit smysl pro podnikání. Když měl Tomáš 10 let, zemřela mu matka „a s ní odešla nejen pečlivá výchova mateřská, ale i otcovská.“ (Baťa, 2002, s. 11) Jeho otec se zkrátka oženil znovu. Rodina se rozrostla na 10 dětí, z nichž Tomáš, Antonín a Anna, děti od zemřelé matky Anny, drželi nejvíce pospolu. Bylo však potřeba zvýšit své úsilí a zabezpečit tak dvanáctičlennou rodinu. Jejich živobytí bylo úzce provázáno s živností. Když byl dostatek práce, nebylo hladu. Pokud práce nebyla, přišel hlad a bída. (Kudzběl, 2001, s. 17-18)

Ve 14 letech Tomáš Baťa odchází ze školy a vstupuje do učení k svému otci. Tentýž rok již řídí veškerý prodej, čímž, podle svých slov, „drží hlad za rohem“. (Baťa, 2002, s. 11) Zároveň nalézá svou zálibu a vášeň ve čtení knih, které do té doby neznal. Nad četbou „pláče a směje se zároveň.“ (Baťa, 2002, s. 12)

Navzdory předpokladům, které by se u tak úspěšného podnikatele očekávaly, se mu dostalo nevalného vzdělání. Vychodil pouze čtyřtřídní obecnou školu ve Zlíně a pátý školní rok v Uherském Hradišti v německém jazyku, který příliš neovládal. Ani jeho školní docházka nebyla kvůli živnosti nijak častá, protože musel častá vypomáhat u svého otce v dílně. (F. Trnka, 1998, s. 14)

Tomáš byl velmi zručný. To se také projevilo na vzkvétající živnosti. Shledal však, že není svým otcem patřičně doceněný. Proto v 15 letech bez finančních prostředků odjel do Vídně za svou sestrou Annou s úmyslem podnikat začít samostatně. Jeho první samostatný pokus se setkal s neúspěchem. Baťa si však osvojil důležité zásady, kterými se řídil po zbytek života. Jeho neúspěch spočíval v neznalosti jazyka a především v neporozumění místního trhu. Celý jeho kapitál (zapůjčený od sestry) v podobě 30 zlatých investoval do výroby, bez analýzy tamějšího trhu. O jeho jednoduché papuče zkrátka nebyl zájem. Tomáš Baťa se vrátil domů s poznáním, že nejdříve je třeba vědět, co přesně lidé chtějí koupit, a až pak vyrábět. (Kudzběl, 2001, s. 20-22)

V roce 1892, když bylo Tomášovi 16 let, dostal od svého otce souhlas, 50 zlatých a kufr nejlepších výrobků a odjel do Prahy, aby rozšířil jejich odbyt. V Praze strávil bezprizorně dva týdny. Domů se však vrátil s výdělkem 35 zlatých a novými objednávkami. Vzhledem k jeho věku a vzdělání lze považovat tuto cestu za velmi úspěšnou. Jistě tomu dopomohla i jeho výřečnost, kterou byl znám již od dětství. V Praze si uvědomil důležitost a potřebnost základních dovedností, jako je čtení a psaní. Styděl se za svůj nečitelný rukopis, který byl

mnohdy závdavkem neúspěšného prodeje. Rozhodl se tento svůj deficit odstranit a začal po večerech studovat a číst. (Kudzbel, 2001, s. 23)

V roce 1894 požádali Antonín, Tomáš a Anna o vyplacení věna po matce. Přestože to pro otce znamenalo velkou ztrátu pracovních sil i kapitálu, bez váhání jim vyplatil 800 zlatých. Sourozenci Baťovi následně začali podnikat s vidinou lepšího živobytí. (Baťa, 2002, s. 13) Zřídili si obuvnickou živnost na Antonínovo jméno, protože Tomáš ještě nebyl plnoletý. Pracovní doba pro jejich tovaryše začínala šestou hodinou ranní a končila v šest hodin večer.

Jelikož jejich počáteční kapitál nestačil na nákup zařízení a materiálu, půjčovali si peníze prostřednictvím směnek. Po roce jejich samostatného „továrnického“ života, kdy pracovali pouze občasně a ve svátečním, jako pravý „páni“, přišlo tvrdé vyúčtování. Věřitelé už dále nechtěli prodlužovat splatnost směnek a jejich dluh vzrostl na 8 000 zlatých. Antonín byl navíc povolán na vojnu a Anna se provdala. Tomáš zůstal sám a s dluhy. Bankrot se zdál nevyhnutelný. Do té doby Tomáš na fyzickou práci pohlížel „jako na něco nečestného.“ (Baťa, 2002, s. 15) Tento postoj byl zčásti zapříčiněn tehdejšími míněním. Představa bankrotu pro něj však byla nemyslitelná. „Stud před bankrotem bratrova závodu, za který jsem měl spoluodpovědnost, naučil mě pracovat a šetřit penězi i časem. ... Takto jsem přišel k přesvědčení, že bankrot je otázkou mravního názoru.“ (Baťa, 2002, s. 15) Přestal navštěvovat hospody a začal přemýšlet, jak ze vzniklé situace ven. Přestože chvíli ještě trvalo, než pominula jeho touha být pánem a jeho pohrdání fyzickou prací, přišel čas, kdy si ho práce podrobila celého. „Všechno požehnání mého života počalo se toho dne. (...) V práci nalézal jsem stále více a více půvabu a vnitřního uspokojení.“ (Baťa, 2002, s. 18) Tomáš Baťa pracoval od rána do noci. Objednával, prodával, přenášel suroviny na zádech několik kilometrů, odvážel zboží, vyplácel mzdy... až se nakonec konečně vymanil z osidel bankrotu. Jeho nevídaná píle, nasazení a pracovitost si získaly uznání věřitelů, díky nimž se snadněji dostal z další rány, a to tajného dluhu bratra Antonína v částce 20 000 zlatých. Tomáš Baťa po úvaze a poradě s vídeňskými právníky přejal dluh na sebe, čímž ochraňoval nejen svého bratra, ale i živnost svého otce v Uherském Hradišti. „Z této krize vypracoval jsem se brzo. Schodek mezi majetkem a dluhem byl sice větší než v první krizi, ale byli tu velké mravní hodnoty. Moje důvěra v práci, důvěra dodavatelů, zákaznictva i zaměstnanců ke mně.“ (Ibid, 2002, s. 20) I přes Tomášovo úsilí tato krize však zruinovala jeho otce. Tyto úskalí však Baťovi napomohly vypěstovat si silného ducha a nastolit v jeho životě řád a kázeň. Vyšel z krize silnější, než dřív a vyšel jako vítěz. Toto vítězství bylo

v první řadě vítězstvím morálním. Další vývoj životních událostí, je patrný z následující kapitoly. (Baťa, 2002, s. 10-20, Trnka 1998, s. 16-17; BataStory.net, © 2005-20011)

Tolik stručné ševcovské začátky Tomáše Bati v jeho prvních letech podnikání.

1.2 Stručný přehled života Tomáše Bati v datech

- 1876 – Narození Tomáše Bati ve Zlíně
- 1894 – Založení obuvnické živnosti s bratrem Antonínem a sestrou Annou
- 1897 – Převratná výroba tzv. „Baťovek“, vyráběných ve velkém množství při nízké ceně
 - První stroje a mechanizace z Německa
- 1900 – Postavena 1. tovární budova, Baťa zaměstnává 120 pracovníků
- 1904 – 1. cesta do Ameriky za zkušenostmi, spolu se třemi spolupracovníky
- 1905 – Byl zaveden dvousměnný provoz a vzniklo prodejní oddělení
- 1908 – Zemřel bratr Antonín a celého řízení se i formálně ujímá Tomáš Baťa
- 1911 – 2. cesta do Ameriky za nákupem strojů
- 1912 – Tomáš Baťa se oženil s Marií Menčíkovou
 - Stavba prvních rodinných domků pro zaměstnance
- 1914 – Narození syna Tomáše, nazývaného Tomík
 - Získání zakázky na výrobu 50 000 vojenských bot, zakázku rozdělil i mezi konkurenci
- 1916 – Založení strojíren
- 1917 – Stavba cihelny, koupě elektrárny, zřízení prodejny v Liberci, zřízení výrobní kopyt
 - Denně se vyrábí na 10 000 párů obuvi při 5 000 zaměstnancích
- 1919 – 3. Cesta do Ameriky – návštěva Fordovy automobilky
 - Koupě továrny v Lynn a založení výrobního podniku Bata Shoe Corporation

- Postaveny budovy určené pro zábavu, koncerty, sportovní aktivity, filmová představení, stavba mateřské školky
- 1921 – Provoz železniční dráhy (Otrokovice – Zlín – Vizovice)
 - Založeny továrny v USA a Holandsku
- 1922 – Krize a špatný odbyt zapříčiněn válkou
 - Kampaň „Baťa drtí drahotu“
 - Založení dalších továren v Dánsku, Jugoslávii a Polsku
 - V ČSR již 160 prodejen
- 1923 – Baťa zvolen starostou Zlína, ve funkci až do roku 1932
- 1924 – Zavedení účasti spolupracovníků na zisku a ztrátě a samospráva dílen
 - Byl založen sportovní klub SK Baťa
- 1925 – Vznik a zahájení Baťovy školy práce
 - 1. Obchodní cesta do Indie
 - V ČSR 563 prodejen
- 1926 – Položen základní kámen nemocnice Tomáše Bati ve Zlíně
 - Zřízen velký sportovní areál
- 1928 – 1. Místo v exportu obuvi na světě získala ČSR
- 1929 – Rozsáhlé otevírání prodejen v zahraničí
- 1930 – Počet denní výroby obuvi dosáhl 100 000 párů
 - Zahájena výroba pneumatik
 - Zaveden pětidenní pracovní týden (40 hodin) jako první v republice
- 1931 – Změna názvu na „Baťa, a.s. Zlín“ s předmětem podnikání: výroba obuvi, stavebnictví, textilie, chemický průmysl, gumárenství, elektrotechnika, strojírenství, těžba lignitu, papírenství, polygrafie, dřevařství, dopravní a pojišťovací činnost.
- 1932 – Dostaveno Velké kino

- Zahájena stavba většího koupaliště
- Postaven hotel „Společenský dům“

12.7 1932 – Tragická letecká nehoda, při které Tomáš Baťa umírá

1.3 Podnikatelská filozofie Tomáše Bati

Tomáš Baťa své dílo nebudoval náhodně. Všechna činnost, která v jeho podnicích probíhala, byla pečlivě naplánována a směřovala k jasně vytyčeným cílům. Plánování jako takové vůbec zaujímal čelní postavení v jeho podnikatelské filozofii. V případě, že situace vyžadovala rychlé rozhodnutí, uchyloval se k následujícímu řešení: „Často jsem stál před rozcestím, nevěda mám-li jít vpravo nebo vlevo a myslím, že jsem nakonec nejvíce vydělal, když jsem se rozhodl pro ten směr, který se zpočátku zdál prospěšný jen lidem – veřejnosti.“ (Baťa, 2002, s. 47) Lze říci, že vše, co Tomáš Baťa konal, a vše, do čeho se angažoval, mělo jediný cíl: **službu veřejnosti**. Tato idea byla úhelným kamenem celé jeho podnikatelské koncepce. Vše ostatní, každý jednotlivý prvek v jeho soustavě řízení, měl jen dopomoci na cestě k jeho cíli, ke službě. „Každý obchodník je dobyvatelem, avšak tím nejušlechtlejším dobyvatelem, protože bojuje o možnost sloužit lidem.“ (Baťa, 2002, s. 65) K tomuto cíli využíval mnohých prostředků. Jedním z významnějších a často se opakujících v jeho proslovech i projevech, bylo budování člověka. V roce 1930, na požádání, přispěl do časopisu Mezinárodní obchodní komory článkem *Moje hospodářská filozofie*, v kterém praví: „Přejete si, abych Vám řekl, jak jsem vybudoval náš podnik až k jeho dnešní velikosti. Při své práci neměl jsem na mysli vybudování závodu, ale lidí. Vybudoval jsem člověka, aby byl výkonnější a lépe sloužil zákazníkům a on potom vybudoval závod.“ (Ibid, 2002, s. 74)

„Filozofické zásady Tomáše Bati

- Podnikání je službou životu
- Práce je službou životu
- Posláním podnikání je služba
- Všichni účastníci procesu musí mít zisk“ (Lešingrová, 2010, s. 49)

1.4 Baťův vztah k vědeckému pokroku – Baťa a stroje

Poprvé se s výdobytkem tehdejší doby setkal ve Frankfurtu nad Mohanem na konci devatenáctého století. „Byl jsem ohromen.“ (Baťa, 2002, s. 20) popisuje Baťa dojmy z poznání nové technologie. Sám nazývá tuto kapitolu, ve svých později sepsaných *Úvahách a proje-*

vech – Jak jsem se stal přítelem strojů. Tato vášeň pro technologický pokrok ho již nikdy neopustila. Tomáš Baťa vždy směřoval k pokroku. Jeho četné cesty do zahraničí, za vidinou získání zkušeností a setkání se s největšími odborníky svých oborů, jsou toho důkazem.

„Jsou mnozí lidé, kteří se hrozí nadcházejících dnů techniky a strojů, a praví, že vedou k zotročení člověka. Jsou to lidé, kteří dosud nenalezli cestu, jak učinit ze stroje své **služebníky**.“ (Zelený, 2005, s. 123) Opět zde můžeme vidět službu, jakožto cíl. Se službou je však neodmyslitelně spojen i blahobyt a růst člověka. „Všechny technické výrobní možnosti musí sloužit ke zvyšování blahobytu lidí, především ovšem žen a dětí.“ (Baťa, 2002, s. 103)

1.5 Baťovo vnímání rodiny

Baťův postoj k rodině je patrný z několika jeho projevů, zmiňujících postavení rodiny. Jak je již uvedeno výše, nešlo mu pouze o vybudování závodu, ale o vybudování člověka, k němuž rodina neodmyslitelně patří. Jeho vztah k zaměstnancům se neomezuje pouze na pracovní poměr. Baťa stejně zapáleně, jako buduje „svůj podnik“, přispívá i k budování důstojných životních podmínek pro své spolupracovníky. Prvním konkrétním krokem, který na podporu manželství a rodin zavedl, byly podmínky, které nastavil pro baťovské mladé muže: „Vedle péče o výchovu zdravého těla a praktických vědomostí nutných pro život, musíme se starat o to, aby každý z nich zahospodařil do svého 24. roku 100 000, –.“ (Baťa, 2002, s. 45)

Tato horentní suma umožňovala mladým rodinám finanční nezávislost a vyhlídky na důstojné bydlení v baťovských domcích, které nechal Baťa navrhnout a postavit. Na tehdejší poměry to bylo bydlení nadstandartní a podporující jak příjemné rodinné zázemí, tak i zdraví samotných baťovců. Že má rodina v očích Tomáše Bati významné a důležité postavení, dokazují i jeho následující slova: „Ovšem, je-li právem a povinností mladého muže být vlastníkem a hospodářem toho co si vydělal, neznamená to, že by mu měly být peníze nejvyšší metou, účelem a nejdražším statkem. 'Život je více nežli pokrm, 'praví bible. **Vzájemná láska rodičů a dětí je více.**“ (Ibid, 2002, 90) Je patrné, že peníze jsou vnímány pouze jako prostředek vedoucí k významnější skutečnosti, jako je třeba právě zmíněná rodina. V roce 1927, před dalším volebním obdobím v komunálních volbách, obrátil se Baťa na své spoluobčany těmito slovy: „**Veškerá práce** zastupitelstva a hlavně členů naší

skupiny v minulém období směřovala ke zlepšení **rodinného života** – života žen a dětí v této obci.“ (Baťa, 2002, s. 104)

1.6 Zámožnost všem

V roce 1925 vydal Tomáš Baťa útlou knižní publikaci nazvanou „Zámožnost všem“, kde shrnuje a popisuje podstatu jeho podnikatelského systému. Baťa byl přesvědčen, že „Zámožnost = povinnost, chudoba = výmluva.“ (Baťa, 2002, s. 41) Věřil, že každý člověk je povinen ze svého života odvést důstojně a plnohodnotně prožitý čas, který mu byl svěřen. „Chudými u Baťů zůstávají pouze Ti, kterým se pracovat nechce.“ (Zelený, 2005, s. 114)

Tvrdě a neúnavně bojoval s nepříznivými podmínkami, které ztěžovaly a znemožňovaly zdravý a kvalitní život. Jedním z prostředků k dosažení zámožnosti všech bylo zavedení „Účasti na zisku“ a „Samosprávy dílen“, které zavedl v roce 1924. Tímto krokem sledoval zlevnění a zefektivnění své produkce, a také vyšší zainteresovanost zaměstnanců na dosaženém zisku, čímž rostl jejich majetek. Samospráva dílen byla dobrým podhoubím pro konkurenční boje mezi jednotlivými středisky, které Baťa vždy podporoval. „Závodění v práci jest vznešené.“ (Baťa, 2002, s. 37) Účast na zisku, mimo jiné, přispívá i k tolik potřebné důvěře mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, na která byla u Bati vždy protěžována. (Ibid, 2002, s. 40)

1.7 Odkaz budoucím generacím

„Náš život je jediným předmětem na tomto světě, který nemůžeme považovat za soukromé vlastnictví, neboť jsme ničím nepřispěli k jeho vybudování. Byl nám jen propůjčen s povinností odevzdat je potomstvu rozmnožený a zdokonalený. Mají proto naši vrstevníci a ještě více naše potomstvo žádat vyúčtování z našeho života.“ (Baťa, 2002 s. 10)

Z úvodní citace, jíž započal svou knihu „Úvahy a projevy“ je patrná úcta a vděčnost za obdržený život. Cítil doslova povinnost a závazek jej rozmnožit a připravit tak ornou půdu pro budoucí generace. Po osmdesáti letech od jeho smrti můžeme říci, že po sobě zanechal odkaz natolik strhující a fascinující, že svým slovům dostal nad veškeré očekávání a dosáhl nebývale kladné životní bilance.

Zárodek předávání zkušeností dětem zítřka spatřuje Baťa v rodině: „Je povinností otce vynaložit vše, aby ve svém synu vypěstoval tyto mravní hodnoty, i kdyby tím utrácel velké sumy na svém okamžitém výdělku nebo na výsledcích své práce.“ (Ibid, 2002, s. 80). I

zde se projevuje velikost Tomáše Bati, který svou prací nesleduje egoistické uspokojení, nýbrž zde opět nacházíme ono nadšení pro službu.

„Touha stát se nepostradatelným je pákou pokroku, ale brzdou pokroku je naše touha zůstat nepostradatelnými.“ (Baťa, 2002, s. 45)

Profesor Zelený dodává, že schopní lidé se nepovažují za nepostradatelné a ani se jimi stát nechtějí. (2005, s. 64)

1.7.1 Výchova a vzdělání

„Vše, čemu se lidé učí, má mít nějaký cíl, má k něčemu **sloužit**.“ (Baťa, 2002, s. 80)

Aby Baťova myšlenka a jeho odkaz mohl přežít a oslovit i budoucí generace, bylo potřeba systematického předávání a zaučování, čemuž měl napomoci Baťou vybudovaný vzdělávací komplex. V roce 1925 byla otevřena Baťova škola práce, a to pro chlapce od 14 let. Studium bylo tříleté a zahrnovalo tři složky: školní výuku, práci v dílně a internátní výchovu. V roce 1925 byla otevřena BŠP i pro ženy. Od 15 let se každý učeň učil hospodařit s vlastní vydělanou mzdou, kterou dostával za práci v dílně. Vštípení hospodárnosti mladým lidem bylo pro Baťu prvořadé.

Baťovi zaměstnanci dosahovali několikanásobně vyšších mezd, zároveň však byli také vedeni k hospodárnosti, kázni a službě druhým. Dveře do Baťovy školy práce byly otevřeny jak majetným, tak i sociálně slabším rodinám. (Lešingrová, 2010, s. 95) Vzdělávací komplex tvořily školy různých oborů. Výuka cizích jazyků byla samozřejmostí, jako i večerní vzdělávací kurzy, které Baťa pořádal.

Systém vzdělávání se skládal ze tří úrovní:

- Výchova v učňovských školách
- Příprava pracovníků ve školících dílnách a odborných školách
- Vyšší školy a specializované kurzy (Baťa vychovatel, Hospodářský zážrak)

Jedním z důvodů, proč si Baťa vybuřoval vlastní školy, byla nespokojenost s tehdejšími školstvím. Žáci se učili teorii, se kterou v praxi nikdy nepřišly do styku. Další nedostatek ve školství spatřoval v nedostatečném finančním ohodnocení učitelů.

Z projevu roku 1931 k učňům:

„Moji mladí přátelé! Školy, které pro Vás budujeme, mají v první řadě ten účel, naučit vás umění vydělávat více peněz při menší dřině, než to dovedli Vaši rodiče. (...) VYDĚLÁVEJTE SLUŽBOU LIDEM (...) PROTO VÁM KLADU NA SRDCE: vžijte se plně ve své povolání. Přistupujte k práci s láskou. Nevěřte, že je kletbou života. Buďte si toho vědomi, že máte povinnost budovat práci blahobyt sobě a svému okolí. Jděte pevně za svým cílem a úspěch vás nemine. Nazdar!“ (Baťa, 2002, s. 85)

1.8 Tomáš Baťa – starosta Zlína

Příčina vstupu Tomáše Bati do komunálních voleb pramenila z nespokojenosti s tamější radnicí, která ho přivedla až k rozhodnutí postavení kandidátní listiny, a to poprvé v roce 1923. (Ibid, 2002, s. 97)

Baťa neměl v úmyslu prosadit se v politice, nebyl kariéristou a neprahnul po moci. Antonín Cekota, jeho věrný spolupracovník, popsal Baťu jako „muže úplně nepolitického“. (Baťa, 2002, s. 96) Měl jiné plány. Chtěl ze Zlína vybudovat moderní město s dopravní infrastrukturou, kterou považoval za nezbytnou.

Tabulka 2: Výsledky voleb ve Zlíně v letech 1923, 1927 a 1931 (Kudzbel, 2001, s. 161)

Název	1923		1927		1931	
	počet poslanců	v %	počet poslanců	v %	počet poslanců	v %
Baťovci	17	57	25	83	41	97
Ostatní	13	43	5	17	1	3

Po prvních vyhraných volbách roku 1923 Baťa píše: „Děkuji vám za vaši důvěru a za vaše přátelství. Důvěra za důvěru, přátelství za přátelství. Zavázali jste mne, abych pro vás pracoval. Řekli jste dnešním hlasovacím lístkem: ‘PRACUJ!’. Budu pracovat.“ (Baťa, 2002, s. 102) V projevu po volbách ke svým pracovníkům říká: “Velký Zlín mohou vybudovat jen velcí lidé. ... Muž, který myslí na svou rodinu, je mužem prostřední velikosti. Veliký muž je ten, který pracuje tolik, aby jeho práce přinesla prospěch i jiným, jeho okolí, popř. celému státu.“ (Ibid, 2002, s. 103)

Že svou novou úlohu bral velmi vážně a zodpovědně, dosvědčuje množství odvedené práce, které pro město vykonal. Během let svého starostování pro město Zlín (na vlastní ná-

klady) zřídil síť střídavého proudu. Dále dbal na úklid a čistotu veřejných prostranství, přičemž všichni pracovníci koncernu Baťa pracovali pro obec bez nároku na honorář. Vybudoval nové cesty z asfaltu. Pro celou obec byl zařídil vodovod a plynárnu, nechal postavit opatrovny a hřiště pro děti a ještě spousty dalších činností vedoucích k blahu zlínských obyvatel, zvláště pak žen a dětí. Při tom všem velmi dbal na transparentnost a doložitelnost smluv uzavřených s vlastní firmou. (Baťa, 2002, s. 103; Zelený, 2005, s. 129)

Jeho snem bylo krásné, čisté město, plné zeleně a života. Město s nejvyššími mzdami, s kvetoucím průmyslem a nejlepším dostupným vzděláním. Chtěl vybudovat pro zlínské občany domov, který by byl jejich pýchou a zároveň by osvobodil ženy od těžké domácí dřiny. Byl odhodlán vybudovat lepší život všem. (Baťa, 2002, s. 111)

1.9 Baťův vztah k práci

Byla to práce, která stravovala a zaměstnávala zlínského myslitele. Byla hnacím motorem, vášní i radostí Tomáše Bati. Ovšem ne vždy, tomu bylo tak. Dříve, než si ho práce zcela podmanila, i on pohlížel na fyzickou práci, jako ostatní v panské společnosti, skrze prsty. Ve svém mládí, považoval ji za na něco nečestného. Později však, kvůli hrozícímu bankrotu, nezbývala mu jiná možnost, než začít sám pracovat. V ten moment se láme jeho vztah i postoj k práci. „Brzy si mne práce podrobila celého. Všechno požehnání mého života počalo se toho dne. Pochopil jsem svoji pošetilost v napodobování lenošných lidí, pánů či nepánů. V práci nalézal jsem stále více a více půvabu a vnitřního uspokojení.“ (Baťa, 2002, s. 18) Zasadíme-li jeho proměnu do historických skutečností, zpozorujeme u něho přerod od Platona, který přisuzuje fyzickou práci otrokům, k pojetí Starého zákona, kde je práce vnímána jako požehnání. (Sedláček, 2009, s. 69)

V celém jeho působení a četných jeho projevech i proslovech lze spatřit nadšení, které k práci chová a snaží se ho vyburcovat i u svých spolupracovníků. (Baťa, 2002, s. 29)

Apeloval na to, aby byla práce odváděna s láskou a zápalem. „Čím je na světě hůře – tím je třeba pracovat více. A kdybych měl pracovat zadarmo, tak neuteču.“ (Ibid, 2002, s. 61)

Velmi také dbal na pořádek a čistotu na pracovišti, které vyžadoval od všech svých zaměstnanců. Baťovy podniky byly pověstné naprostým pořádkem. Nejen, že tím zvyšoval produktivitu a předcházal rozmanitým nepříjemnostem, ale bylo to součástí nového životního stylu, který chtěl ve Zlíně nastolit. (Kudzběl, 2001, s. 147)

Vytržením z kontextu lze nabýt dojmu, že Baťa spatřoval alfu i omegu v práci jako takové, že pracoval pro práci samotnou, v níž spatřoval svůj vrchol i naplnění. Tato domněnka je ovšem mylná. Považoval práci za prostředek.

Baťa nemiloval práci, miloval život, jemuž se zavázal sloužit, jenž se zavázal odevzdat rozmnožený. Sám píše: „**Moje práce má jeden účel: službu životu.** Jsem nadšen životem. Miluji život. Přál bych si žít jej desetkrát po sobě beze změny nebo za každých podmínek. Přál bych si mít deset synů. Ne, abych mohl mezi ně rozdělit své jmění, ale abych je naučil žít a pracovat. Nyní jich mám tisíce, třeba jenom jeden nese moje jméno. A nejlepší z nich dostane moje housle. Ovšem, ne k tomu, aby na ně hrál sobě, nýbrž jiným.“ (Baťa, 2002, s. 171)

1.9.1 Délka pracovní doby

Délka pracovní doby Tomáše Bati dosahovala často šestnácti i více hodin denně. Nepovažoval to však za hodné obdivu, poněvadž v práci spatřoval zábavu, obohacení i poučení zároveň. Cítil se přítelem práce. A byl proto šťasten. (Baťa, 2002, s. 171)

Stejnou délku pracovní doby ovšem nevyžadoval od ostatních. Naopak schvaloval oprávněnost zákona na její omezení. Už v roce 1918, kdy byla zavedena 11 hodinová pracovní doba, v Baťovském závodě byla zkrácena na 10 hodin při udržení několikanásobně vyšších mezd ve srovnání s konkurencí. (Ibid, 2002, s. 171)

„Jsem přesvědčen, že pracovní doba se bude dále zkracovat a těším se, že i u nás budeme jednou s to snížit počet pracovních dnů ze šesti na pět. Moje pracovní doba však i potom trvat až do úplného vyčerpání mých sil, protože nemám žádného většího požitku pro sebe, nežli je práce.“ (Baťa, 2002, s. 171)

1.10 Služba

Téma služby se line celým příběhem Tomáše Bati. Pro snadnější orientaci ji můžeme rozdělit do třech kategorií

1.10.1 Služba člověku

„Při své práci neměl jsem na mysli vybudování závodu, ale lidí. Vybuďoval jsem člověka, aby byl výkonnější a lépe sloužil zákazníkům a on potom vybuďoval závod.“ (Baťa, 2002, s. 74)

Tomáš Baťa vynakládal veškeré úsilí, aby zdokonalil sebe sama. V sebekázni spatřoval vítězství nad sebou i nad světem. Kdo chce být velkým vůdcem, ať nejdříve usměrní a vychová sebe. Jen velký člověk je sto zastat velkou práci. Tuto mravní sílu vštěpoval i svým „synům“ v baťovských školách. Utrzoval v mladých lidech víru v práci i v člověka. (Baťa, 2002, 79; 92; 176)

„VĚŘÍM V ČLOVĚKA, a v to, že se zlepšuje.“ (Baťa, 2002, s. 94)

Toto zlepšování bylo vykoupeno mnohým bojem a chybováním. Často proto vybízí k odvaze a vytrvalosti: „Nebojte se porážky! Nebojte se budoucnosti! Nebojme se ran. (Baťa, 2002, s. 89; 99; 152)

Nejvyšší ideál u živnostníka spatřoval v touze po rozvoji a růstu. „Cesta ke vzrůstu je cesta k pravdě, ke skutečnosti.“ (Baťa, 2002, s. 63) Hřímal Baťa. Věřil, že boj je proces, že vede k vítězství a novým obzorům. (Zelený, 2005, s. 68)

Měl neotřesitelnou důvěru v člověka a jeho schopnosti. „Důvěra! – jaká to důležitá a vzácná páka všeho lidského pokroku a blahobytu. Důvěra člověka k člověku.“ (Baťa, 2002, s. 156)

Je to právě člověk, který je zárukou a tvůrcem kvality. Kvalitně odvedené práce a kvalitního výrobku. Jen ryzí a čestný člověk je sto zhotovit kvalitní a ryzí dílo. (Zelený, 2005, s. 122)

Další prostor pro realizaci úspěchu spatřuje v technice: „Věřím, že tomuto zlepšení nesmírně přispívají technické vynálezy, které jsou dětmi lidského ducha. Děťmi ducha člověka, který se vypracoval výše, ukáznil svůj mozek a odvahu a rozdává z tohoto bohatství druhým, v čemž nachází největší štěstí a naplnění svého života.“ (Ibid, 2002, s. 94)

1.10.2 Služba veřejnosti

„Konejme jen takovou práci, která slouží veřejnosti.“ (Baťa, 2002, s. 47)

Úsilí o velikost a růst člověka povznáší Baťa ke službě celé veřejnosti. Toto jeho úsilí nemohlo zůstat opomenuto a odráží, mimo jiné, i úspěchy při komunálních volbách.

Místo planých slov, potvrzoval své ideje činy, čímž si získal důvěru i přízeň tisíců lidí, ať již spolupracovníků či obyvatel města Zlína. Tato zaujatost službou široké veřejnosti se odrazila i na samotném Zlíně, z kterého Baťa vybudoval moderní zahradní město. (Lešingrová, 2010, s. 90)

Bařova láska k rodnému kraji podněcovala a zvyšovala jeho zápal pro službu veřejnosti, zvláště pak službě pro jeho okolí a rodný kraj. Byl hrdý na své kořeny a první kroky rozvoje směřovaly vždy domů. „V rozvoji našeho závodu spatřovali jsme rozvoj a zajištění blahobytu celého našeho kraje.“ (Bařa, 2002, s. 180) Vlastní vypovídající hodnotu má i počet obyvatel Zlína. Na počátku Bařovy podnikatelské činnosti v roce 1923 město čítalo 5 285 obyvatel. V roce 1932, kdy Bařa tragicky zahynul, bydlelo ve Zlíně již 30 145 obyvatel. (Leřingrová, 2010, s. 90)

„Lidské srdce (...) nikdy nebude zcela lhostejné k veřejnému blahu.“ (Sedláček, 2005, s. 174) Píše David Hume a Tomáš Bařa jeho slova naplňuje celým svým bytím. Faktem potvrzujícím jeho nesobecký zájem při budování jeho závodu, je skutečnost, že pro sebe i svou rodinu materiální bohatství odmítá. Jeho soukromá mzda je mnohdy nižší, než u jeho zaměstnanců. Je si také vědom, že k zabezpečení jeho rodiny, by stačilo mnohem méně práce, než kolik vykonává. Jeho pohnutky jsou vyšší a vznešenější. Svou roli a postavení vnímá nekompromisně: „Je třeba ukázat směr a dávat příklad.“ (Bařa, 2002, s. 99; 137)

1.10.3 Služba životu

Jak služba člověku, tak služba veřejnosti ústily a nacházely svá naplnění i opodstatnění ve službě životu. Vše se prolínalo a sjednocovalo v touze být užitečným a přičinit se o blaho a dobro všech. Tomáš Bařa byl velikým mužem. Jeho vize a plány spočívaly na neotřesitelných mravních stanoviskách, které zaujímal. Jeho nadčasové poselství poskytuje návod každé ženě či muži napříč časem. Nevylučuje nikoho, ba právě naopak. Byl si vědom, že každý má jiné schopnosti a talenty. Někdo byl obdařen více, jiný méně. Avšak každý má povinnost své hřivny zúročovat, a tím být prospěšným společnosti. (Bařa, 2002, s. 80)

Přesah jeho díla byl plánován již od samého začátku. V roce 1931 píše, že už před 36 lety myslel na své nástupce. Bařa nechtěl být nepostradatelným. Nelpěl na vlastním nadání a nepostradatelnosti. Jeho plány byly dlouhodobé a jejich dopad je patrný i 80 let po jeho smrti.

„Moje práce má jeden účel: službu životu. Jsem nadšen životem. Miluji život.“ (Ibid, 2002, s. 171)

2 SOCIÁLNÍ NAUKA CÍRKVE

Sociální nauka církve (SNC) jako taková, má počátek v roce 1891 publikací encykliky papeže Lva XIII. *Rerum Novarum*, jež je považována za první sociální encykliku v dějinách církve. „Sociální učení církve má však své bohaté „předdějiny“, zahrnující celou historii křesťanského sociálního myšlení včetně jeho biblických východisek.“ (*soc. encykliky, s. 11*) Tyto kořeny jsou spatřovány především v Písmu svatém, ve spisech církevních otců či skrze zásahy magisteria do sociálních oblastí...SNC je součástí morální teologie a je předkládána na teologických fakultách po celém světě. Dotýká se, přejímá a reflektuje poznatky z řady společenských věd. Navazuje na prorockou úlohu církve a podílí na poslání hlásat evangelium všemu tvorstvu. (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 21; 57)

Zároveň se však SNC zcela distancuje od konkrétních politických systémů či ideologií, neboť trvá na tom, že není ideologií a nikdy se jí stát ani nemá.

Zájem církve, podílet se na celospolečenském dění a pokroku vyplývá z jejího poslání. „Společnost a spolu s ní politika, ekonomie, práce, právo, kultura nepředstavují čistě sekulární a světskou oblast, která by ležela na okraji nebo mimo poselství spásy a spásonosného dění. Společnost a všechno, co se v ní děje, se týká člověka. Společnost je tvořena lidmi, kteří jsou **první a základní cestou církve**.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 52) Lze říci, že se jedná o jednu z podstat poslání a úloh církve na zemi, totiž šíření Božího království mezi vším lidem. Je však nutné zdůraznit, že prostor působnosti církve je vymezen. Neusiluje o zásah do technických otázek nebo zavádění nových modelů organizace společnosti, cítí se však povinna vyjadřovat se k věcem mravním a po zralé úvaze posuzovat společenský pořádek a mínění. Případné distancování se od této své úlohy, znamenalo by popření sebe sama, neboť jak píše sv. Pavel v listu Korint'ánům: „Běda mně, kdybych nekázal evangelium.“ (*Bible, 2001, s. 1691*) Tisíciletá tradice, svěšená autorita a interpretování ve světle evangelia ji činí kompetentním vyjadřovat se a mravně posuzovat dějinné události. (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 56-57; Lev XIII., 1996, čl. 1)

Sociální nauka církve je na prvním místě předkládána své církevní komunitě, a to nejen kněžím a osobám zasvěceným, ale **zvláště laikům**, kteří se mají do veřejného dění angažovat a přispívat k jeho. Zároveň má však také univerzální určení. Je proto adresována

všem lidem dobré vůle, a to bez ohledu na jejich náboženské vyznání či kulturní příslušnost. (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 65)

2.1 Od encykliky *Rerum Novarum* po současnost

Pojem „sociální nauka“ nacházíme u papeže Pia XI. Její počátky jsou však spatřovány od encykliky *Rerum Novarum* Lva XIII. Tendence k péči o člověka nacházíme v učení i postoji církve od jejího úplného začátku, avšak již výše zmíněná encyklika je brána jako „počátek nové cesty.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 67)

Ekonomické následky 19. století, průmyslová revoluce a dělnická otázka, to vše bylo výzvou a začátkem „nové speciální péče o široké masy mužů a žen.“ (Ibid, 2008, s. 68)

Přestože encyklika *Rerum Novarum* je zasazena do konkrétní historické události, na niž také reaguje, stala se trvalým vzorem dalšího rozvoje sociální nauky církve. „Celá sociální nauka by mohla být vnímána jako určitá aktualizace, prohlubování a rozšiřování jejího původního jádra, tedy principů vyložených v encyklice *Rerum Novarum*.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 69)

Na výše zmíněný dokument navazuje encyklika papeže Piuse XI. *Quadragesimo anno* vydaná roku 1931, jako reakce na velkou celosvětovou krizi.

Následuje encyklika papeže Jana XXIII. pod názvem *Mater et magistra* (1961), jež je aktualizací výše uvedených dokumentů zaměřující se na tematiku společenství. O dva roky později se publikuje další ze sociálních encyklik: *Pacem in terris*, zabývající se především mírem a důstojností člověka. Jde o první církevní dokument s univerzální působností, adresovaný všem lidem dobré vůle. (*JAN XXIII., 1996b, čl. 172*)

Ve výčtu dále pokračuje pastorální konstituce 2. Vatikánského koncilu *Gaudium et spes*, jež se zabývá ekonomickým a společenským životem, kulturou, rodinou, společenstvím národů a politickou obcí, vše je nahlíženo optikou důstojnosti člověka, neboť je „jediný tvor na zemi, jehož Bůh chtěl pro něho samého.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 74) Dalším dokumentem 2. Vatikánského koncilu přispívající a obohacující SNC je deklarace *Dignis humanae*, v níž předkládá vyznání náboženské svobody jako nezciitelné právo každého člověka. (Ibid, 2008, s. 75)

Populorum progressio z pera papeže Pavla VI. byla publikována roku 1967. Ústředním bodem celé encykliky je mezinárodní rozvoj. Téhož roku Pavel VI. ustanovuje komisi „Iustitia et Pax“, jakožto celosvětový církevní orgán, s úkolem podněcovat „katolickou veřej-

nost k uskutečňování rozvoje ve strádajících zemích a k sociální spravedlnosti mezi národy.“ (Vragaš, 1996, s. 18)

K osmdesátému výročí *Rerum Novarum* oběhl celý katolický svět list Pavla VI. *Octogesima adveniens*.

Následující tři sociální encykliky napsal, dnes již blahoslavený Jan Pavel II. První z nich *Laborem Exercens* (1981) se zabývá otázkou práce, encyklika *Sollicitudo rei socialis* (1987) odkazuje na dvacáté výročí dokumentu *Populorum progressio* a zabývá se otázkou rozvoje. Třetí encyklika Jana Pavla II. pod názvem *Centesimus annus* (1991) byla vydána u příležitosti stého výročí encykliky *Rerum Novarum* „v níž se jasně poukazuje na naukovou kontinuitu sociálního učení církve v právě uplynulém století.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 77).

Prozatímně poslední uveřejněnou encyklikou rozšiřující sociální učení církve je *Caritas in Veritate* (2009) od současného papeže Benedikta XVI., jež tematicky navazuje na *Populorum progressio* a vyzývá k integrálnímu rozvoji člověka v lásce a v pravdě.

Tolik výčet stěžejních dokumentů, konstitucí a encyklik, které jsou „milníky na pouti sociální nauky dějinami od dob Lva XIII. po dnešek.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 78)

2.2 Důstojnost lidské osoby

Důstojnost a hodnota každé lidské osoby je nezcizitelná, a to bez ohledu na jakékoliv ostatní či „polehčující“ okolnosti. Tato doktrína je přítomna již na úsvitu církve a je neměnná. Své opodstatnění odvozuje z přesvědčení, že v každém člověku, a to bez výjimek, je „živoucí obraz samotného Boha.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 81) Církev vyzývá, aby byl v každém člověku, ať už blízkém nebo nikoli, zvláště pak v trpících a chudých, spatřován bratr, za kterého Kristus položil svůj život. (Ibid, 2008, s. 81)

Tato skutečnost je jedním z důvodů vzniku, i působení sociálního učení církve, které existuje výlučně pro lidskou společnost a člověka jako takového. Církev hlásá, že je to právě lidská osoba, která je základem a rovněž i cílem života společnosti.

Sociální nauka učí, že lidská důstojnost je nedotknutelná. Napříč celými dějinami církve je toto stanovisko jasně patrné, neboť je jeho původ vtisknut do Písma svatého: „Základní poselství Písma svatého hlásá, že lidská osoba je Božím stvořením a odlišuje i charakteri-

zuje ji to, že je stvořena k Božímu obrazu.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 82)

Tato skutečnost, však nemá sklouzávat k uchopení lidské osoby, směřující k přehnanému individualismu či masovému vnímání člověka. Člověk je stvořen jako tvor společenský, a proto je jeho přirozeností vstupovat do interakcí s ostatními členy lidské rodiny. Jen ve vzájemných vztazích s ostatními se může plně rozvíjet a realizovat. (Ibid, 2008, s. 83 a 90)

„Křesťanská víra vybízí k tomu, aby se všude hledalo to, co je dobré a důstojné člověka (srov. 1 Sol 5,21), a tím překračuje ideologie a někdy vystupuje přímo proti nim.“ (Ibid, 2008, s. 98)

Jak vyplývá, z již z výše napsaného, je též nepřijatelné, aby byl člověk zneužíván jako prostředek, pro dosažení politických, sociálních či ekonomických cílů, a to byť i z důvodu domnělého celospolečenského pokroku. Chceme-li dospět k vytouženým společenským a ekonomickým změnám, je potřeba se především zaměřit na mravní a duchovní rozměr člověka, jenž je potřeba neustále vychovávat a usměrňovat. (Vragaš, 1996, s. 29)

Účinnost a přesah sociální nauky církve vychází z přirozeného zákona, který „není nic jiného nežli světlo intelektu, které do nás vložil Bůh.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 98) Z čehož je patrné, že je univerzální, a tedy určen všem lidem dobré vůle, neboť vychází z rozumu.

2.3 Zásady sociální nauky církve

Poselství a odkaz SNC lze shrnout v několika základních pilířích, na kterých je celá tato koncepce vystavena. Tyto zásady jsou trvalé a stálé. Pouze v průběhu času jsou církví přesněji definovány a vyjadřovány. Je třeba na ně nahlížet v jejich celistvosti a jednotě, protože jsou souhrnem dokumentů, které interpretují společenské události. (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 113 - 114)

„Tyto zásady mají hluboký morální význam, protože odkazují na nejhlubší základy, na nichž stojí uspořádání společenského života.“ (Ibid, 2008, s. 114)

2.3.1 Zásada společného dobra

Z důstojnosti člověka vyplývá především předpoklad **společného dobra**, protože právě v něm je obsažena plnost smyslu společenského života. Společné dobro je více než souhrn dober jednotlivců, patří všem a zůstává společné, protože pouze společnými silami je mož-

né jej dosáhnout, chránit a zvětšovat, a to i vzhledem k budoucím časům. (Vragaš, 1996, s. 34)

„Společnost, která chce a zamýšlí na všech úrovních setrvat ve službě lidské bytosti, je taková společnost, která si klade **jako prioritní cíl společné dobro**, tedy dobro všech lidí a celého člověka ... Osoba nemůže nalézt naplnění pouze v sobě samé a opomíjet své bytí 's' druhými a 'pro druhé.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 115)

Společné dobro je tedy naplněním a smyslem existence člověka, potažmo celé společnosti. Je také opodstatněním pro vznik politické autority, neboť stát má povinnost přispívat a nastavovat vhodné podmínky pro dosažení a uskutečňování společného dobra. Církev však nezůstává u pojetí společného dobra, jakožto vyjádření socioekonomického blahobytu zde na zemi, ale předjímá tím transcendentní určení člověka, jež přesahuje horizontálu pozemského bytí a poukazuje na věčnost. Společné dobro tedy není cílem samo o sobě, ale má vyústit v život věčný, jenž je posledním určením každého člověka. (Ibid, 2008, s. 117-118)

„Společné dobro je důsledkem nejvznešenějších tíhnutí člověka.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 116)

2.3.2 Univerzální určení statků

Jedním z důsledků společného dobra je univerzální určení statků. Základ této další zásady, spočívá v tom, že Bůh učinil zemi a vše co je na ní a toto bohatství dal darem k užívání všem lidem i národům. Tudíž se má dostati všem, a to bez rozdílu. (Katolická církev, 1995, s. 243)

Člověk se bez materiálních statků nemůže obejít. Je k nim vázán potřebou uspokojit své primární požadavky. Z čehož je patrné, že bez nich je důstojný život člověka neuskutečnitelný a neproveditelný.

Z výše uvedeného vyplývá, že každá lidská osoba má právo na využívání statků, jež jsou předpokladem pro její úplný rozvoj. Toto právo je vtisknuto do samé přirozenosti lidské osoby. V roce 1941 jej v rozhlasovém poselství Pius XII. dokonce označil za právo původní, které přísluší každému člověku a má přednost před veškerým rozhodnutím, právní úpravou vlastnictví nebo i ekonomickým systémem. (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 119)

2.3.3 Univerzální určení statků a soukromé vlastnictví

Požadavkem a výzvou církve je, aby bylo vlastnictví statků umožněno a dostupné všem lidem, alespoň v základní míře. Zároveň je odmítáno společné vlastnění. (Lev XIII., 1996, čl. 21)

„Sociální učení církve vybízí k uznávání sociální funkce jakékoli formy soukromého vlastnictví, a to s poukazem na nezadatelné nároky společného dobra. Člověk, se musí na věci právem držené dívat nejen jako na své, ale též jako na společné, a to v tom smyslu, aby mohly být nejen k jeho vlastnímu prospěchu, ale i ku prospěchu druhých.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 122)

Jak hlásají první stránky encykliky *Rerum Novarum*, právo na soukromé vlastnictví, je člověku dáno už od přirozenosti. (Lev XIII, 1996, čl. 5)

Každá forma vlastnictví má tedy směřovat ke společnému dobru a prospěchu všech.

2.3.4 Zásada subsidiarity

„Subsidiarita patří už od první velké sociální encykliky k nejstálejším a nejcharakterističtějším vůdčím myšlenkám sociální nauky církve.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 126)

Společenský organismus je nemyslitelný bez rodiny a nejrůznějších forem politických, kulturních, rekreačních, ekonomických či profesionálních spolků a asociací. Zásada subsidiarity hlásá, že co může uskutečnit jednotlivec vlastními příčinami a vlastní snahou, mělo by zůstat v jeho kompetenci a společnost by mu to neměla odnímat. Stejně tak, by měli zaštitovat menší společenství takové úkoly, jež jsou v jejich silách, a neměly by tuto svou činnost převádět na společenství větší. (Vragaš, 1996, s. 43-44)

„Na základě této zásady všechny společnosti vyššího řádu musí zaujímat vůči nižším společnostem postoj služby „(subsidiium)“, tedy ochrany, podpory a rozvíjení.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 127)

Do protikladu se tomu staví různé typy byrokratizace, centralizace nebo přílišného zasahování státu a veřejných mechanismů. (Ibid, 2008, s. 128)

2.3.5 Zásada participace

Přirozeným důsledkem subsidiarity je participace neboli spoluúčast. Participace má být vědomou a přijímanou povinností každého člověka za účelem společného dobra. Jde o

přispění do společnosti jednotlivým občanem, a to v nejrůznějších oblastech společenského života. (Martinek, 2007, s. 11)

„Participace na společenském životě není pouze jednou z nejvyšších aspirací občana, jenž je povolán k tomu, aby ve svobodě a odpovědnosti vykonával svou občanskou roli spolu s druhými a pro druhé, ale také jeden z pilířů demokratického uspořádání společnosti.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 130)

Jedním z nepřátel participace jsou jakékoliv formy totalitních a diktátorských režimů, kde je spoluúčast popřena v samotných základech těchto ideologií. Ani přebujelá byrokracie či pouhá formálnost podpory participace, nejsou vhodnou půdou pro její rozkvět. (Ibid, 2008, s. 131)

2.3.6 Zásada solidarity

Posledním z pilířů sociální nauky je zásada solidarity, která zdůrazňuje rovnost všech lidí, jak do své důstojnosti, tak i z hlediska právního. V celých dějinách lidstva, nebyla tolik zřejmá vzájemná propojenost a závislost jednotlivých národů na sobě navzájem. Stále více, je také stále významnější a hlubší propast mezi rozvojovými a rozvinutými zeměmi. (Vragaš, 1996, s. 39-40)

Zároveň má být také chápána jako mravní ctnost, neboť: „Není to jen prchavý soucit nebo povrchní dojetí nad zlem, týkajícím se mnoha blízkých i vzdálených osob. Naopak, je to pevná a trvalá odhodlanost usilovat o společné blaho neboli dobro všech a jednoho každého, protože všichni jsme zodpovědni za všechny.“ (Jan Pavel II., 1996b, čl. 38)

2.4 Rodina

V celé tradici církvi náleží výsadní postavení rodině. „Není dobré, aby člověk byl sám.“ (Bible, 2001, s. 4) Rodina má „specifický a původní společenský význam jakožto prvotní místo meziosobních vztahů, a tak je první živoucí buňkou společnosti.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 148) Rodinu lze také pokládat za přirozenou záruku proti každé degradaci společnosti na pouhou individualistickou či kolektivistickou úroveň, neboť právě v rodině je lidská osoba středem, a nikoliv pouhým prostředkem. Stát má být tedy ochráncem a průkopníkem rodinných práv. (Ibid, 2008, s. 148)

„Rodiče jsou první, kdo mají odpovědnost za výchovu svých dětí.“ (Katolická církev, 2001, s. 546) Rodina je prvním a nezastupitelným činitelem na poli výchovy, avšak není

činitelem jediným. Důstojným plněním své výchovné role, přispívá rodina, ke společnému dobru. Rodičům tedy přísluší právo a povinnost ujmát se výchovy svých dětí, na které později navazuje vychovatelská úloha ostatních činitelů. Zvláštního významu, pak na poli výchovném nabývá kooperace mezi rodinou a školou. (Höffner, 1996, s. 26-27) Neméně důležitou rodinnou rolí je podílení se na ekonomickém životě. Je oprávněným nárokem rodiny, být považována za hlavního aktéra ekonomického života, který je řízen nikoliv logikou trhu, avšak logikou sdílení a solidarity. (Vragaš, 1996, s. 89-90) Další vztah je vytvářen mezi rodinou a prací. „Rodina představuje jeden z nejdůležitějších orientačních bodů, podle nichž se má utvářet sociálně etický řád lidské práce.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 171)

Výše platu, by měla přihlížet k zabezpečení a vhodným podmínkám pro vytvoření rodiny.

„Výchozím bodem správného a konstruktivního vztahu mezi rodinou a společností je uznání společenské subjektivity a prvořadosti rodiny.“ (Ibid, 2008, str. 173)

2.5 Lidská práce

Práce je lidskou přirozeností a lidským údělem. Byla nám dána do vínku, již v počátku našeho stvoření. Je třeba ji ctít, avšak je třeba se zároveň vyvarovat pokušení se jí klanět, neboť v práci není možné nalézt smysl a cíl lidského bytí. (Jan Pavel II., 1996b, čl. 2)

„Vrcholem biblického učení o práci je přikázání sobotního odpočinku“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 176)

Toho si všímá i známý makroekonom Tomáš Sedláček:

„Svěcení soboty nese poselství, že smyslem stvoření nebylo tvoření jako takové, tedy nekonečící aktivita, jako píle pro píli samotnou. Stvoření bylo stvořeno, abychom v něm našli spočinutí, dokonání, radost. Smysl, vyvrcholení stvořeného nespočívá v dalším tvoření, ale v odpočinku vprostřed stvořeného. Přeloženo do ekonomického jazyka: smyslem utility není ji neustále zvyšovat, ale spočinout v užitku stávajícím.“ (Sedláček, 2009, s. 63)

Práce je tedy pouhým prostředkem na cestě k integrálnímu rozvoji lidské společnosti. Je také závazkem každého člověka a jeho povinností, neboť plody této práce by neměly být vázány pouze k samotným aktérům práce, ale také k těm nejchudším a nejpotřebnějším, potažmo k dobru celé společnosti. (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 180)

2.5.1 Důstojnost práce

Každá pracující osoba je obdařena důstojností, pramenící z podstaty její vlastní existence, a jakákoliv forma redukce na úroveň stroje nebo pouhého nástroje výroby je znetvořením lidského zaměření. (Ibid, 2008, 183)

„**Cílem práce** – jakékoli práce člověka, i kdyby byla sebevíc služebná, jednotvárná, podle běžného hodnocení přímo ponižující – **zůstane vždycky sám člověk.**“ (Jan Pavel II., 1991b, čl. 6)

Dalším aspektem vztahujícím se k práci, je vztah mezi prací a kapitálem. Sociální nauka k této problematice zaujímá nekompromisní stanovisko: „Práce má bytostnou přednost před kapitálem. (Jan Pavel II., 1996b, čl. 12) Dříve bylo toto napětí přítomno ve snaze podnikatelů dosáhnout maximálního zisku, za pokud možno co nejnižší mzdy. Dnes se toto nebezpečí vyvinulo snad ještě v nebezpečnější formu, kdy jsou pracující vystaveni riziku „bezuzdné honby za produktivitou.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 187)

2.5.2 Právo na práci

„Práce je základním právem a je pro člověka dobrem“ (Ibid, 2008, s. 191) Práce je rovněž nezbytností, neboť je předpokladem pro založení a zabezpečení rodiny, dále je příčinou podílení se na právu soukromého vlastnictví a v neposlední řadě vytváří podmínky pro přispívání ke všeobecnému dobru. (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 191)

Z výše uvedeného vyplývá, že nezaměstnanost je silně nežádoucím jevem a naopak „Plná zaměstnanost“ je proto povinným cílem pro každý ekonomický systém, který se zaměřuje ke spravedlnosti a společnému dobru.“ (Ibid, 2008, s. 192) Dostatečná nabídka rekvalifikací, je jednou z možností, jak k tomuto žádoucímu stavu přispívat.

Své místo v pracovní politice, má i rodina. Proto je nutné, aby patřilo k prioritám státu, přičiňovat se o vytváření podmínek a klimatu vhodného k rodinné prosperitě a blahobytu. V tomto ohledu by se nemělo přehlížet ani postavení ženy na trhu práce, kterému je potřeba věnovat více pozornosti, neboť v této dochází k časté diskriminaci.

2.5.3 Práva pracujících

Sociální nauka církve hlásá tyto práva pracujících: „Právo na spravedlivou odměnu za práci, právo na odpočinek, právo pracovat v přiměřených pracovních podmínkách a tak, aby vykonávání práce nepoškozovalo tělesné zdraví pracovníků ani neškodilo jejich morálce‘,

právo na ochranu vlastní osobnosti na pracovišti, takže nesmí trpět újmu ničí 'svědomí nebo lidská důstojnost', právo na příslušné dávky nutné k podpoře pracujících a jejich rodin v době nezaměstnanosti, právo na důchod a pojištění pro dobu stáří, nemoci a pro případ nehod spjatých s výkonem práce, právo na sociální podporu spojenou s mateřstvím, právo spolčovat se a sdružovat.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 199)

Ze všech jmenovaných práv, které však v praxi bývají často přestupována, je však nejvíce ceněné právo na mzdu. „Mzda je nejdůležitější prostředek k dosažení spravedlnosti v pracovních vztazích.“ (Jan Pavel II., 1991b, čl 19) Tato právo pramení z Písma svatého, kde Ježíš Kristus říká: „Hoden je dělník své mzdy.“ (Bible, 2001, s. 1558)

Výše platu by měla umožňovat, jak jednotlivcům, tak i rodině, vést slušný život, jak po stránce materiální, kulturní, společenské a také duchovní. (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 200)

Za určitých podmínek, jeví-li se to nevyhnutelným a nezbytným, sociální nauka církve uznává oprávněnost stávk. Stávka by však vždy měla být realizována pokojnou metodou a jakékoliv násilí a agrese se jeví jako nepřijatelné.

Dalším z požadavků na práci, jsou pracovní vztahy charakterizované spoluprací a solidaritou, které jsou hodny člověka a rovněž také vedou ke zvýšení efektivity.

2.6 Ekonomický život

V Písmu svatém nalezneme mnoho míst zabývajících se otázkou chudoby a bohatství, z nichž vyplývá, že a priori prvním vlastníkem všech statků je sám Bůh. Nám svěřené bohatství je tedy darem a jako takové má být i přijímáno. Není tedy zavrženíhodným stavem vlastnictví bohatství, ale důraz je kladen na postoj srdce a vnitřním lpěním na těchto statcích. (Ibid, 2008, s. 212)

„Ekonomická aktivita a pokrok musí sloužit člověku a společnosti.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 213)

2.6.1 Bohatství existuje proto, aby bylo sdíleno

Přestože jsou statky vlastněny oprávněně, stále je jim vlastní univerzální určení. Majetek, aby splňoval svůj účel, musí člověku sloužit a směřovat ke společnému dobru všech. Bohatství pochází od Boha a je pro člověka dobrem. Je však povinností toho, kdo majetek

vlastní, uvádět ho do pohybu, aby z něho měli užitek i chudí. (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 214)

2.6.2 Morálka a ekonomika

„Sociální nauka trvá na morální dimenzi ekonomiky.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 215)

Přestože se hospodářský život řídí vlastními zásadami, bylo by mylné, domnívat se, že nesouvisí s mravním řádem. „Vztah mezi morálkou a ekonomikou je nezbytný a niterný.“ (Ibid, 2008, 215) Ekonomika a morálka se navzájem prostupují a tvoří žádoucí celek. Ekonomika musí být prostoupena mravním řádem, neboť i hospodářsko-společenský život musí být prioritně zaměřen na důstojnost a rozvoj lidské osoby. Tato skutečnost není překážkou ekonomických cílů, neboť efektivní produktivita je nahlížena jako povinnost, zabraňující plýtvání zdroji. Je nepřijatelný takový ekonomický růst, kterého se dosahuje na úkor lidských bytostí. (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 216-217)

2.6.3 Soukromá iniciativa a podnikání

Zainteresovanost osoby na poli ekonomickém je nahlížena jako základní a nezcizitelné právo člověka. Tato zainteresovanost, by však měla směřovat k úsilí o společné dobro, a to produkováním užitečných statků a služeb. (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, 218-219)

„Sociální nauka církve uznává oprávněnost zisku jako prvního kritéria dobré práce podniku ... Vyrábí-li podnik se ziskem, znamená to, že se správně užívají výrobní činitelé.“ (Ibid, 2008, s. 220) Přestože je zisk pokládán za jeden z ukazatelů efektivity, je nutné mít stále na zřeteli, že zisk musí být podřízen hodnotám vyšším a honba za jeho stálou maximalizací, bez ohledu na člověka, okolí podniku a celou společnost, je nepřijatelná.

Jednou z úloh podnikatele či osob v řídicích funkcích je podřizovat svá rozhodnutí morálním pohnutkám a také stálé úsilí o profesní zdokonalení. Podnikatel by měl mít na paměti, že nejcennější jmění jeho podniku představují sami pracovníci a jejich důstojnost. Rozhodování se na základě pouze materiálních či finančních skutečností je degradací podnikání a ekonomické činnosti jako takové. (Jan Pavel II, 1991b, čl. 35)

Jednou z dalších diskutovaných ekonomických otázek je využití zdrojů. Zdroje nejsou nevyčerpatelné, z čehož vyplývá, že je nutné usilovat o zásadu hospodárnosti. (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 223-224)

2.6.4 Působení státu

„S ohledem na společné dobro je třeba neustále usilovat o správnou vyváženost mezi soukromou svobodou a působením státu.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 227) Existují oblasti, kde trh není sto zajistit spravedlivé rozdělování určitých služeb a statků. Zde by měla být zřejmá základní úloha státu, a to ve vymezení právního rámce, jež by byl schopen regulovat ekonomické vztahy, které by napomáhaly k dosažení spravedlnosti a solidarity uvnitř ekonomického života. Dalším z úkolů je zodpovědné a efektivní přerozdělování veřejných financí. Toto přerozdělování, by nemělo nikoho opomíjet. Zvláště pak by mělo dbát na postavení a podporu rodin a sociálně slabých jedinců a zároveň směřovat k trvalému rozvoji. Zasahování státu by mělo být tedy ve shodě se zásadou solidarity, která je však provázána subsidiaritou. (Ibid, 2008, s. 227-229)

2.7 Politická obec

Úcta a přijímání veřejné autority je zakotvena již v Písmu svatém: „Podříd'te se kvůli Pánu každému lidskému zřízení.“ (Bible, 2001, s. 1776) Ani Ježíš Kristus nikdy přímo nepopíral veřejné činitele své doby. Tato autorita však má být podřízena povinnosti dbát o pokojné, klidné a solidární zřízení, které je zaměřeno ke společnému dobru a integrálnímu rozvoji. Středem a cílem této snahy, má být opět člověk. (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 242)

„Autorita se musí nechat vést mravním zákonem: veškerá jeho důstojnost závisí na tom, že vše koná podle mravního řádu, který má zase jako svůj počátek a cíl Boha.“ (Ibid, 2008, s. 252)

Přestože by měl občan tuto autoritu ctít, není vázán ji poslouchat a podřizovat se, pokud je její nařízení v rozporu s dobrými mravy, lidskými právy, v rozporu s evangeliem či svědomím občana. Občan je za těchto okolností oprávněn klást autoritě odpor, neboť tato autorita porušuje přirozený zákon, který je „každému člověku vepsán do srdce.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 254)

2.7.1 Demokracie

„Církev si váží systému demokracie.“ (Ibid, 2008, s. 259) Demokracie ovšem není pouhým dodržováním formálních pravidel, ale má být: „plodem uvědomělého přijetí hodnot, na nichž se zakládají demokratické postupy: důstojnost každé lidské osoby, respektování lidských práv, přijetí „společného dobra“ jako cíle politického života a jeho normativního

kritéria.“ (Ibid, 2008, s. 259) V tomto systému se politická autorita zodpovídá lidu. Osoby vykonávající tuto autoritu mají být ztotožněny s cílem společného dobra, a nikoli upřednostňování svých osobních vizí a zájmů.

„Účel občanské společnosti je univerzální, protože jejím cílem je společné dobro, na něž mají v odpovídající míře právo všichni jednotliví občané.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 264)

V občanské společnosti je také vyhraněn prostor pro dobrovolnické a neziskové činnosti, které kvalitativně obohacují demokratický život. „Stát musí vytvořit takový právní rámec, který by odpovídal svobodné aktivitě společenských subjektů, musí být připraven zasáhnout, když to bude nezbytné, a zároveň musí respektovat zásadu subsidiarity.“(Ibid, 2008, s. 265)

2.8 Služba v rozličných oblastech společenského života

Člověk, který se ztotožňuje a do svého života přejal zásady a učení sociální nauky církve, je nutně veden ke službě. Vždyť tolik skloňované *společné dobro*, se realizuje právě službou.

2.8.1 Služba lidské osobě

Lidská osoba je ústředním bodem celého učení církve. Člověk je počátek i cíl, je korunou stvoření. Vzorem a základem lidství je sám Ježíš Kristus.

„Mezi všemi oblastmi sociální angažovanosti věřících laiků vystupuje do popředí především služba lidské osobě: rozvíjení a obrana důstojnosti každé lidské osoby, což je nejvzácnější statek, který člověk má.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 264)

Ochrana lidské důstojnosti je zaměřena především na ochranu života, a to od početí do jeho přirozeného konce, z čehož se pak odvíjí všechny ostatní lidská práva. Dále je vyžadováno právo na svobodu svědomí a právo na náboženskou svobodu. Významné místo také náleží úsilí o ochranu manželství a rodiny. (Morin, 1999, s. 38-40)

2.8.2 Služba kultuře

Kultura zastávala v očích církve vždy důležitou roli. Snahou a úsilím kultury by měl být integrální rozvoj člověka a dobro celé společnosti. (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 351)

Mělo by být právem každého člověka svobodně působit na poli kultury. Mezi tato práva patří: právo rodin na svobodnou školu, právo na přístup k prostředkům společenské komunikaci, bez zásahu kontroly, právo na svobodu vyjadřování a konfrontaci názorů, svobodu šíření myšlenek i jejího bádání...

Kultura je též nahlížena, jako prostor pro objevování a hledání pravdy. Ústřední postavení v kultuře zaujímá otázka pravdy. (Ibid, 2008, s. 351)

„Kultura je tím, díky čemu se člověk stává více člověkem, a čím více 'je', tím více takto vstupuje do 'bytí'.“ (Ibid, 2008, s. 350)

2.8.3 Služba ekonomice

Do služby ekonomice je třeba zahrnout otázku milionů lidí žijících na hranici hladomoru. O opravdovém rozvoji a společném dobru, lze hovořit pouze za předpokladu zohlednění sociální spravedlnosti a solidarity, neboť všichni jsme v jistém slově zodpovědní za všechny.

2.8.4 Služba v politice

„Uplatňování autority musí mít povahu služby, kterou je třeba vykonávat vždy v souladu s mravním zákonem a se zaměřením na společné dobro.“ (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 356)

Služba v politice je charakterizována některými zásadními body: analýzou a úsilím o dobrou znalost situace, pomocí společenských věd a jiných odpovídajících nástrojů reflektování dané situace ve světle zásad sociální nauky církve a neměnného poselství evangelia, zaměření se na hledání takových prostředků, které směřují ke zlepšení dané situace.

3 SHRNUÍ TEORETICKÉ PRÁCE

Teoretická část nabízí vhléd do základních kategorií obou nauk. Vzhledem k rozsáhlosti jak soustavy řízení Baťa, tak i sociální nauky církve, není v možnostech této bakalářské práce, detailnější a širší záběr dané problematiky.

Tomáš Baťa vybudoval nesmírně rozsáhlý hospodářsko-sociální komplex. Dal práci a pocit finanční nezávislosti tisícům svým „spolupracovníkům“. Zavázal se sloužit a přispívat k veřejnému blahu. Mezi jeho hlavní charakteristické rysy patřila odvaha, pravdivost a čestnost, nevídaná píle, nadšení a touha změnit k lepšímu vše, co ho obklopovalo a co objevoval. Žil životem služby a žil životem pro druhé.

Sociální nauka církve se formovala po staletí. V posledních stech letech získala potom konkrétnější podobu skrze sociální encykliky a jiné dokumenty církve. Je vystavěna na pravdě a lásce církve k člověku. Jelikož vychází z přirozeného řádu, jenž byl vtisknut Stvořitelem do lidské přirozenosti je adresována všem lidem dobré vůle. Cílem a středem této nauky je sám člověk, který byl stvořen k obrazu Božímu. (Jan XXIII, 1996b, čl. 5)

Mnohé prvky z obou nauk se vzájemně prolínají a razí cestu napříč společnostmi, vystavěnou na službě, pravdě a zájmem o člověka.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 KOMPARACE SYSTÉMU ŘÍZENÍ TOMÁŠE BAŤA A KATOLICKÉ NAUKY CÍRKVE

Obě nauky jsou nositelkami nesmírného kulturního i morálního dědictví pro muže a ženy každé doby. Kladou apel na respektování základních mravních hodnot a zohlednění dopadu svých činů na své okolí. Na první, letný pohled se může zdát, že mají jen pramálo společného. Vždyť Tomáš Baťa se náboženstvím nezaobíral. Přesto je spojuje mnohé. Srdce církve i srdce Tomáše Baťa bilo stejnou vášní, a totiž vírou v člověka.

Tato víra a důvěra v lidské bytí byla zřídlem zápalu a nadšení pro každý čin a každý prvek těchto nauk. Baťa byl přítelem člověka. Věřím v člověka a v to, že se zlepšuje. (Baťa, 2002, s. 94) Také sociální nauka považuje tuto víru za klíčovou a prvořadou, protože církev věří v člověka. (Jan Pavel II., 1991b, čl. 4)

5 PRÁCE

Práce se bytostně dotýká života člověka, a proto hraje jednu z klíčových rolí v sociální nauce církve. Je údělem a posláním člověka, který byl povolán, aby si *podmanil zemi*. Člověk však podlehl vábivým a lživým svodům Zlého a porušil prvotní smlouvu s Bohem. Následkem prvotního hříchu zazněl ortel: *V potu tváře budeš jíst chléb*. Čímž na sebe práce neodvratně vzala podobu námahy, a mnohdy i těžké dřiny. Přesto je práce v konečném důsledku pro člověka dobrem. (Bible, 2001, s. 3 a 6)

„Práce je dobro pro člověka, dobro jeho lidství ... a jistým způsobem se tak dokonce stává více člověkem.“ (Jan Pavel II, 1991b, čl. 9)

Toto dobro má však také podobu nezbytnosti, neboť práce je pro člověka nutností, jak církev učí. Tomáš Baťa se s tímto postojem zcela ztotožňuje: „Lidstvo není ovšem zrozeno k tomu, aby žilo bez práce.“ (2002, s. 105) Práce je tedy nevyhnutelná a potřebná, vždyť bez ní není možné zachovat si život. V neposlední řadě je práce také službou. (Vragaš, 1996, s. 92)

Bible nás volá k životu spjatého s prací. Kristus strávil většinu svého života jako tesař. Všichni jeho učedníci pracovali. Duchovní způsob života práci neodporuje, ba právě naopak ji předpokládá. Vždyť nejduchovnější postava křesťanství - Ježíš Kristus, byl tesařem. (Sedláček, 2009, s. 117)

Gradujícím aspektem práce je její imanentní rozměr požehnání. Tohoto si je vědom i Tomáš Baťa: „Brzy si mne práce podrobila celého. **Všechno požehnání mého života počalo se toho dne.**“ (Baťa, 2002, s. 18) Už ve starém zákoně je práce spojována s požehnáním.

„Hospodin Ti otevře svou štědrú pokladnici, nebesa, aby v pravý čas dal tvé zemi déšť a **požehnal každé práci Tvých rukou.**“ (Bible, 2001, s. 249)

5.1 Kapitál versus práce

Církev vždy razila přesvědčení, a to zcela nekompromisně, že práce má před kapitálem přednost. Toto prvenství pramení z předpokladu, že podnětem práce je člověk sám. Kapitál má sloužit člověku. Sloužit skrze práci. Práce a kapitál se vzájemně podmiňují a mají být ve společném souladu. Přesto v historii docházelo a stále dochází ke konfliktu mezi oběma těmito činiteli. Toto napětí bylo jednou z příčin sepsání první sociální encykliky *Rerum Novarum*. V encyklice *Laborem exercens* je toto napětí dokonce označeno za „omyl eko-

nomismu a omyl materialismu.“ (Jan Pavel II., 1996b, s. 35) Tento omyl tkví v mylném upřednostnění hmotných statků před lidskou osobou a honbou za nepřestávajícím zvyšováním zisku, všemu navzdory. (Jan Pavel II., 1996b, čl. 12; Lev XIII., 1996, čl. 16)

Sociální nauka církve vyzívá k překonání tohoto sváru. Správný pracovní systém je ten, který se snaží o jednotu mezi kapitálem a prací a zároveň předpokládá inherentní pravdivost. (Jan Pavel II., 1996b, s. 35)

Tolik nahlížení na danou problematiku optikou učení církve.

Tomáš Baťa měl na postavení práce a kapitálu rovněž jasný a ucelený názor. To, co církev hlásala a obhajovala, Baťa převedl v činy.

„Zásadou mého podnikání je udělat ze svých zaměstnanců kapitalisty.“ (Baťa, 2002, s. 159)

Tato myšlenka se objevuje u Bati několikrát a je na ni kladen důraz.

Tento, na svou dobu převratný počín odrážel velikost a osobitost Tomáše Bati. Nechtěl zbohatnout a žít „*carpe diem*“, chtěl být prospěšný a zasadit se tím o důstojnější životy stovky, ba tisíce lidí.

Zajímavý postřeh uvádí prof. Zelený, který Baťa nepokládá za kapitalistu, ale průmyslníka. Rozdíl spatřuje právě v postoji ke kapitálu a podnikání (práci). „Pro kapitalistu je účelem produkce kapitál, pro průmyslníka účelem kapitálu produkce. ... Vyrábíte, abyste vydělali, nebo vyděláváte, abyste vyráběli“? (Zelený, 2005, s. 29)

Obě nauky, tedy považují kapitál za služebníka a prostředek práce. Zcela shodně sdílí názor, že kapitál má sloužit člověku, a nikoli naopak. Kapitál sám o sobě není s to zabezpečit lidstvu lepší zítřek, natož je-li nakládání s ním odtrženo od mravního řádu. Světlejší budoucnost lze vystavět pouze za předpokladu spravedlivé komplementarity mezi prací a kapitálem, k čemuž církev vybízela a Baťa uskutečňoval.

5.1.1 Účast na zisku

Realizací výše napsaného a jednou z možností, jak správně uchopit spolupráci mezi prací a kapitálem, spatřuje církev v podílení se „zaměstnanců na vlastnictví, řízení a zisku podniku.“ (Rychetník a Vymětalík, 2007, s. 18)

Baťa na tuto záležitost nahlíží stejně. Sám se inspiroval americkými podnikateli, kteří poskytovali svým zaměstnancům roční účast na zisku celého podniku. V roce 1924 zavedl

účast na zisku i ve „svém“ podniku. Netýkala se však podniku jako celku, ale jednotlivých dílen. Zaměstnanci tedy mohli zakoušet, že jsou tvůrci výši svých odměn a také že pracují na „svém“.

Tato zainteresovanost zaměstnanců se odrážela v podniku velmi pozitivně, a to v několika rovinách. Předně šlo o motivaci pracovníků, která představuje důležitý stavební kámen pro vybudování prosperující a konkurenceschopné firmy. Jelikož se výše odměn odvíjela od kvality a počtu „zmetkovosti“ ve výrobě, zvýšila se i kvalita produktů. Nejvyšší přínos je však spatřován v rapidním snížení výrobních nákladů, podpory plynulosti výroby, dále ve snížení prodejních cen a zvýšení mezd zaměstnanců. Nejen, že se zvyšovala produktivita a zaměstnanci sami začali přemýšlet, jak organizaci práce ještě více vylepšit, ale nutně se to odrazilo i na vnitropodnikové komunikaci a vztazích na pracovišti, jelikož lepších výsledků šlo dosáhnout pouze společně. (Stříteský, 2003, s. 120 - 121)

V případě prokázání škody zaměstnance vůči podniku se podílel i na ztrátě, kterou zapříčinil. Tato ztráta byla provedena snížením jeho osobního účtu, který u firmy měl a který mu byl úročen na 10%. (Běžný úrok u jiných bank se tehdy pohyboval ve výši 5%) Od zavedení účasti na zisku spatřujeme největší rozmach Baťovského závodu. (Lešingorvá, 2008, s. 117)

Církev také vždy podporovala, a to mnohými návrhy předních odborníků, spolupodílení se na tvorbě hodnot a dosahování zisku. Zaměstnanec by měl nejen získávat spravedlivou výši mzdy, ale i v samotném pracovním procesu cítit možnost, že prací na společném díle zároveň uvědoměle pracuje „na svém“. (Jan Pavel II., 1991b, čl. 15)

Tuto myšlenku dále rozvíjí - zde můžeme vidět nápaditou shodu mezi SNC a SŘB - JUDr. Stanislav Hofírek, propagátor křesťanské sociální etiky: „Zaměstnanci mají tedy právo na podíl na zisku – mimo normální spravedlivou mzdu-, kdykoli se zisk podniku zvýší následkem zvýšené zlepšené spolupráce zaměstnanců s ředitelstvím podniku, následkem zvýšené úspory surovin, zmenšení počtu výrobků, většího šetření strojů, náradí a zařízení, zlepšení kvality výrobků a pracovních metod.“ (Hofírek, 1992, s. 22) Tentýž dopad v praxi spatřujeme u Bati.

Dalším přínosem podílení se na zisku je skutečnost sblížení se a vytvoření pevnějšího pouta mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem.

Obě nauky tedy oblast účasti na zisku interpretují téměř shodně. Jedinou diferencí spatřují v pohnutkách, které tuto zainteresovanost zapříčiňují. Za důležité považují upozornit na

výrok Tomáše Baťa, který říká: „Poskytujeme Vám účast na zisku ne snad proto, že bychom cítili potřebu vydat nějak peníze mezi lidi jen tak z dobrého srdce. Sledujeme tímto krokem docela jiné cíle. Chceme pomocí tohoto zařízení snížit ještě dále výrobní náklady. Chceme docílit toho, aby boty byly ještě lacinější a aby dělníci ještě více vydělávali.“ (Baťa, 2002, s. 40) Křesťanství však zkoumá pohnutky, které vedou k činům, a pokládá je za důležité. Jen skutky z lásky jsou cenné. Přestože Baťa píše, že tak nekoná z „dobrého srdce“ a sleduje tím spíše „ekonomické“ cíle, nespatřuji v tom žádný významný rozpor ani protiklad cílů. Jeho soustava je zcela integrální a i ekonomické cíle jsou jen prostředkem vedoucím ke službě veřejnosti a tím i rozvoji a zlepšení životních podmínek každého jednotlivce, což dokazuje i následující Baťův výrok: „Účastí na zisku chceme povznést dělnictvo jak hmotně, tak i **mravně**. Dělník má rozumět našemu obchodu, **má s ním cítit a s ním růst**.“ (Baťa, 2002, s. 40)

Ekonomické cíle a ekonomický rozvoj firmy jsou zcela na místě a SNC jeho oprávněnost uznává. O postavení zisku v učení církve bude pojednávat následující podkapitola.

5.1.2 Zisk

Církev schvaluje oprávněnost zisku a směřování k jeho dosažení. V opačném případě by totiž šlo o neefektivní využívání výrobních prostředků, čili plýtvání. Vyšší mzdy zaměstnanců jsou možné pouze za předpokladu rentabilního a prosperujícího podniku. Zisk má rozměr také sociálně etický, a to z požadavku investovat zisk do tvorby nových pracovních míst. Postavení zisku však musí mít své místo, které mu přísluší, a nesmí se stát modlou. Největší hodnotu v podniku totiž představují lidé, a ne zisk. Z dlouhodobého hlediska je to právě ono směřování ke společnému dobru či službě veřejnosti, které přináší společnosti hospodářský rozkvět. V celých dějinách lidstva pozorujeme tendence k zneužití člověka. Je však „skutečnou hanbou a nelidskostí vykořisťovat lidi kvůli zisku.“ (Lev XIII., 1996, čl. 16) Otázka spravedlnosti musí mít primát před snahou maximalizovat zisk. (Ockenfels, 1994, s. 82; Jan Pavel II., 1991a, čl. 35)

5.2 Mzda

Do středu našich úvah o práci a jeho dopadu na společnost je nutno zasadit problematiku mzdy, neboť je to právě mzda, která je v očích církve v „každém případě měřítkem spravedlnosti celého společensko-hospodářského zřízení, a v každém případě je měřítkem správ-

nosti fungování tohoto zřízení. Není to jediné měřítko, ale je obzvlášť důležité a v jistém smyslu klíčové.“ (Jan Pavel II., 1991b, čl. 49)

Postoj sociální nauky církve k otázce mezd je zakotven i v jejím nejvýznamnějším prameni, z které vychází a od níž se celá odvíjí, a to v Písmu svatém, zvláště pak v evangeliích. Sám Ježíš Kristus říká: „Hoden je dělník své mzdy.“ (Bible, 2001, s. 1558) a dále u sv. Pavla čteme: „Kdo nechce pracovat, ať nejl.“ (Bible, 2001, s. 1741)

Už i první sociální encyklika Rerum Novarum považuje za nejdůležitější povinnost zaměstnavatele poskytování spravedlivé mzdy. (Lev XIII., 1996, čl. 35)

Baťa nahlíží na postavení mzdy stejně: „... každý si klademe otázku, zdali služba, kterou konáme našim zákazníkům a celé veřejnosti, jest úměrná službě, kterou konáme sami sobě. Ze všech služeb, které konáme **sobě, je nejdůležitější mzda. ... Proto jest povinností každého z nás usilovat o stálé zvyšování mzdy.**“ (Baťa, 2002, s. 151)

Práce se vyznačuje dvojím rozměrem. První rozměr je *osobní*, protože síla vynaložená k práci a námaha s ní spojená je vlastnictvím osoby, která práci vykonává. Na straně druhé je práce také *nutná*, protože je nezbytná k zabezpečení a uchování života, což je v podstatě povinností každého člověka. Stejně smýšlí i Baťa: „Do továrny chodíme, abychom si tam vybojovali živobytí.“ (Baťa, 2002, s. 147) Z toho také vyplývá, že každý jednotlivec má na práci právo, jak je i zakotvené v mnohých ústavách. Jednou z priorit státu proto musí být snaha o vytvoření takových podmínek, které směřují k co nejvyšší zaměstnanosti. Spravedlivá výše mzdy musí být schopna pokrýt nezbytné výdaje k důstojnému životu jak pracovníka samotného, tak i k zabezpečení jeho rodiny, zvláště nese-li za ni zodpovědnost.

Pokud se však podnik dostane do nepříznivé finanční situace, následky by měly nést obě strany, ovšem vždy s ohledem na základní potřeby člověka. (Vrugaš, 1996, s. 95)

Postavení mzdy v soustavě Tomáše Bati je rovněž klíčové. Baťa této oblasti věnoval nebývalou pozornost. Byl totiž přesvědčen, že je povinen vyplácet svým zaměstnancům mzdy co nejvyšší! Cítil se zavázán vůči všem svým spolupracovníkům, zvláště těm, kteří se chtěli spolupodílet a přispívat k prosperitě závodu. Takové chtěl mít Baťa spolupracovníky a takové si je také vychovával ve svých školách. Považoval za svou povinnost vytvářet podmínky, kde má každý možnost se vypracovat a vymanit se z hospodářské tísně.

V prosinci roku 1932, krátce po smrti Tomáše Bati, pronesl jeho nevlastní bratr Jan Antonín Baťa, který se ujal vedení celého podniku, následující řeč k vedoucím pracovníkům:

„Vaším úkolem jest řídit práci tak, aby vynášela co nejvíce všem složkám, tvořícím jádro našeho obchodu:

1. Zákazníkům zboží v nejlepší jakosti
2. Zaměstnancům nejvyšší mzdy
3. Závodům nejlepší výsledky“ (J. A. Baťa, 1936, s. 75)

Vše zamýšlené se projevovalo i v praxi a odráželo se v číslech. Následující tabulka ukazuje stálou snahu o zvětšení mezd Baťovců.

Tabulka 3: Průměrná týdenní mzda dospělých dělníků v letech 1922 až 1924 (v Kč) (Kudzběl, 2001, s 97)

Rok	1922	1923	1925	1927	1929	1930	1931	1932	1933	1934
Mzda	166	180	220	367	469	477	517	512	523	525

Baťa byl přesvědčen, že se ve vyšší mzdy odráží i důvěra mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Věřil, že vysoké mzdy pozvednou jeho zaměstnance nejen hmotně, ale i mravně, a tím se zvýší hodnoty, které znovu vrátí podniku.

Šlo o spolupráci, o oddání se společnému úsilí. Šlo o poslání a službu a k tomu bylo potřeba každé nabídnuté ruky.

Zastával názor, že poctivě pracující člověk, který ke své práci přistupuje s nadšením, potřebnou kvalifikací a chutí si zaslouží vyšší mzdu než soused, který pracuje bez zájmu a snahy o zlepšení. Tomu také maximálně přizpůsoboval svůj mzdový systém.

Rovněž si byl Baťa dobře vědom, že jeho zaměstnanci jsou na mzdách zcela závislí a odvíjí se od nich i jejich rodinný život. Přestože měl každý svůj krok pečlivě převeden v čísla a dobře vykalkulován s cílem dosažení co nejefektivnějších výsledků pro podnik, šlo-li o důstojnost lidských životů, byl připraven ji upřednostnit a zvolit si člověka.

„Vedle toho, že Baťa platil dělníkům nejvyšší mzdy v ČSR, stanovil i minimální příjem pro dělníka (aby si mohl uhájit nejen nutnou životní úroveň pro sebe i svou rodinu, ale také svoje kulturní a sociální potřeby.“ (Stříteský, 2003, s. 122)

Z toho důvodu tedy, zaváděl-li někde nové provozy, kde mohlo v začátcích dojít k nižším výsledkům, stanovil minimální mzdu, aby tak zabránil nedůstojně nízkým příjmům.

Je tedy zřejmé, že jak v podnikatelské filozofii Tomáše Bati, tak i v sociálním učení církve, zastává mzda výsadní postavení a je kladen důraz na její *spravedlivou* výši. SŘB i SNC také zohledňují nejen samotného zaměstnance, ale i celou jeho rodinu s jejími požadavky.

Přesto je v obou postojích patrné, že mzda je pouhým prostředkem k rozvoji důstojnému životu, nikoli cílem sama o sobě. Dále můžeme v obou naukách pozorovat sociální rozměr, který je mzdě přiřkládán. Pozorují zcela shodný postoj ke mzdové politice v obou naukách.

5.3 Vztahy v pracovním procesu

Práce jakož i mezilidské vztahy k člověku neodmyslitelně patří. Uvážíme-li, že pracovní doba dosahovala i 10 hodin denně, nutně dojdeme k závěru, že člověk na pracovišti strávil většinu dne. Vztahy jsou pro rozvoj a integrální růst člověka nezbytné a mělo by se jim přiřkládat i patřičného významu.

Na mezilidské vztahy utvářené na pracovišti je třeba dvojího pohledu. Na straně první jde o čisté přátelství bez postranního kalkulu, tzv. *ne-produktivní přátelství*. Na straně druhé potom „přatelství“, které zvyšuje produktivitu podniku a vytváří tzv. tým. Tyto dvě strany mohou být zcela odděleny, ale také mohou být dvěma stranami jedné mince. (Sedláček, 2009, s. 24)

5.3.1 Spolupráce a důvěra

Na počátku stvoření se sám Bůh stal důvěrným přítelem člověka a vybídl ho ke spolupráci. (Katolická církev, 2001, s. 105)

Stvořitel přenechává svému stvoření úkon pojmenování: „Samotné pojmenování (velké P je na místě) tradičně patří ke korunárnímu aktu Stvořitele, představuje jakési grand finále mistrovské tvorby, poslední tah štětcem k dokončení obrazu, podpis. V knize Genesis nastává pozoruhodný moment: poslední kapku stvoření, tedy zvířata, pojmenovává člověk, nikoli Bůh. Člověk dokončuje stvoření, jež Hospodin započal.“ (Sedláček, 2009, s. 48) Zde vidíme první „pracovní spolupráci“, která je počátkem všech navazujících forem přátelství. Sociální nauka tedy obě strany spojuje v rub a líc jedné mince, neboť Písmo svaté bylo, je a navždy zůstane směřodonné ve všech otázkách zneklidňujících lidskou mysl.

Pro SNC je tedy nepřijatelné oddělit od sebe tyto dvě formy přátelství, poněvadž „přatelství“ za účelem vyšší produktivity je nedostatečné a ochuzené, což potvrzuje i papež Benedikt XVI.: „To, aby lidé mohli sdílet statky a zdroje, z nichž vychází opravdový rozvoj,

nelze zajistit jenom technickým pokrokem a jenom vztahy založenými na užitečnosti, nýbrž potenciálem lásky, která přemáhá zlo dobrem (srov. Řím 12,21) a která lidi v jejich svědomí a svobodě činí otevřenými pro vzájemnost.“ (Benedikt XVI., 2009, s. 15-16)

Nedostatek je proto často zapříčiněn absencí lásky a ryzího přátelství jak na pracovišti, tak v celé společnosti. Baťa spatřoval stejnou příčinu, jen ji jinak pojmenovává: „Hlavní příčiny bídy jsou v srdcích mužů.“ (Baťa, 2002, s. 89) Sociální nauka dále učí, že přátelské vztahy mohou být uskutečňovány i v ekonomických oblastech, a tedy nejen mimo ně nebo až „po nich“. Ekonomické vztahy mají být prodchnuty bratrstvím a solidaritou, neboť tak poroučí požadavek lásky a pravdy. A jak pravil Baťa: s bídou a *nedostatkem* se nikdy nesmíme smířit. Jak s bídou vlastní, tak i těch druhých. (Baťa, 2002, s. 95; Benedikt XVI., 2009, s. 25 a 47)

Druhá tvář přátelství na pracovišti, která sleduje vyšší produktivitu, církev rovněž uznává, neboť se pozitivně odráží na výrobním procesu, potažmo rozvoji nejen podniku, ale i celého jeho okolí.

V tomto „pracovním přátelství“ se nutně realizuje spolupráce při pracovní aktivitě, poněvadž pracující navazuje na práci druhých. Provázanost jednotlivých pracovních úkonů je stále zjevnější. „Pracovat znamená dnes více než kdy dříve pracovat s ostatními a pracovat pro ostatní: pracovat znamená dělat něco pro někoho.“ (Jan Pavel II., 1991a, čl. 31) Baťa si je toho taktéž vědom: „V našem nynějším životě jsme odkázáni jeden na druhého.“ (Baťa, 2002, s. 116) Tato provázanost má ovšem směřovat k blahobytu všech, a o ten jde především. „Zkušenosti v podnikání nám ukázaly, že jedině v dokonalé spolupráci denně uskutečňované leží rozřešení problému, jak učiniti stroje a moderní organisaci výroby pramenem obecného blahobytu.“ (J. A. Baťa, 1936, s. 121)

Mezilidské vztahy mají nést prvek důvěry. Důvěra je pro společné dílo a společný rozvoj nutná. Je předpokladem lásky, která má prostupovat každou sférou lidského života, práci nevyjímaje.

Baťa nahlížel na otázku přátelství a lásky na pracovišti poněkud odlišně. Přestože upřednostňoval rodinný život a lásku před prací, zároveň je také od sebe odděloval. „V továrně není místa a času pro přátelské projevy. Láska patří do rodinných obydlí.“ (Baťa, 2002, s. 147) Měl za to, že tyto projevy citu, práci rozptylují a oslabují, a proto jim vymezoval místo až v rodině a ve volném času. Neznamenal to však, že by přátelství či lásku zavrhoval jako takové, jen je částečně vyčlenil z pracoviště. Přesto jim neodpíral prvenství před ma-

teriálními hodnotami: „Ovšem, je-li právem a povinností mladého muže být vlastníkem a hospodářem toho, co si vydělal, neznamená to, že by mu měly být peníze nejvyšší metou, účelem a nejdražším statkem. „**Život je více nežli pokrm**“ praví bible. **Vzájemná láska rodičů a dětí je více.**“ (Baťa, 2002, s. 90) Nepatřil tedy k despotickým vládcům, kteří spatřovali v rodinných a přátelských vztazích konkurenci efektivity, jak popisuje některé vůdce ve své knize *Ekonomie dobra a zla* Tomáš Sedláček. (Sedláček, 2009, s. 24)

K celkovému dokreslení obrazu o „neproduktivních“ činitelích (láska a přátelství) v hospodářském životě v pojetí Tomáše Bati je nutno zdůraznit jeho vnímání a cenění si důvěry. Tato ctnost je Baťou vyzdvihována na mnohých místech. Celý svůj podnik Baťa vystavěl na důvěře. Pevné a nezdolné. Píše: „Pracoval bych raději pouze svými rukama, nežli abych pracoval se spolupracovníkem, který mi nedůvěřuje, který mě považuje za špatného člověka ... na této bázi spolupráce mezi námi není možná, protože mravní odměna, která pozůstává z přátelství mých spolupracovníků, jest nejvyšší odměnou, kterou já za svoji práci požaduji.“ (Baťa, 2002, s. 168)

Zachování důvěry a směřování k přátelství se Baťův podnik nezpronevěřil ani po jeho smrti v roce 1932. Baťův nevlastní bratr Jan Antonín dál předával pochodeň štafety bratrový podnikatelské filozofie. Jan Antonín si byl vědom utužujícího působení důvěry pevně zakotvené v Baťovcích. „Byla to naše vzájemná důvěra, důvěra v práci a důvěra v sebe, co nás všechny spojovalo po celá ta léta přátelské spolupráce a ušlechtilého závodění.“ (J. A. Baťa, 1936, s. 64)

Mezi vnímáním přátelství a lásky na pracovišti je v SNC a SŘB jemný rozdíl. Baťa tyto hodnoty staví na vrchol svého žebříčku priorit, avšak vymezuje prostor mimo pracovní dobu projevování těchto nákloností. Církev však staví lásku nad vše ostatní, jakožto vyjádření nezištného překročení sebe sama. Má přesahovat a prostupovat všechny sféry života člověka, práci nevyjímaje. Sociální poselství směřuje totiž k nastolení *civilizace lásky*, které má vyústit do jediné rodiny národů. Právě láska je hlavní silou, která může tento rozvoj uskutečnit. (Benedikt XVI., 2009, s. 20)

5.3.2 Zaměstnavatel x Zaměstnanec

Specifické postavení v úvahách o vztazích na pracovišti náleží zaměstnavateli a postoji k jeho zaměstnancům. Jak už bylo zmíněno výše, měřítkem spravedlnosti zůstává v této souvislosti mzda, avšak není jediným kritériem. Úspěch zaměstnavatele je rovněž podmíněn tím, jak je vnímán svými podřízenými. (Grün a Assländer, 2008, s. 59)

Vyhledávaný benediktínský mnich, jež čerpá ze spirituality pouštních otců i hlubinné psychologie, a zároveň hlavní ekonom opatství Münsterschwarzach s jeho přítelem Friedrichem Assländerem zastávají názor, že úspěšné řízení předpokládá ochotu k *neustálému* učení se a rozvíjení svých dovedností. (2008, s. 59) To vše však může vyrůst pouze za předpokladu, kdy ten, jenž chce řídit, naučí se řídit nejprve sám sebe. (Ibid, 2008, s. 9) Tomáš Baťa byl rozený vůdce a byl si toho dobře vědom. „Chcete být vůdci práce mnoha pracovníků. Chcete-li s nimi vybudovat závod, **vybudujte nejdříve sebe**. Vůdce práce, budovatel závodu, ať vybuduje nejdřív sebe.“ (Baťa, 2002, s. 92) Neutuchající touha se učit, zdokonalovat a získávat nové poznatky je Baťovou přirozeností, ke které po celý svůj život pevně směřoval.

Postavení nadřízeného, v pojetí nauky církve, můžeme shrnout do dvou výroků Ježíše Krista, které hovoří za vše:

„Kdo se mezi vámi chce stát velkým, buď vaším služebníkem.“ (Bible, 2001, s. 1495)
A dále o sobě Ježíš říká: **„Syn člověka nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil** a dal svůj život jako výkupné za mnohé.“ (Bible, 2001, s. 1495)

I Baťovci považovali vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem za určující.

Tomáš Baťa věřil, že čím užší a důvěrnější vztah bude mezi oběma, tím to více také oběma stranám prospěje. (Baťa, 2002, s. 29) Cítil se odpovědný za životy a životní podmínky svých zaměstnanců. (Ibid, 2002, s. 149) Jde ale ještě dál: „Líbil se mi v Americe lepší mužnější poměr mezi dělníkem a podnikatelem. Já pán, ty pán, já obchodník, ty obchodník. Chtěl jsem, aby takový způsob života zavládl mezi námi ve Zlíně. **Chtěl jsem, abychom si byli nějak rovni.**“ (Baťa, 2002, s. 25)

SNC vybízí ke zcela identickému postoji. Předkládá stejnou ideu v encyklice Rerum Novarum, kde říká: „... je však největším zlem předstírání, že obě třídy jsou k sobě navzájem nutně v nepřátelském poměru, jako by příroda rozhodla, aby se zámožní lidé a dělníci v houževnatém souboji vzájemně potírali. To je úplně v rozporu s rozumem i pravdou.“ (Lev XIII., 1996, čl. 15)

Nejen, že se Baťa nikterak nevyvyšoval nad své zaměstnance, ale jak již bylo řečeno výše, cítil se za ně zodpovědný. V Baťových očích nemohl být skutečným vůdcem ten, „kdo sám nebyl ochoten přinést osobní obět“, šlo-li o blaho několika tisíc dělníků a jejich rodin.“ (Baťa, 2002, s. 33)

Čímž se nevědomky blíží a uvádí v život učení Krista, který říká: „Dobrý pastýř položí svůj život za ovce.“ (Bible, 2001, 1602)

Další paralelu můžeme pozorovat v proslovu z 1. května roku 1925. Baťa nechal vzkázat přes kabelogram ze své cesty z Indie: „Vůdci jsou povinni láskou svým podřízeným a podřízení jsou povinni úctou svým vůdcům.“ (Baťa, 2002, s. 148) Opět to částečně koresponduje s vyzváním Krista: „Jako jsem já miloval vás, i vy se milujte navzájem.“ (Bible, 2001, 1609)

Postavení nadřízeného v pojetí Tomáše Bati lze shrnout v jeho proslovu svým svěřencům, který hovoří za vše: „Až vy, mladí podnikatelé, dopracujete se ve svém podnikání k bohatství a moci, pamatujte na slova Kristova: **„Ten, kdo nejmocnější chce z vás býti, ať jest služebníkem vašim.“** Pamatujte, že vaše síly, vaše schopnosti patří veřejnosti.“ (Baťa, 2002, s. 93)

5.3.3 Baťa a odbory

Baťa se prve setkal s dělnickými organizacemi v Americe. Sám se stal jejich členem. Po návratu do Zlína to byl on, kdo vznik odborů inicioval ve snaze dosáhnout větší rovnosti mezi ním a dělníky. Brzy však nastaly problémy. Dělníci na pracovišti začali konzumovat alkohol, a když je chtěl Baťa propustit, postavily se za ně odbory. Pokud se Baťa nechtěl odborům podřídit a nepřistoupil na některé z jejich návrhů, ihned rozkázali zastavit výrobu. Spor se vyhrocoval. Odbory vyhlásily stávkou. Baťa se k situaci postavil razantně. Aktéry stávky propustil, nařídil znovu spustit výrobu a odbory ve svém koncernu zakázal. Vnímal totiž snahu dělnických organizací podnitit nedůvěru mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci, což bylo v přímém rozporu s jeho přáním. (Rybka, Bata-konference, © 2005-20011)

Církev na druhé straně odborové organizace vždy podporovala a povzbuzovala. A považuje za právo zaměstnanců, sdružovat se a vytvářet spolky. (Benedikt XVI, 2009, s. 82)

„Dějinné zkušenosti učí, že organizace tohoto druhu jsou nezbytnou složkou společenského života.“ (Jan Pavel II, 1991b, čl. 20)

Tyto organizace však mají usilovat o vytvoření spravedlivého vztahu mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci, a nikoli být příčinou narůstajících neshod mezi nimi.

Sociální nauka rovněž deklaruje, že vyhlášení stávky je považováno za krajní prostředek a nesmí být této pravomoci zneužíváno, jak se dělo u Bati. Lze tedy konstatovat, že role od-

borů je vnímána jak Baťou, tak i církví shodně. Nicméně, zákaz odborových organizací je v rozporu se sociálním učením.

5.3.4 Pracovní doba, slavení svátků a pracovní podmínky

Do problematiky práce zasahuje i tematika odpočinku a podmínek na pracovišti. Baťa byl v tomto, a nejen v tomto, ohledu průkopníkem. V jeho době se nikterak nepřikládala důležitost pracovnímu prostředí. Baťovci však byli po této stránce hýčkáni. V dílnách panoval naprostý pořádek a čistota. V celém areálu rovněž platil zákaz kouření a pití alkoholu. V budovách byly instalovány odsávače prachu a nečistot, přes které se odstraňoval odpad z výroby, který byl posléze ve vagónech odvážen k dalšímu zpracování. V létě proudil továrnami ochlazující vzduch a v zimě se topilo. K továrně také patřila jídelna, kde se dbalo, aby se podávalo levné, ale kvalitní a výživné jídlo v cenách od 2 Kč do 4 Kč, což se rovnalo cca 20 minutám práce. (Kudzbel, 2001, s. 147)

Dalším rysem bylo dbání na bezpečnost práce, která u Bati dosahovala vysoké úrovně. V roce 1931 napsal J. A. Baťa článek s názvem „Bezpečnost především“, mimo jiné v něm píše: Nemáte práva pokračovati tak, abyste sebe i jiné vysazovali nebezpečí života. ... Nemáte práva – mravního práva vysazovati svůj život a své údy úrazu. Nikdo toho po vás nežádá. ... Nespatřujte hrdinství v tom, že se vydáváte do zbytečného nebezpečí. ... Nemáte práva konati práci za jiných podmínek nežli: Bezpečnost především!“ (1936, s. 55 – 56) Zaměstnanec a jeho zdraví byli tedy upřednostňováni před ekonomickou produktivitou.

Důstojnost člověka, na kterou se celé sociální učení odvolává, taktéž předpokládá práci, v níž je dodržována bezpečnost a vhodné pracovní podmínky.

Po přečtení si Baťovských hesel či jeho stručného životopisu lze snadno nabýt dojmu, že byl Baťa ukázkovým workoholikiem a to samé vyžadoval od svých zaměstnanců. Tento dojem by byl však velmi zkresleným a vytrženým z kontextu. Baťa tvrdě pracoval, protože toužil zlepšit životní podmínky nejen sobě, všem svým zaměstnancům, ale zkrátka co nejširšímu okolí. A poctivá práce pro to byla příhodným nástrojem. Vnímал oprávněný nárok na odpočinek i zábavu, o čemž mimo jiné svědčí i parky, sportoviště, koupaliště a další, které nechal ve Zlíně vybudovat.

„Jsem přesvědčen, že pracovní doba se bude dále zkracovat a těším se, že i u nás budeme jednou s to snížit počet pracovních dnů ze šesti na pět.“ (Baťa, 2002, s. 171)

To si přál pro své zaměstnance, pro sebe měl však jiného metru, neboť si byl vědom svých hřiven a darů a zamýšlel je zúročovat do posledních sil. Cítil se za to odpovědný.

Z následujícího úryvku z dopisu, který napsal rok před svou smrtí, je zřejmé, že Baťa byl skutečným vůdcem, který žil pro svůj lid.

„Příčiny blahobytu. Tisíce lidí může trávit svůj volný čas po práci na hřištích, vzděláváním se nebo v zábavách, když několik mužů majících povinnosti vůdců obětuje své síly a svůj volný čas k rozřešení velikého problému: jak zdokonalit výrobu, aby lidé za kratší pracovní dobu a s menší námahou vyrobili více – vydělali více.“ (Baťa, 2002, s. 173)

Zajímavá je Baťova řeč v roce 1923, kdy se v jeho podniku pracovalo i ve svátky sv. Cyrila a Metoděje a mistra Jana Husa. V projevu píše, že důvodem nebyla neúcta ke svatým a proslaveným mužům, ale přesvědčení, že poctivou prací nelze památku světce znesvětit. Zároveň vybízí, aby byly svátky překládány na neděli. Je tedy patrná jeho úcta a respektování nedělního dne - pro církve tak zásadní - a respektování kulturního bohatství a hodnot pramenících z křesťanství, na kterém Evropa vyrostla. (Baťa, 2002, s. 39)

Bůh „sedmého dne přestal konat veškeré své dílo“ (Bible, 2001, s. 3) Sváteční odpočinek církve pokládá za právo člověka. (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 190)

„V životě zkrátka existují oblasti, které jsou svaté a ve kterých není povoleno ekonomizovat, racionalizovat či maximalizovat efektivitu.“ (Sedláček, 2009, s. 63)

Dalším, velmi zajímavým, postřehem Tomáše Sedláčka je vyvození závěru, že stvoření není předurčeno k nekončící aktivitě, ale k nalezení spočinutí a radosti. „Smysl, vyvrcholení stvořeného nespočívá v dalším tvoření, ale v odpočinku vprostřed stvořeného. Přeloženo do ekonomického jazyka: smyslem utility není ji neustále zvyšovat, ale spočinout v užitku stávajícím.“ (Sedláček, 2009, s. 63)

Opět tedy nacházíme shodný postoj u obou nauk, což se jeví jako přirozené, neboť cílem obou je povznesení a rozvoj člověka.

Závěrem: nezbytnost, námahu, ale i krásu práce vnímá jak církev, tak i Baťovci. Už v roce 1921 napsal J. A. Baťa tato slova: „Dobrá práce je nejlepším přítelem člověka. Udržuje ho v činnosti a chrání před dopuštěním se nepravostí. Krmí, obléká a chrání jej i celou rodinu. ... Najdi si každou práci, jež je ti vhodná a jež odpovídá tvým schopnostem a možnostem, práci, kterou máš rád a jež má ráda tebe. Té zůstaň věren, uč se, studuje a pokračuje v ní. Dobrá práce je tvým nejlepším přítelem.“ (Baťa, 1936, s. 10)

Vždyť práce je dobrem a ctností, je učitelkou života, je místem rozvoje a růstu, je mravní povinností, je účastí na Stvořitelově díle a je jeho oslavou. **Cílem práce je sám člověk.**

Sociální nauka církve i Tomáš Baťa jsou v tom zajedno. *At' žije život, at' žije naše práce!*

(Baťa, 2002, s. 149)

6 RODINA

Rodina je základem společnosti, a proto je i zahrnuta v komparaci obou koncepcí. Postoj církve k rodinám je patrný napříč celými jejími dějinami. Je institucí založenou a chtěnou samotným Bohem. Je vryta do přirozenosti člověka. V církvi rodina nabývá zvláštní důležitosti a péče. Bůh rodině žehná. (Katolická církev, 2001, s. 406)

Člověk se realizuje ve společenství. V mezilidských vztazích, neboť byl stvořen jako tvor společenský, na což shodně nahlíží i Tomáš Baťa: „Člověk je tvor společenský a žádá si styku s druhými lidmi.“ (Baťa, 2002, s. 94) Tato citace pokračuje v návaznosti na rodinu, na kterou Baťa vždy bral zřetel. „Dřívější doba mu poskytovala tento styk a zábavu hlavně v hospodách. Ale z hospodské společnosti těžil jen muž, kdežto z rádia těží **celá rodina.**“ (Ibid, 2002, s. 94)

Církev učí, že „rodina představuje v plánu Stvořitele první místo humanizace osoby a společnosti a kolébku života a lásky.“ (Jan Pavel II., 1996a, čl. 40) Ve shodě s vnímáním Tomáše Bati dále říká, že: „Mezi člověkem a společností existuje vzájemná závislost a reciprocity: co se dělá pro osobu, je službou společnosti, a co se dělá pro společnost, prospívá osobě.“ (Ibid, 1996a, čl. 40)

Je povinností státu, potažmo zaměstnavatele vytvářet podmínky pro založení rodiny. O tom, že se Baťa o tyto podmínky zasazoval a vytvářel je, není pochyb. V roce 1928 byl Zlín dle počtu uzavřených sňatků na prvním místě v celém státě. Na 1000 obyvatel připadalo 15 sňatků ročně. (Zelený, 2005, s. 113)

Baťa rodiny podporoval. Žádal, aby zvýšení mezd, o které vždy usiloval, zaměstnanci použili ke zvýšení životní úrovně svých rodin a svého vzdělání. V baťovských školách byli žáci vychováváni s cílem umět hospodařit a tak zabezpečit svou rodinu. Vštěpoval jim také smysl a odpovědnost za rodinu, zvláště u mladých mužů. „Napsal jsem, že slovo muž znamená živitel. Úkol muže je těžký a vznešený. Tímto úkolem je práce. Práce pro lidskou společnost, na níž je závislý. Práce pro lidskou společnost, která je závislá na něm.“ (Baťa, 2002, s. 89)

Další z kroků k přispění vytvoření vhodných podmínek pro založení rodiny Baťa podnikl v roce 1926. Tehdy se vyjádřil, že se cítí zavázán dopomoci svým zaměstnancům k hospodářské nezávislosti. Proto věnoval každému novorozenci 1000 Kč, které jim uložil

v podnikové bance a ročně úročil 10%. Ve 24 letech částka dosahovala 100 000 Kč, což umožňovalo důstojné založení rodiny. (Baťa, 2002, s. 40; 46; 90; 148)

Církev míní, že je povinností veřejné autority rodinu podporovat a chránit, neboť rodina je základní buňkou společnosti a je s ní organicky svázaná. (Vragaš, 1996, s. 65)

Za zmínku rovněž stojí skutečnost, že církev je společenstvím Božích dětí, a tvoří tedy jednu rodinu. Nevědomé napodobení, které se snaží vytvořit se svými zaměstnanci tzv. pracovní rodinu. Dne 1. května 1926 promlouval ke svým „přátelům spolupracovníkům“ následovně: „Dnešek ať slouží ke vzájemnému seznamování se našich rodin, ať slouží poznání, patříme k sobě, že tvoříme jednu pracovní rodinu.“ (Baťa, 2002, s. 149)

Touha po společenství a rodině byla člověku dána do vínku již na úsvitu stvoření – „není dobré, aby člověk byl sám.“ (Bible, 2001, s. 4)

6.1 Výchova

„Z malých lidí velké lze vybudovat jen výchovou.“ (Baťa, 2002, s. 79) S tehdejšími školstvím Baťa nebyl spokojen, a proto se rozhodl vychovat si své následovníky sám. Do Zlína přicházeli mladí lidé z celého okolí a ze všech sociálních vrstev. Že byl zájem enormní, dokazují prostá čísla. Počet přihlášek se zvětšoval až na 20 000 žádostí ročně. Ze schopných mladých kandidátů byla dána přednost těm, kteří pocházeli ze slabších sociálních rodin, neboť byl u nich předpoklad větší skromnosti a lepšího vztahu k práci. (Lešingrová, 2010, s. 91 – 92) Toto upřednostňování chudých zcela koresponduje s přesvědčením církve, která se chudých vždy ujímala a věnovala jim mimořádnou pozornost. (Morin, 1999, s. 40)

V celém městě se odráželo myšlení a pohnutky Tomáše Bati. Divadlo, kino, nemocnice, společenský dům, filmové ateliéry, muzeum, čítárna... a mnoho dalšího. Na všem se odrážela filozofie Tomáše Bati. „Člověk ve Zlíně, to byl Baťův člověk.“ (Stříteský, 2003, s. 115)

Samotná BŠP byla vedena ve spartánském duchu. Denní program byl pevně daný. Přísný režim, tělesná zdatnost, zdravé jídlo, nevídaná disciplína. Vše podřízeno hodnocení. (Stříteský, výchova) Ne každý obstál a ne každý se mohl podílet na novém životě a na novém myšlení založeném na důvěře, spolupráci a službě veřejnosti. Baťa potřeboval spolupracovníky oddané společné věci. Takové spolupracovníky, kteří prahli po dobru a službě. Lidé chamtiví, otroci peněz a vlastních egoistických přání nemohli obstát.

„Chceme-li vykonat v životě velikou práci, musíme hledat cesty jak vybudovat velikého člověka. ... My ve Zlíně, chceme vykonat velikou práci nejen pro sebe, ale pro celý svět.“ (Baťa, 2002, s. 79) A jaký měl tento člověk být? „Chceme vypěstovat v těchto mladých lidech víru v člověka, víru v práci ... člověka, kterému je práce radostí a mravní povinností. ... který hledá své štěstí v dokonalosti svého díla a ve službě svým spoluobčanům ve službě veřejnosti.“ (Baťa, 2002, s. 79)

Tento ideál, kdy je v práci spatřovaná radost i mravní povinnost, kdy je ve světle solidarity brán zřetel na celý svět, to vše vrcholící ve službě veřejnosti, zcela koresponduje se sociálním učením církve.

Také oprávněnost vzniku soukromých škol církví zcela schvaluje. Stát si nesmí vyhrazovat monopol na školy, tím by porušoval svá práva a nejednal v souladu se spravedlností. (Papežská rada pro spravedlnost a mír, 2008, s. 167 – 168)

S výchovou se pojí rodina. Sociální nauka přiznává primát ve výchově právě rodině, jak je již uvedeno v teoretické části. Obě nauky pokládají za důležitou kooperaci mezi rodinou a školou.

„...nabývá prvořadě důležitosti spolupráce mezi rodinnou a školou.“ (Ibid, 2008, s. 167) Taktéž Baťa tuto spolupráci podporuje. Když navrhuje učitelům jiný přístup k výuce, uzavírá to slovy: „zvýšilo by to jejich výdělečné schopnosti a budovalo přátelství mezi školou a rodinnou.“ (Baťa, 2002, s. 83)

6.2 Ekonomie daru

Stěžejním poselstvím křesťanství je láska. Přirozeností lásky je obdarovávat. Láska má prostupovat všechny oblasti lidského života, z čehož vyplývá, že i pracoviště má být tomu „zákonu lásky“ podřízeno.

Každý člověk ztotožňující se s křesťanským učením a usilující o připodobnění se Kristu je vyzván k překročení sebe sama a vykročení směrem k druhým – k svým bratrům a sestrám. Evangelium vybízí k nezištnosti. „Vždyť radostného dárce miluje Bůh.“ (Bible, 2001, s. 1709) Bůh sám je prvotním Dárcem, od něhož vše pochází. Obdarovává člověka jako první. Ten, jemuž se dostalo více a žije v přebytku, by měl dávat potřebným, neboť byl sám obdarován.

Církev už od počátku plnila funkci přerozdělování majetku, čímž naplňovala své sociální poslání. Ve Starém zákoně církev každý třetí rok rozdávala mezi nemocné, sirotky a vdovy

přijaté desátky. „Církevní instituce pak i v novozákonní době po staletí zastávala funkci sociální sítě.“ (Sedláček, 2009, s. 66) Byl však brán zřetel na postavení obdarovaného. Dary se nevztahovali na lenochy, opilce či osoby soběstačné. V tomto případě by byl dopad projeveného milosrdenství demoralizující, což je v rozporu s úsilím o integrální rozvoj člověka.

V ekonomických vztazích musí být místo pro solidaritu a princip nezištnosti. Logika ekvivalentní směny má být podřízena potřebám bližním v nouzi. Je nepřijatelné, aby se trh distancoval od mravních požadavků.

Baťa však zaujímal k nezištnosti zcela odlišné stanovisko. Nebyl přítelem darů a almužen. Několikrát při svých projevech k mládeži vybízel, aby nepřijímala žádné dary, ale vydělávala si na své živobytí sama a stávala se tak nezávislou. (Baťa, 2002, s. 84)

„Milosrdenstvím a dary lidem nepomůžete. Musíme je naučit, aby spoléhali na sebe a pomohli si sami.“ (Baťa, 2002, s. 62)

Na tento jeho postoj je třeba ovšem nahlížet příběhem o hladovém, který dostane rybu, místo aby byl naučen umění rybolovu. Baťa byl prvotřídní „rybář“ a chtěl rybolovu naučit i druhé. (Zelený, 2005, s. 135)

Baťa dával rád a dával hodně, o čemž svědčí i vysoké mzdy a zainteresovanost spolupracovníků na zisku. Dával však pouze za dobře odvedenou práci, nikoli z dobrého rozmaru.

Na druhou stranu i u něho spatřujeme sociální cítění, jde-li o společné dobro: „Rozhodli jsme se, už z vděčnosti k tomuto vynálezu, věnovat telefonní komisi 3 000 aparátů nebo 1. mil. Kč na zavedení telefonů do nejchudších obcí a škol.“ (Baťa, 2002, s. 117)

Přesto v darování jako takovém viděl spíše výchovný poklesek než projev solidarity k druhému.

7 SLUŽBA VEŘEJNOSTI & SPOLEČNÉ DOBRO

Jedním z nejvíce skloňovaných pojmů obou nauk je „služba veřejnosti“ či „společné dobro“. Baťa vnímal svou podnikatelskou činnost jako službu lidem, všem. Ne jen výlučně svým zaměstnancům a těm, kteří bezprostředně na jeho úspěchu participovali, ale zkrátka všem. Byl mužem velkých obzorů. Službu druhým považoval za výsadu a povinnost. Jak by asi vypadalo naše město, náš stát a celá země, kdybychom ve službě spatřovali výsadu a povinnost?

Tomášův nevlastní bratr Antonín v projevu po jeho smrti na něho vzpomíná slovy: „Ničeho tu nebylo k živobytí. Jenom bída a špatný kámen. A duší jeho táhla touha. Touha pomoci. Touha zlepšiti tento těžký život svého lidu.“ (Baťa, 1936, s. 156)

Duch služby a touha stravoval mysl zlínského podnikatele Tomáše Bati.

„Konejme **jen** takovou práci, která **slouží veřejnosti**.“ (Baťa, 2002, s. 47) To nebyla pouhá slova, to byly konkrétní činy.

Duch služby stravuje i církev. Naše podobnost s Bohem záleží od toho, nakolik sloužíme. Láska se realizuje službou. (Fausti, 2007, s. 48) A láska je potom vrcholným cílem, láska je život sám. (Fausti, 2009, s. 492)

8 SUMARIZACE KOMPARACE SOUSTAVY BAŤA A SOCIÁLNÍ NAUKY CÍRKVE

Pro rychlejší orientaci, předkládám jednoduché shrnutí zaznamenané do tabulky. V případě shodného postoje obou nauk je výsledek značen „+“. Pokud se nauky v dané problematice rozcházejí, výsledek je značen „-“. Je-li vztah neutrální, je zaznamenána „0“.

Tabulka 4: Shrnutí komparace

Oblast	Výsledný vztah
Mzda	+
Pracovní doba	+
Odbory	0
Soukromé vlastnictví	+
Zaměstnanec a zaměstnavatel	+
Vztah k majetku	+
Zohlednění všech stran (obchodní jednání)	+
Efektivní využívání výrobní faktorů	+
Rodina	+
Role služby	+
Výchova	+
Subsidiarita	+
Solidarita	+
Dary, nezištnost	--
Láska na pracovišti	--
Vztah k pokroku (technika)	+
Ohled na budoucí generace	+
Pravdivost	+
Důvěra na pracovišti	+
Povinnost přispívat k veřejnému dění	+
Vlastní růst a formace	+
Transcendentní přesah	-
Společné dobro & služba veřejnosti	+
Důstojnost člověka	+

Tato zjednodušená tabulka kvantifikuje výše napsané. Bylo hodnoceno 24 vztahů. Z toho 20 kladných, 3 záporné a 1 neutrální. Kladné hodnoty nebudou dále rozepisovány. Záporných hodnot bylo dosaženo ve třech případech. Prvním z nich je otázka nezištného darování, které Baťa neměl moc rád. Neměl to rád z toho důvodu, že dávání „zdarma“ vnímal jako velmi špatný výchovný prostředek. Dalším je otázka lásky a přátelství na pracovišti, přesněji řečeno, jejich projevů. Posledním prvkem je transcendentní přesah. Pro církev je posmrtný život cílem. Svého konečného naplnění dojde až v novém životě – nebeském království. Nijak tím však nemá být umenšena snaha o pozemský rozvoj. Baťa tuto realitu věčného života postrádá. Tento rozdíl v chápání konečného určení, považuji za významný.

Ovšem nelze říci, že by Baťa vírou pohrdal. K otázce zbožnosti píše: „Shledal jsem, že v Americe jest u většiny lidí zbožnost pravidlem. U nás výjimkou. Přitom Američané žijí život radostný, obsažný a rozumný. Zbožnost není pobožnůstkářstvím slov, nýbrž vnitřní silou a oporou duše a neobyčejným zdrojem vyrovnání charakteru.“ (Cekota, 1929, s. 96)

Posledním vztahem, který je v tabulce označen „0“, je otázka odborů. Tato problematika je poněkud sporná, a to z toho důvodu, že Baťa sice ve svém podniku odbory zakázal, ale až po negativních zkušenostech s jejich působením. Církev však vždy hájila oprávněnost odborů, ovšem za předpokladu, že nebude zneužito jejich pravomocí.

Po prostudování uvedené literatury jsem dospěla k závěru, že život Tomáše Bati byl důkazem toho, že Bůh vepsal svůj zákon do srdce člověka a je tedy *přirozeným* a na základě mravnosti a svědomí rozpoznatelným.

Obě nauky zaujímají stanovisko, že konzumní a zahálčivý životní styl uvrhuje společnost v bídu – mravní i materiální. Obě spatřují ve službě poslání a naplnění. Práce je potom prostředkem služby. Korunou všeho je společné dobro (služba veřejnosti).

Shoda SNC a SŘB je pozoruhodná a jistě by zasloužila důkladnějšího prozkoumání, které však tato bakalářská práce není schopna obsáhnout.

9 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ – FILOZOFIE PODNIKÁNÍ

Jedním z vytyčených cílů této bakalářské práce bylo zjistit, zda dnešní podnikatelé znají některou z nauk – soustavu řízení Baťa nebo sociální nauku církve, popřípadě zda aplikují jejich principy ve svém podnikání. Dalším cílem bylo vyšetřit, zda skupina respondentů, která v dotazníkovém šetření uvedla, že se ztotožňuje s některou z výše uvedených nauk, má větší tendence zohledňovat při svém podnikatelském chování mravní zásady.

Dotazník byl vypracován během měsíce dubna. V rozmezí dvou týdnů proběhlo rozeslání a vyplnění dotazníků. Rozesláno bylo cca 200 dotazníků, z nichž se 53 vrátilo nazpět, tedy přibližně čtvrtina. Větší část šetření byla realizována ve Zlínském kraji, což může ve výsledcích zapříčinit vyšší povědomí o Tomáši Baťovi.

Dotazník obsahuje 17 otázek, které byly pro větší přehlednost rozčleněny do čtyř oblastí.

A – Já, podnikatel; B – Moje podnikatelská motivace a podnikatelská filozofie (zásady podnikání a jednání); C – Zaměstnanci; D – Etický kodex firmy (společenská odpovědnost firmy).

Toto roztrídění je použito pouze při vyhodnocování dotazníku.

Odpovědi byly graficky zpracovány a vyhodnoceny pomocí výsečových grafů v Microsoft Excel. Hlavní hypotéza byla řešena aplikací Spearmanova korelačního koeficientu. Vstupní data i postup výpočtu jsou součástí příloh.

Hlavní hypotéza:

H0: Podnikatelé uplatňující ve svém podnikání soustavu řízení Baťa nebo sociální nauku církve se svým podnikatelským chováním výrazně (nebo statisticky významně) neliší od těch, kteří tyto nauky neznají.

Dílní Hypotézy:

H1: Více než 50% českých podnikatelů nezná soustavu řízení Baťa ani sociální nauku církve?

H2: Alespoň 60% podnikatelů má ve své zaměstnance důvěru.

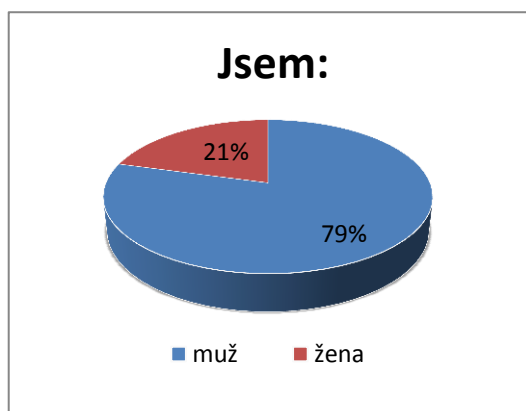
Nulová hypotéza bude potvrzena či vyvrácena pomocí Spearmanova korelačního koeficientu. Spearmanův korelační koeficient umožňuje zjistit stupeň závislosti dvou proměnných, v našem případě skupinu podnikatelů uplatňujících jednu z nauk nebo podnikatele, kteří se explicitně zásady z žádných nauk neřídí. Dílčí hypotézy budou řešeny dle popisné statistiky.

9.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Oblast A – Já, podnikatel

První soubor otázek napomáhá k identifikaci a přiblížení respondentů.

Otázka č. 1) Pohlaví respondenta:

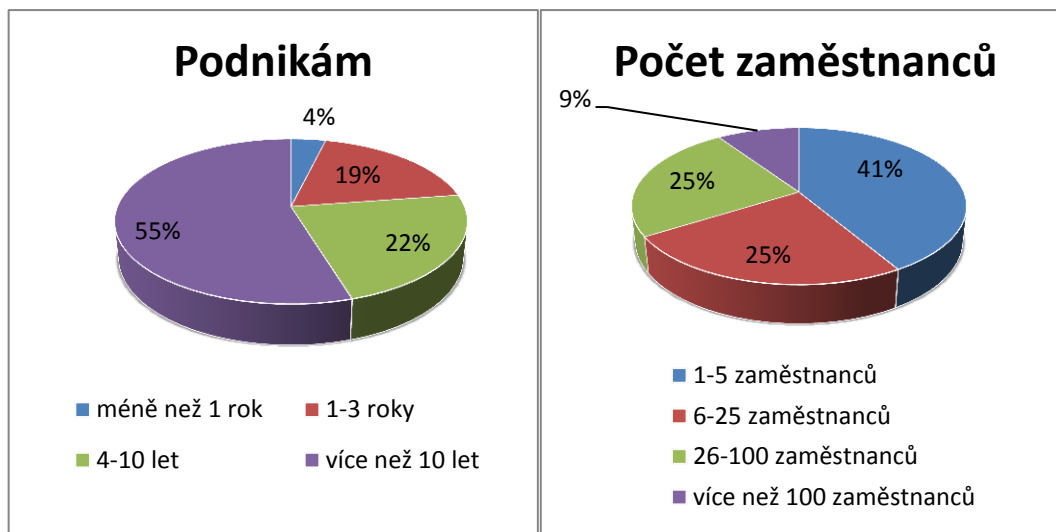

Graf 1: Pohlaví [Vlastní zpracování]

V posledních letech lze sledovat stále rostoucí tendenci vstupu žen do podnikatelské sféry. Dávno pryč je doba, kdy na přelomu 19. století označil Arnold Bennet (anglický spisovatel) pracující ženy jako „Blbé, líné a nespolehlivé.“ (The SAN, © 2012) Od té doby se mnohé změnilo. Přesto však v řídicích funkcích výrazně převládají muži, což potvrzují data získané z dotazníku, tak i informační agentura ČEKIA. Z téměř 500 000 FO, jež jsou evidováni jako majitelé s. r. o. je 15 % žen a 85 % mužů. (ČEKIA, a.s., © 2001-2011)

Otázka č. 2) Jak dlouho již podnikám:

Otázka č. 3) Kolik mám zaměstnanců:

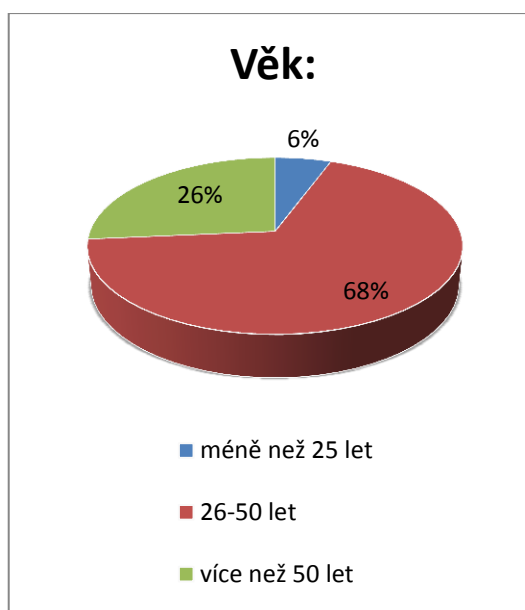

Graf 2: Podnikám [vlastní zpracování]

Graf 3: Podnikám [vlastní zpracování]

Většina respondentů podniká déle než 10 let, což značí jisté nalezení a ukotvení ve své podnikatelské strategii. Větší část z dotázaných zaměstnává alespoň šest a více zaměstnanců. S počtem zaměstnanců roste i odpovědnost podnikatele a také se očekává vykrystalizovanější postoje podnikatele.

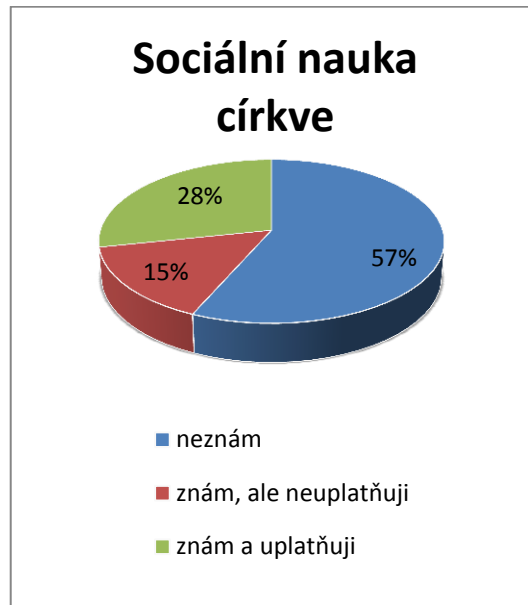
Otázka č. 4) Věk respondenta:

Graf 4: Věk [Vlastní zpracování]

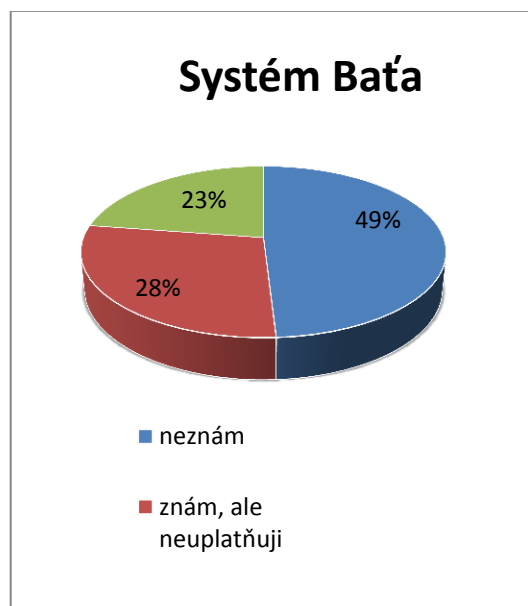
Nejmenší zastoupení 6% přičítám hmotné nezajištěnosti mladých lidí a stále prodlužující se době studia.

Otázka č. 5) Znáám učení a zásady sociální nauky církve a přejímám je do svého podnikání:

Graf 5: SNC [Vlastní zpracování]

Otázka č. 6) Znáám soustavu řízení Baťa a uplatňuji jeho prvky ve svém podnikání:

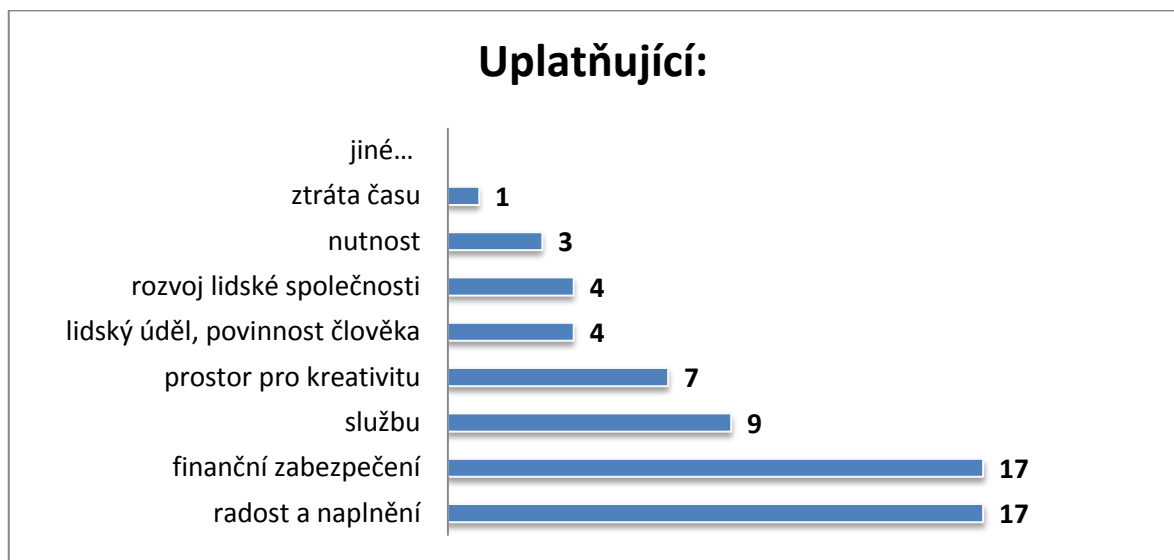
Graf 6: SRB [Vlastní zpracování]

Otázky 5) a 6) jsou pro dotazník významné. Na základě závěru ze srovnání obou nauk je možné rozdělit respondenty na dvě skupiny, a to v návaznosti, zda uplatňují alespoň jednu z výše uvedených koncepcí, či nikoli. (V grafech jsou skupiny uplatňující alespoň jednu z nauk označeny jako „uplatňující“, druhá skupina podnikatelů, která neuplatňuje žádnou z nauk je označena jako „neuplatňující“.)

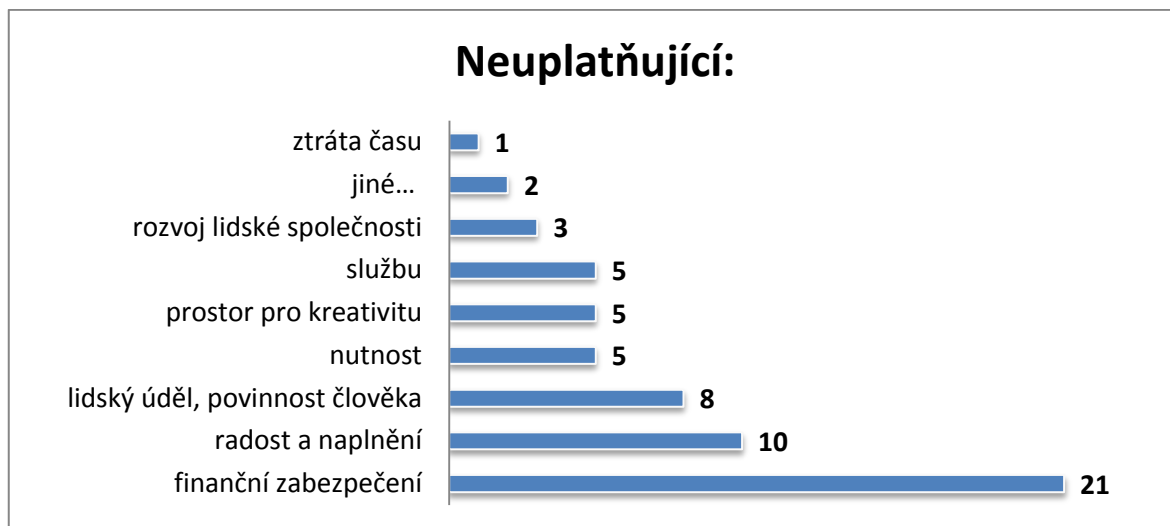
Se sociální naukou církve se většina lidí nesetkala. Nepatrně známější je soustava řízení Baťa. Ze všech 53 dotazníků uvedlo 5 respondentů (necelých 10%), že ve svém podnikání uplatňují obě nauky. Překvapivě vysoké procento podnikatelů uvedlo, že zná SNC. Je však možné, že si pod pojmem „sociální nauka církve“ představili církev a její hlásání jako takové, aniž by blíže znali obsah SNC. Cca čtvrtina podnikatelů uvedla, že uplatňuje jednu z nauk. Tyto výsledky jsou však pouze orientační, neboť jižní Morava (na které byl výzkum realizován) je známa větší koncentrací katolíků a rovněž Tomáš Baťa pocházel z moravského města.

Na základě otázek č. 5 a 6 je **zamítnuta hypotéza I**, neboť se více než polovina respondentů nesetkala se sociálním učením církve, Baťova soustava je známa více než polovině podnikatelů (51%).

Otázka č. 7) Práce pro mě znamená:

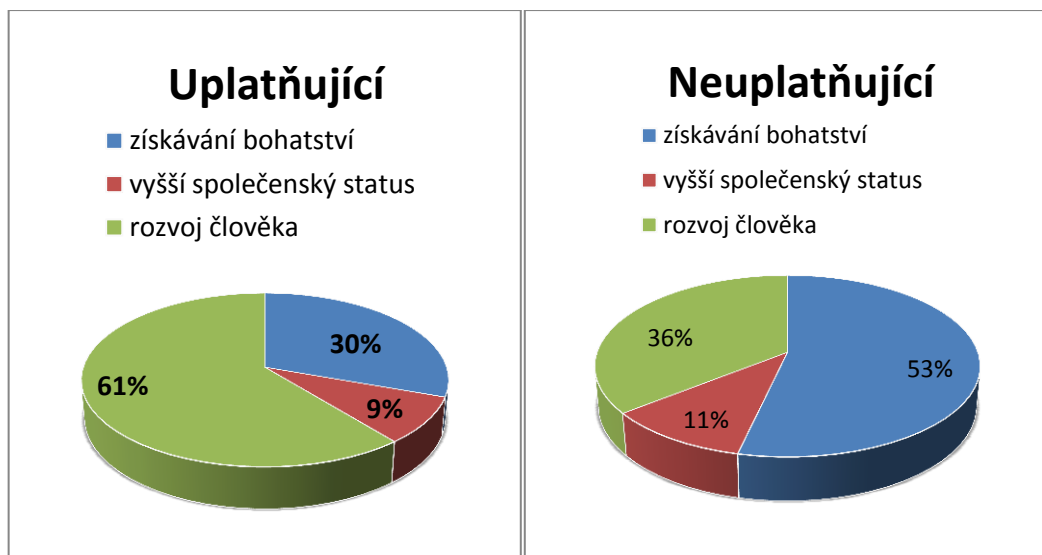
Graf 7: Práce [Vlastní zpracování]

Graf 8: Práce II. [Vlastní zpracování]

U obou skupin dominuje finanční zabezpečení jako jedna z hlavních motivací práce. Což není nijak překvapující. Za povšimnutí ovšem stojí vyšší významnost *služby* u skupiny podnikatelů uplatňujících jednu z nauk. Zaujal mě i vysoký podíl *radosti a naplnění* z práce u téže skupiny.

Otázka č. 8) Motivací mého podnikání je:

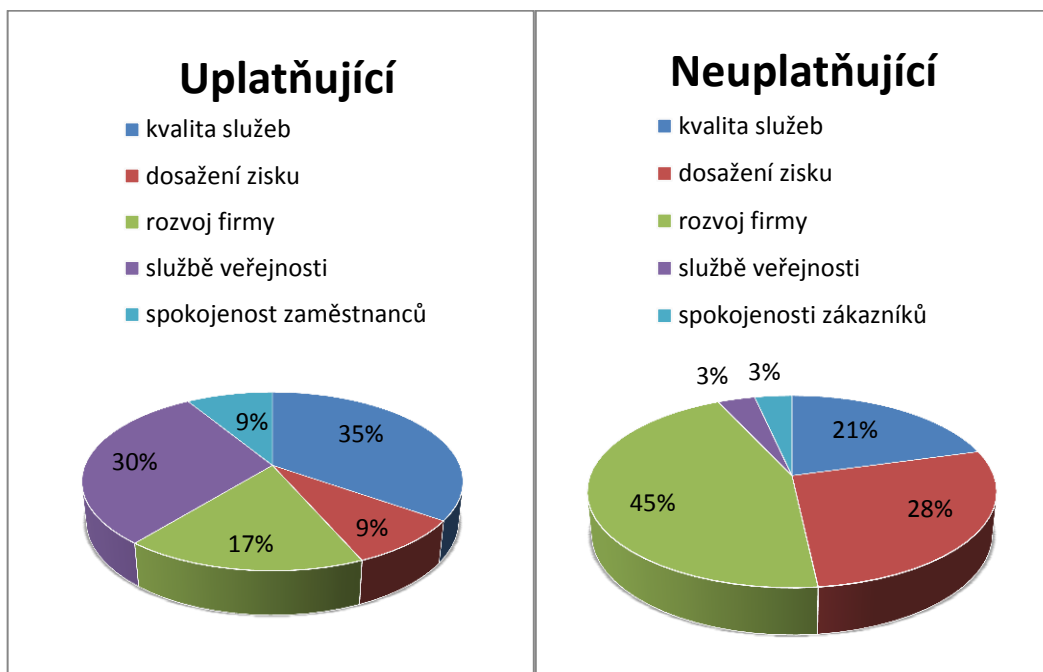

Graf 9: Motivace [Vl. zpracování]

Graf 10: Motivace II. [Vl. zpracování]

Rozvoj člověka, který je ústředním tématem jak SNC, tak i SŘB nabývá u ztotožňující se skupiny podnikatelů přirozeně vyšší preference. U skupiny druhé naopak dominuje *získávání bohatství*.

Otázka č. 9) Úspěch mé firmy spatřuji v:

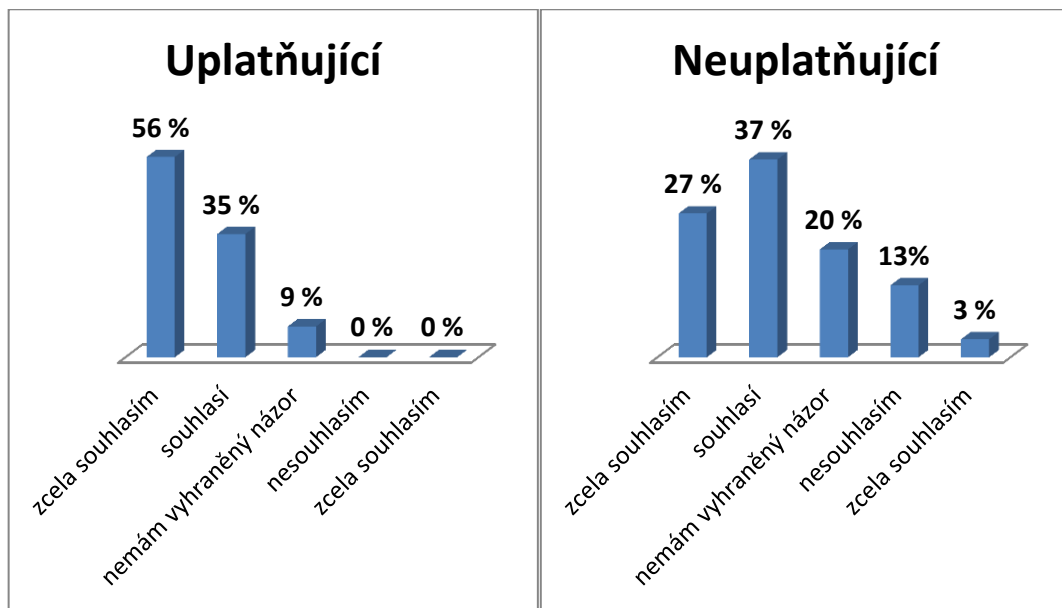

Graf 11: Úspěch II. [Vl. zpracování]

Graf 12: Úspěch [Vl. zpracování]

Koláčové rozložení u obou skupin je rozdílné. Zatímco službu veřejnosti u druhé skupiny zohledňuje jen zanedbatelné 3%, u skupiny první je to 30%. Každá z možností se sice v konečném důsledku může promítnout jako služba veřejnosti, nicméně respondenti měly označit možnost, kterou vnímali nejprioritněji.

Otázka č. 10) Řídím-li se ve firmě morálními zásadami, má to pro firmu pozitivní dopad:

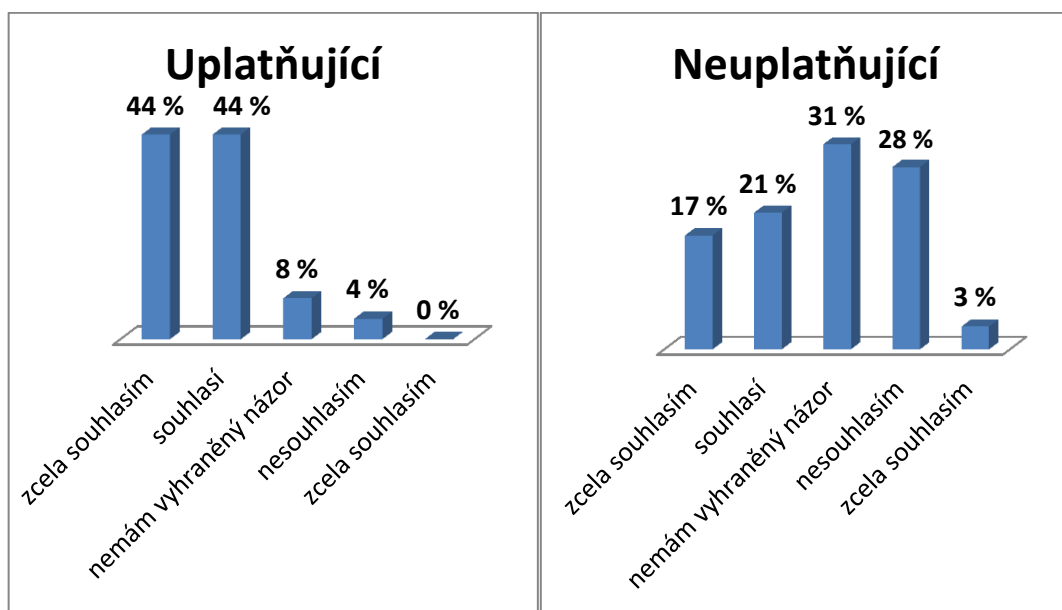

Graf 13: Morálka [VI. zpracování]

Graf 14: Morálka II. [VI. zpracování]

Přestože u obou skupin převládá tendence ztotožnit se s daným tvrzením, u druhé skupiny pozorujeme větší rozpaky nad postavením morálky v podnikání. Pět z nich dokonce s tvrzením nesouhlasí.

Otázka č. 11) Ztotožňuji se s tvrzením, že úsilí o společné dobro a služba veřejnosti jsou naplněním a smyslem existence člověka:

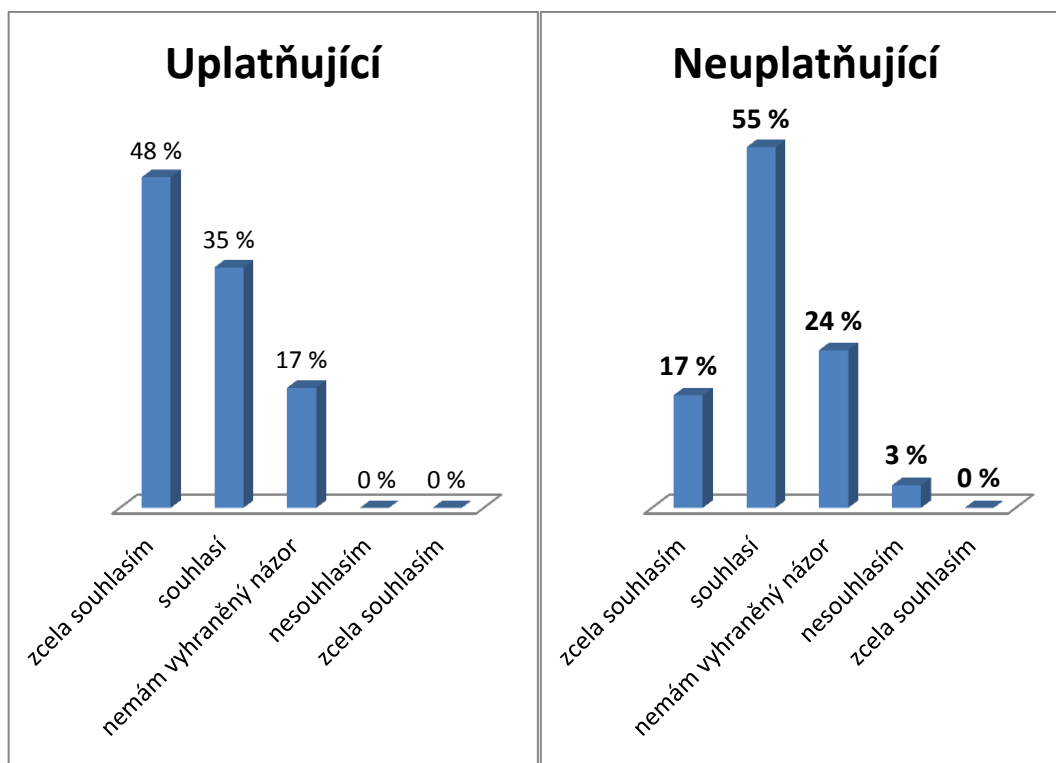

Graf 15: Služba [VI. zpracování]

Graf 16: Služba II. [VI. zpracování]

Zde se nejvýrazněji projevila rozdílnost obou skupin. Zatímco u první skupiny je viditelně převládající souhlasný názor, podnikatelé druhé skupiny mají zastoupení u všech odpovědí. Pro baťovce je služba veřejnosti prvořadá, církev zase učí, že nejvyšší hodnotou je láska, která se právě službou bližním realizuje. Z toho důvodu se stává člověku smyslem a naplněním.

Otázka č. 12) Mám ve své zaměstnance důvěru:

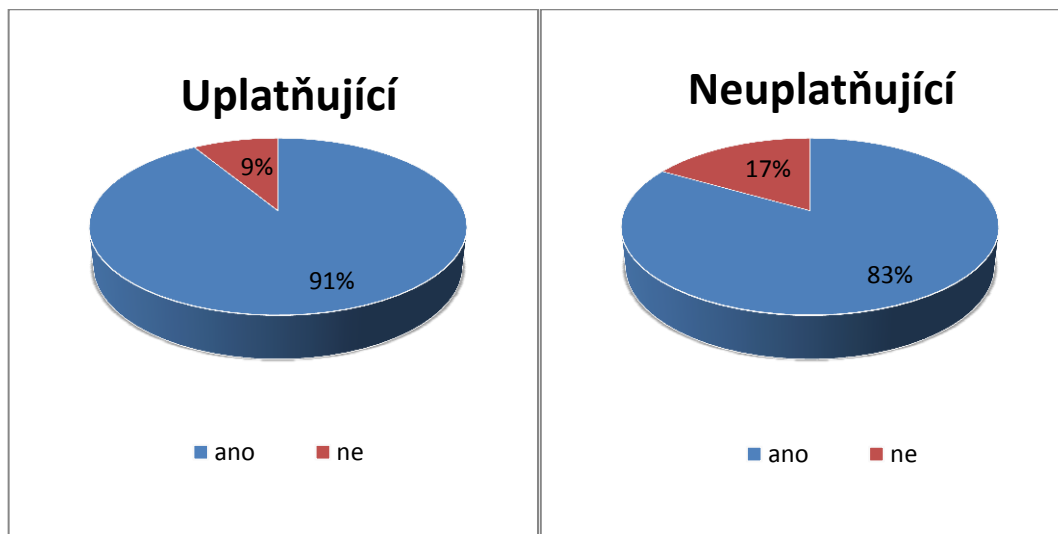

Graf 17: Důvěra [VI. zpracování]

Graf 18: Důvěra II. [VI. zpracování]

Většina respondentů obou skupin svým zaměstnancům důvěřuje, což vnímám jako velké pozitivum. Touto otázkou je **potvrzena druhá hypotéza**. U obou skupin více než 60 % podnikatelů důvěřuje svým zaměstnancům.

Otázka č. 13) Při své podnikatelské činnosti se snažím (vždy) myslet i na budoucí generace:

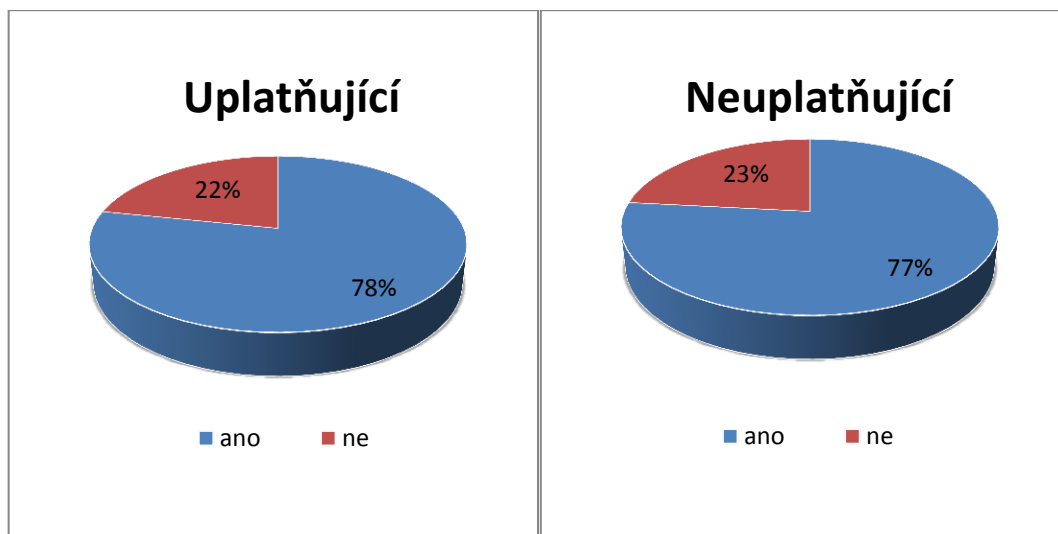

Graf 19: Budoucnost [Vl. zpracování]

Graf 20: Budoucnost II. [Vl. zpracování]

Tato vysoká procenta kladných odpovědí mě mile překvapila, ačkoli mám pocit, že praxe tomu příliš neodpovídá. Snad se však tento postoj odrazí i v běžném životě.

Otázka č. 14) Při své podnikatelské činnosti se snažím (vždy) zohledňovat dopad na životní prostředí:

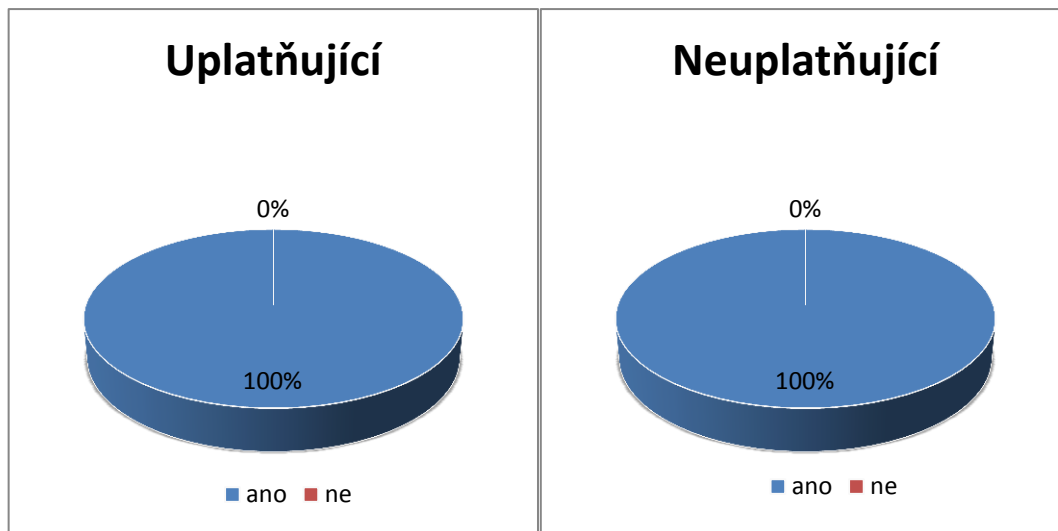

Graf 21: Prostředí [Vl. zpracování]

Graf 22: Prostředí II. [Vl. zpracování]

V posledních letech se stále více preferuje odpovědné (nejen) podnikatelské chování vůči životnímu prostředí, k čemuž vybízely i obě nauky.

Otázka č. 15) Vztahy na pracovišti jsou pro mě důležité:

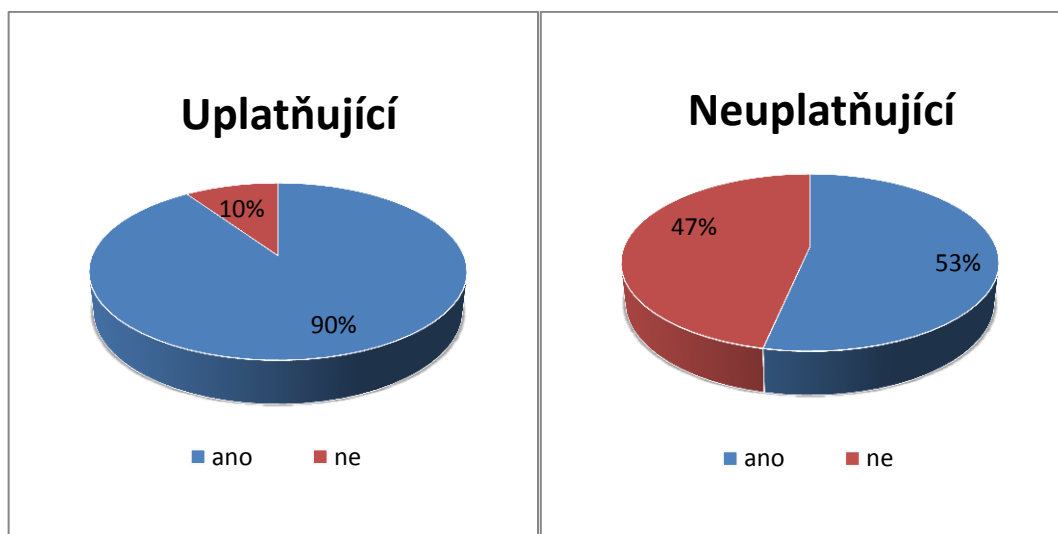

Graf 23: Vztahy [VI. zpracování]

Graf 24: Vztahy II. [VI. zpracování]

V práci strávíme většinu dne, je proto pochopitelné, že atmosféra a pohoda na pracovišti hrají velkou roli a nepochybně se odráží i na výsledcích podniku. Vztahy na pracovišti považuje za důležité všech 100% respondentů.

Otázka č. 16) Zohledňuji ve vztahu k zaměstnanci i potřeby jeho rodiny:

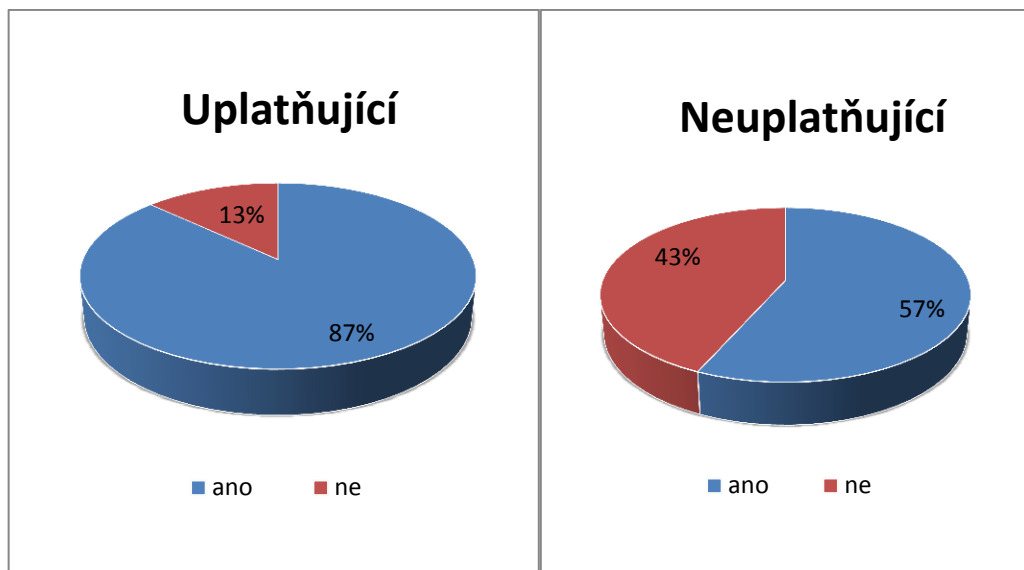

Graf 25: Rodina [VI. zpracování]

Graf 26: Rodina II. [VI. zpracování]

Tato otázka vykazuje největší rozdílnost obou skupin. U první skupiny zohledňující SNC nebo SŘB pozorujeme mnohem celistvější sociální citění. Přece jen obě nauky položily laťku vysoko, což většinová společnost nepřejímá.

Otázka č. 17) Vnímám jako svou povinnost zapojovat se do veřejného a společenského života s cílem přispění ke společnému dobru:

Graf 27: Angažovanost [VI. zpracování] Graf 28: Angažovanost II. [VI. zpracování]

Známý výrok říká, že k triumfu zla stačí, když dobří lidé nebudou nic dělat. Lhostejnost a netečnost k zapojení se do veřejného života vede k úpadku.

V následující kapitole bude potvrzena či vyvrácena hlavní hypotéza.

9.2 Spearmanův korelační koeficient

Nulová hypotéza byla testována pomocí Spearmanova korelačního koeficientu, jenž se řadí mezi neparametrické metody využívající pořadí sledovaných veličin.

$$r_s = 1 - \frac{6 * \sum_{i=1}^n d_i^2}{n * (n^2 - 1)}$$

Výsledná hodnota r_s se pohybuje v rozmezí od $< -1; 1 >$, přičemž $|r_s| = 1$ vykazuje nejvyšší stupeň závislosti. Je-li $r_s = 0$ jedná se o nekorelovanost znaků.

Po dosazení hodnot do vzorce získáme $r_s=0,594$. Tato hodnota byla porovnána s kritickou hodnotou v tabulkách (viz. příloha), která s ohledem na počet respondentů ($n=53$) dosahuje hodnoty 0,228.

Nulovou hypotézu zamítáme v případě, že $|r_s| > r_{sp}(53)$, tedy **0,594 > 0,228**.

Na základě Spearmanova korelačního koeficientu, který dosáhl hodnoty 0,595, která výrazně překračuje kritickou hodnotu 0,229, lze nulovou hypotézu zamítnout. Můžeme tedy usoudit, že existuje statisticky významná závislost na hladině významnosti $p=0,05$ mezi skupinou podnikatelů, kteří ve svém podnikatelském chování zohledňují SNC či SŘB a získaným skórem v dotazníku (tzn. podnikatelé, kteří se ztotožňují s SNC či SŘB dosahovali obecně lepších výsledků, než podnikatelé, kteří se s danými naukami explicitně neshodují).

Postup výpočtu výsledku včetně vstupních hodnot je umístěn v příloze.

10 DOPORUČENÍ

Dnešní ekonomická realita ve většině případů pozbývá aspekt mravnosti. Tendence pohybovat se na hraně a kličkovat mezi legislativou je běžná. Lze pozorovat stále rostoucí nedůvěru k vládě a pohoršení společnosti nad praktikami v nejvyšších společenských kruzích. Elita národa, která vybízí k mravnosti, sama mravností pohrdá. Jistěže, existují výjimky. Baťa byl jednou z nich.

Jeho lék k nastolení spravedlivější a bohatší (nejen po materiální stránce) společnosti je prostý: „**Čím vyšší morálka** obchodníků a výrobců, **tím bohatší lid**, tím bohatší celá země. Nemůže být bohatství tam, kde lidé jsou zaměstnání vzájemným podváděním; nemají času na vybudování hodnot, na vytvoření bohatství.“ (Baťa, 2002, s. 70]

10.1 Být pro druhé

Baťa byl přesvědčen, že blahobyt společnosti roste společně s její morálkou. Jeho železné pravidlo říká, že dobrý obchod je takový, který přinese užitek všem stranám. Je to jedna z možných interpretací v praxi Ježíšova výroku: „**Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jednejte s nimi; v tom je celý Zákon i proroci.**“ (Bible, 2001, s. 1474) Lepší zítřek vybudujeme pouze společně, nikoli každý sám za sebe. Zisk a maximalizace tržní hodnoty jedné společnosti je oprávněným cílem pouze za předpokladu vidiny společného, integrálního rozvoje. Rozvoje všech, ne všem navzdory. Ekonomický darwinismus je krátkodobou a neživotaschopnou vizí. Dlouhodobá cesta, která má perspektivu, je cesta solidarity.

První doporučení tedy, které vnímám jako naléhavé a které je dostupné všem bez ohledu na to, v jaké sféře se pohybuje, zní: Osvojit si základní Baťovo pravidlo - **dobrý obchod je ten, který prospívá všem.** (Baťa, 2002, s. 66) Tento postoj se nevztahuje jen na „obchod“, ale má přesah do všech sfér lidských činností, vztahů a postojů. Vzletné plány a návrhy jsou sice zajímavé a mohou být užitečnými, je však potřeba začít sám od sebe.

10.2 Vzdělání a veřejná diskuze

Dalším z námětů na doporučení spatřuji ve **vzdělání a výchově**. Baťovy školy byly v tomto směru opravdu integrální. Nezahrnovaly jen složku vzdělávací, ale také praktickou a výchovnou. Dnešní školy jsou primárně zaměřeny na vzdělání. Výchovný a praktický rozměr byl odstrčen do pozadí. Do vzdělávacích osnov navrhuji zařadit předměty (nebo

alespoň semináře, diskuze, přednášky...) zabývající se pozitivními vzory, osobnostmi a reflexemi kulturních příběhů, jichž jsme součástí. Je třeba podněcovat společenskou diskuzi a zamýšlet se nad událostmi a vývojem, který nás obklopuje. Tyto diskuze mohou probíhat na všech úrovních. Vítané jsou u mládeže, zvláště vysokoškolských studentů. Jedním z příkladů je činnost neziskové organizace RR49 ve Zlíně, která mimo jiné realizuje pro vysokoškoláky přednášky dotýkající se nejrůznějších oblastí. Tyto přednášky probíhají v klubu pod Kánoí a jsou spíše komorního charakteru (cca 50 studentů). Jednou ze zamýšlených přednášek, která proběhne do konce akademického roku, bude přednáška: *Baťovský odkaz aneb "čím víc služby tím méně bídy"*. Po každé přednášce následuje diskuze s přednášejícím. Organizace těchto přednášek není nijak náročná a finančně nedostupná. Pro návštěvníky jsou přednášky pořádány zdarma.

10.1 Ekonomie společenství

Další inspiraci spatřuji v projektu „ekonomie společenství“, která je založena na solidaritě a nezištnosti. Tento projekt vznikl v Brazílii v roce 1991. Jedním z podnětů byla encyklika *Centesimus Annus* Jana Pavla II. Podniky, které se zapojí do projektu, rozdělují svůj zisk na tři, stejně velké části:

1. Vytváření nových pracovních míst (pomoc lidem v nouzi)
2. Podpora „kultury daru“ (nezištné darování)
3. Rozvoj podniku

Ekonomie společenství vychází z evangelijních zásad a je ovlivněna spiritualitou hnutí Fokoláre. Jde o praktické uchopení sociální nauky církve. V současné době je k projektu připojeno cca 800 podniků, převážně z Evropy a Jižní Ameriky. Své zastoupení má na všech kontinentech. (Hnutí fokoláre v České republice, © 2012)

Projekt Ekonomie společenství je jednou z cest usilující o společné dobro, eliminaci narůstajícího rozdílu mezi bohatými a chudými a rozvíjení „kultury daru“.

ZÁVĚR

Na počátku své práce jsem tušila, že by některé prvky v soustavě Tomáše Bati mohly být shodné se sociální naukou církve. Průběh a závěry práce však předčily veškerá má očekávání. Na základě uvedené literatury jsem našla nebyvalou shodu mezi oběma postoji a považuji za významné, že jeden z neúspěšnějších podnikatelů historie Tomáš Baťa se řídil morálními principy církve – v podobě jejího sociálního učení. Co církve hlásala napříč dějinami a co mnozí považují za pouhou utopii či příliš vysokou laťku nemožnou zdolání, Baťa převedl v skutek. V skutek nevídaně úspěšný. V soustavu, v jejímž středu je lidská bytost přesně jako v učení církve. Jejímž cílem je služba. „Může se zdát, že služba je něco nepatrného. A přitom ona jediná je schopna všechno změnit.“ (Fausti, 2007, s. 49)

Jeden z nejlepších podnikatelů světa se v podstatě, ať už vědomě či ne (což může být námětem dalšího zkoumání), řídil sociální naukou, která na konci 19. století „pouze“ zformulovala (do sociální nauky) to, co po staletí vyznávala, neboť je v kompetenci církve odpovídat a vyjadřovat se ke společenskému dění. Ba co více, je to její povinností vyplývající z prorocké úlohy jí svěřené.

Na rozdíl od dnešního, převládajícího pohledu na ekonomii a svět financí jako takový, kde prvořadou roli hraje akcionář a vytouženým bliss pointem je maximalizace zisku, která nemá konce, přicházejí tyto nauky s mnohem důmyslnějším a především integrálnějším poselstvím, které s sebou přináší potenciál skutečného rozvoje člověka, potažmo celé společnosti.

Baťa dokázal, že není utopií, řídit se pravdou, brát ohledy na druhé, nepodvádět a zároveň být konkurenceschopný, zisk produkující a ve svém oboru nejlepší na světě. Toto dílo přispělo k šťastnějšímu životu tisíců zlínských obyvatel, a nejen jim.

Významná shoda obou nauk je tedy první odpovědí na vytyčený cíl v úvodu práce. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že větší část tázaných podnikatelů se neseťkala a tedy neuplatňuje žádnou z nauk. Na základě Spearmanova korelačního koeficientu bylo zjištěno, že podnikatelé ztotožňující se s SNC nebo SŘB měli větší tendence zohledňovat etiku, než Ti, kteří žádnou z nauk ve svém podnikání explicitně neuplatňují. Jsem si však vědoma, že tyto výsledky nelze absolutizovat, neboť do této problematiky vstupuje mnohem více faktorů. Posledním předpokladem byla převládající důvěra mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, což bylo potvrzeno.

Závěrem lze říci, že každý člověk, ať vědomě či nevědomě, je postaven před jednoduchou otázkou: Mít či být? (Jung, 2008, s. 55) Dnešní hédonisticko-konzumní společnost nás přesvědčuje, že správná cesta, vedoucí ke štěstí a úspěchu, je *mít*. Baťa a církev však se vydali cestou „bytí“. Cestou proměny a růstu, svobody a lásky. Je to cesta náročná, riskantní a mnohdy bolestivá. Je to však cesta, která končí zvoláním: **„Jsem nadšen životem. Miluji život. Přeál bych si žít jej desetkrát po sobě beze změny nebo za každých podmínek.“** (Baťa, 2002, s. 171)

Každý z nás musí zvolit. Kompromis je nepřípustný.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BAŤA, Jan Antonín, 1932. *Spolupráce: Výbor z článků a projevů v letech 1920 – 1936*. Zlín: TISK.

BAŤA, Tomáš, 2002. *Úvahy a projevy*. Vyd. 4. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, ISBN 80-7318-103-7.

BAŤA, Tomáš, 2007. *Zámožnost všem*. Vyd. 6. Zlín: Pavel Krejčíř a Stanislav Nováček, ISBN 978-80-239-8706-5.

CEKOTA, Antonín, 1929. *Baťa: myšlenky, činy, život a práce*. Praha: Antonín Cekota.

FAUSTI, Silvano, 2007. *Nad evangeliem podle Marka: Porozumět Božímu slovu*. Praha: Paulínky, ISBN 978-80-86949-39-0.

FAUSTI, Silvano, 2009. *Nad evangeliem podle Matouše: Porozumět Božímu slovu*. Praha: Paulínky, ISBN 978-80-86949-77-2.

GRÜN, Anselm a Friedrich ASSLÄNDER, 2008. *Řízení jako duchovní úkol*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, ISBN 978-80-7195-149-0.

HÖFFNER, Josef, 1999. *Manželství a rodina*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, ISBN 80-85959-49-6.

HOFÍREK, Stanislav, 1992. *Perspektivy lidskosti: Nový společenský řád ve světle papežských encyklik*. Praha: Nezávislé odborové sdružení práce a svoboda, ISBN 80-85528-11-8.

JAN PAVEL II., 1991a. *Centesimus annus*. Praha: Zvon, ISBN 80-7113-050-8.

JAN PAVEL II., 1991b. *Laborem exercens: O lidské práci*. Praha: Zvon, ISBN 80-7113-007-9.

JAN PAVEL II., 1992. *Familiaris consortio*. Praha: Zvon, ISBN 80-7113-067-2.

JAN PAVEL II., 1996a. *Christifideles laici*. Praha: Zvon, ISBN 80-7113-162-8.

JAN PAVEL II., *Sollicitudo rei socialis*. In: Katolická církev, *Sociální encykliky (1891 – 1991)*. 1996b Praha: Zvon, ISBN 80-7113-154-7.

JAN XXIII., *Mater et magistra*. In: Katolická církev, *Sociální encykliky (1891 – 1991)*. 1996a Praha: Zvon, ISBN 80-7113-154-7.

JAN XXIII., *Pacem in terris*. In: Katolická církev, *Sociální encykliky (1891 – 1991)*. 1996b Praha: Zvon, ISBN 80-7113-154-7.

- JUNG, Mathias, 2008. *Malý princ v nás*. Praha: Portál, ISNB 978-80-7367-412-0.
- KATOLICKÁ CÍRKEV, 1995. *Dokumenty II. vatikánského koncilu: Gaudium et spes*. Praha: Vyšehrad, ISBN 80-7113-089-3.
- KATOLICKÁ CÍRKEV, 2001. *Katechismus katolické církve*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, ISBN 80-7192-488-1.
- KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, 1991. *Sociální nauka církve*. Brno: Sursum, ISBN 80-901038-0-4.
- KUDZBEL, Marek, 2001. *Baťa: hospodářský zázrak*. Bratislava: Marada Capital Services, ISBN 80-968458-1-0.
- KUDZBEL, Marek, 2003. *Baťov systém riadenia*. Bratislava: Marada Capital Services, ISBN 80-9684-582-9.
- LEŠINGROVÁ, Romana, 2010. *Baťova soustava řízení*. Vyd. 3. Uherské Hradiště: Romana Lešingrová, ISBN 978-80-903808-9-9.
- LEV XIII., *Rerum novarum*. In: Katolická církev, *Sociální encykliky (1891 – 1991)*. 1996, Praha: Zvon, ISBN 80-7113-154-7.
- MARTINEK, Cyril, *Základní stavební kameny*. In: Mlčoch, Lubomír et al, 2007. *Pozvání na cestu: příspěvek k diskusi o člověku, společnosti a smyslu života podle sociálního učení katolické církve*. Praha: Centrum pro sociální otázky při ČBK, ISBN 978-80-254-0339-6.
- MORIN, Dominique, 1999. *Učení II. vatikánského koncilu*. Praha: Paulínky, ISNB 80-86025-17-9.
- OCKENFELS, Wolfgang, 1994. *Katolická sociální nauka*. Praha: Zvon, ISBN 80-7113-081-8.
- PAPEŽSKÁ RADA PRO SPRAVEDLNOST A MÍR, 2008. *Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, ISBN 978-80-7195-014-1.
- RYCHETNÍK, Luděk a Bedřich VYMĚTALÍK, *Jsme spolupracovníci Boží*. In: Mlčoch, Lubomír et al, 2007. *Pozvání na cestu: příspěvek k diskusi o člověku, společnosti a smyslu života podle sociálního učení katolické církve*. Praha: Centrum pro sociální otázky při ČBK, ISBN 978-80-254-0339-6.
- SEDLÁČEK, Tomáš, 2009. *Ekonomie dobra a zla: po stopách lidského tážení od Gilgameše po finanční krizi*. Praha: 65. Pole, ISBN 978-80-903944-3-8.
- STRÁTESKÝ, Miroslav, 2003. *Tvůrčí odkaz Tomáše Bati současným podnikatelům*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, ISBN 80-7318-152-5.

TRNKA, František, 1998. *Zlínští podnikatelé: Tomáš Baťa a František Čuba*. Praha: East Publishing, ISBN 80-7219-005-9.

VRAGAŠ, Štefan, 1996. *Základné otázky sociálneho učenia Cirkvi*. Bratislava: Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, ISBN 80-88696-13-5.

ZELENÝ, Milan, 2005. *Cesty k úspěchu: trvalé hodnoty soustavy Baťa*. Česko: Čintamani, ISBN 80-239-4969-1.

Elektronické zdroje

BatastoryNet. HAJNÝ, Pavel. BatastoryNet [online]. ©2005-2011 [cit. 2012-05-02]. Dostupné z: <http://batastory.net/cs/milniky/1895>.

Čekia: Váš partner pro informační věk. © 2001-2011. In: Čekia. [online]. [cit. 2012-05-17]. Dostupné z: <http://www.cekia.cz/cz/tiskove-zpravy/373-tz120502>.

HNUTÍ FOKOLÁRE: v České republice. © 2012. In: Focolare. [online]. [cit. 2012-05-07]. Dostupné z: http://www.focolare.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=id=99&Itemid=92.

RYBKA, Zdeněk, *Využití baťových metod – nejrychlejší zlepšení české ekonomiky*. In: Bata-konference, 2001: *Tvůrčí odkaz Tomáše Bati a současné podnikatelské metody*. Sborník příspěvků konference [online], [cit. 2012-05-09]. Dostupné z: http://www.bata-konference.utb.cz/2001/czech/index.php?id=07_papers_sections.

The San. Vaše brána do světa žurnalistiky [online]. © 2012 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: <http://www.thesan.cz/index.php/media/komentare-media/416-eny-novinaky-blbe-line-a-nespolehlive>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- SNC Sociální nauka církve
SŘB Soustava řízení Baťa
KKC Katechismus katolické církve
Ibid. Tamtéž
BŠP Baťova škola práce

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Graf 1: Pohlaví [Vlastní zpracování]</i>	65
<i>Graf 2: Podnikám [vlastní zpracování]</i> <i>Graf 3: Podnikám [vlastní zpracování]</i>	66
<i>Graf 4: Věk [Vlastní zpracování]</i>	66
<i>Graf 5: SNC [Vlastní zpracování]</i>	67
<i>Graf 6: SŘB [Vlastní zpracování]</i>	67
<i>Graf 7: Práce [Vlastní zpracování]</i>	68
<i>Graf 8: Práce II. [Vlastní zpracování]</i>	69
<i>Graf 9: Motivace [Vl. zpracování]</i> <i>Graf 10: Motivace II. [Vl. zpracování]</i>	69
<i>Graf 11: Úspěch II. [Vl. zpracování]</i> <i>Graf 12: Úspěch [Vl. zpracování]</i>	70
<i>Graf 13: Morálka [Vl. zpracování]</i> <i>Graf 14: Morálka II. [Vl. zpracování]</i>	71
<i>Graf 15: Služba [Vl. zpracování]</i> <i>Graf 16: Služba II. [Vl. zpracování]</i>	71
<i>Graf 17: Důvěra [Vl. zpracování]</i> <i>Graf 18: Důvěra II. [Vl. zpracování]</i>	72
<i>Graf 19: Budoucnost [Vl. zpracování]</i> ... <i>Graf 20: Budoucnost II. [Vl. zpracování]</i>	73
<i>Graf 21: Prostředí [Vl. zpracování]</i> <i>Graf 22: Prostředí II. [Vl. zpracování]</i>	73
<i>Graf 23: Vztahy [Vl. zpracování]</i> <i>Graf 24: Vztahy II. [Vl. zpracování]</i>	74
<i>Graf 25: Rodina [Vl. zpracování]</i> <i>Graf 26: Rodina II. [Vl. zpracování]</i>	74
<i>Graf 27: Angažovanost [Vl. zpracování]</i> <i>Graf 28: Angažovanost II. [Vl. zpracování]</i>	75

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Rodová tradice ševcovského řemesla (Lešingrová, 2010, s. 51).....	12
Tabulka 2: Výsledky voleb ve Zlíně v letech 1923,1927 a 1931 (Baťa politik, Baťov systém riadenia	21
Tabulka 3: Průměrná týdenní mzda dospělých dělníků v letech 1922 až 1924 (v Kč) (Kudz. BSR)	48
Tabulka 4: Shrnutí komparace	62

SEZNAM PŘÍLOH

P I – Dotazníkové šetření

P II – Spearmanův korelační koeficient

P III - Vstupní hodnoty dotazníku

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Dotazník - Filozofie podnikání

Vážená paní, vážený pane,

jmenuji se Denisa Kracíková a jsem studentkou 3. ročníku Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulty managementu a ekonomiky. Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku, jež je součástí mé bakalářské práce s názvem „Systém řízení Baťa ve světle katolické nauky církve.“ Údaje budou zpracovány zcela anonymně.

V případě, že budete mít zájem o zaslání výsledku dotazníku, uveďte svůj e-mail a ráda Vám výsledky zašlu.

Děkuji za Váš čas i ochotu.

Není-li uvedeno jinak, označte vždy pouze 1 odpověď, s kterou se nejvíce ztotožňujete, a to buď vepsáním písmena „X“ za Vámi vybranou odpověď, či podtrhnutím odpovědi.

1) Zaměstnávám:

- 1 – 5 zaměstnanců
- 6 – 25 zaměstnanců
- 26 – 100 zaměstnanců
- více než 100 zaměstnanců

2) Podnikám:

- méně než 1 rok
- 1 – 3 roky
- 4 – 10 let
- více než 10 let

3) Práce pro mě znamená: (můžete označit 1 – 3 odpovědi)

- radost a naplnění
- ztrátu času
- prostor pro kreativitu
- nutnost
- službu
- finanční zabezpečení
- lidský úděl, povinnost člověka
- rozvoj lidské společnosti
- jiné

4) Motivací mého podnikání je: (označte odpověď, s kterou se nejvíce ztotožňujete)

- vyšší společenský status
- získávání bohatství
- rozvoj člověka
- jiné

5) Úspěch mé firmy, spatřuji v: (označte odpověď, s kterou se nejvíce ztotožňujete)

- dosažení zisku
- službě veřejnosti
- spokojenosti zaměstnanců
- rozvoji firmy
- dosažení vysoké kvality nabízených produktů či služeb
- jiné.....

U otázek 6 až 8 označte písmenem „X“ míru Vašeho ztotožnění se s daným tvrzením:

6) Řídím-li se ve firmě morálními zásadami, má to pro firmu pozitivní dopad:

zcela souhlasím	souhlasím	nemám vyhraně- ní názor	nesouhlasím	zcela nesouhla- sím

7) Ztotožňuji se s tvrzením, že úsilí o společné dobro a služba veřejnosti jsou naplněním a smyslem existence člověka:

zcela souhlasím	souhlasím	nemám vyhraně- ní názor	nesouhlasím	zcela nesouhla- sím

8) Mám ve své zaměstnance důvěru:

zcela souhlasím	souhlasím	nemám vyhraně- ní názor	nesouhlasím	zcela nesouhla- sím

9) Při své podnikatelské činnosti se snažím (vždy) myslet i na budoucí generace:

- ano
- ne

10) Při své podnikatelské činnosti se snažím (vždy) zohledňovat dopad na životní prostředí:

- ano
- ne

11) Vztahy na pracovišti jsou pro mě důležité:

- ano
- ne

12) Zohledňuji ve vztahu k zaměstnanci i potřeby jeho rodiny:

- ano
- ne

13) Vnímám jako svou povinnost zapojovat se do veřejného a společenského života s cílem přispění ke společnému dobru:

- ano
- ne

14) Zním učení a zásady sociální nauky církve a přejímám je do svého podnikání:

- znám a uplatňuji je ve svém podnikání
- znám, ale neuplatňuji je
- neznám

15) Zním systém řízení Baťa a uplatňuji jeho prvky ve svém podnikání:

- znám a uplatňuji ho ve svém podnikání
- znám, ale neuplatňuji ho
- neznám

16) Jste:

- muž
- žena

17) Váš věk je:

- méně než 25 let
- 26 – 50 let
- nad 50 let

Ještě jednou děkuji za Váš čas. Vyplněné dotazníky zasílejte na e-mail: denisakracikova@rr49.cz

S přáním všeho dobrého

Denisa Kracíková

PŘÍLOHA II. – SPEARMANŮV KORELAČNÍ KOEFICIENT

Číslo respondenta	Xi (ne/uplatňuji)	Hodnota	Ix (pořadí ne/uplatňují)
1	ano	2	12,00
2	ano	2	12,00
3	ano	2	12,00
4	ano	2	12,00
5	ano	2	12,00
6	ano	2	12,00
7	ano	2	12,00
8	ano	2	12,00
9	ano	2	12,00
10	ano	2	12,00
11	ano	2	12,00
12	ano	2	12,00
13	ano	2	12,00
14	ano	2	12,00
15	ano	2	12,00
16	ano	2	12,00
17	ano	2	12,00
18	ano	2	12,00
19	ano	2	12,00
20	ano	2	12,00
21	ano	2	12,00
22	ano	2	12,00
23	ano	2	12,00
24	ne	1	38,50
25	ne	1	38,50
26	ne	1	38,50
27	ne	1	38,50
28	ne	1	38,50
29	ne	1	38,50
30	ne	1	38,50
31	ne	1	38,50
32	ne	1	38,50
33	ne	1	38,50
34	ne	1	38,50
35	ne	1	38,50
36	ne	1	38,50
37	ne	1	38,50
38	ne	1	38,50
39	ne	1	38,50
40	ne	1	38,50

Číslo respondenta	Xi (ne/uplatňuji)	Hodnota	Ix (pořadí ne/uplatňuji)
41	ne	1	38,50
42	ne	1	38,50
43	ne	1	38,50
44	ne	1	38,50
45	ne	1	38,50
46	ne	1	38,50
47	ne	1	38,50
48	ne	1	38,50
49	ne	1	38,50
50	ne	1	38,50
51	ne	1	38,50
52	ne	1	38,50
53	ne	1	38,50

Číslo respondenta	Uplatňují	Yi (skóre)	Iy (pořadí skóre)
1	ano	15,00	9,00
2	ano	13,00	18,50
3	ano	16,00	4,50
4	ano	14,50	12,50
5	ano	13,50	17,00
6	ano	18,00	1,00
7	ano	12,50	21,00
8	ano	8,50	41,00
9	ano	12,00	24,50
10	ano	15,50	6,00
11	ano	15,00	9,00
12	ano	12,00	24,50
13	ano	12,00	24,50
14	ano	10,00	34,00
15	ano	12,50	21,00
16	ano	11,00	29,50
17	ano	12,00	24,50
18	ano	13,00	18,50
19	ano	15,00	9,00
20	ano	17,00	2,00
21	ano	16,50	3,00
22	ano	12,50	21,00
23	ano	11,00	29,50
24	ne	14,00	15,00

25	ne	15,00	9,00
26	ne	8,50	41,00
Číslo respondenta	Uplatňují	Yi (skóre)	Iy (pořadí skóre)
27	ne	14,50	12,50
28	ne	15,00	9,00
29	ne	4,50	51,50
30	ne	9,50	36,00
31	ne	9,50	36,00
32	ne	14,00	15,00
33	ne	8,50	41,00
34	ne	11,00	29,50
35	ne	10,50	32,50
36	ne	8,50	41,00
37	ne	14,00	15,00
38	ne	6,50	48,00
39	ne	11,50	27,00
40	ne	8,50	41,00
41	ne	7,50	45,50
42	ne	6,50	48,00
43	ne	6,50	48,00
44	ne	6,00	50,00
45	ne	4,50	51,50
46	ne	7,50	45,50
47	ne	8,00	44,00
48	ne	3,50	53,00
49	ne	9,50	36,00
50	ne	16,00	4,50
51	ne	9,00	38,00
52	ne	10,50	32,50
53	ne	11,00	29,50

$D_i = I_x - I_y$	D_i^2
3,00	9,00
-6,50	42,25
7,50	56,25
-0,50	0,25
-5,00	25,00
11,00	121,00
-9,00	81,00
-29,00	841,00
-12,50	156,25
6,00	36,00

3,00	9,00
-12,50	156,25
-12,50	156,25
-22,00	484,00
Di = Ix - Iy	Di ^2
-9,00	81,00
-17,50	306,25
-12,50	156,25
-6,50	42,25
3,00	9,00
10,00	100,00
9,00	81,00
-9,00	81,00
-17,50	306,25
23,50	552,25
29,50	870,25
-2,50	6,25
26,00	676,00
29,50	870,25
-13,00	169,00
2,50	6,25
2,50	6,25
23,50	552,25
-2,50	6,25
9,00	81,00
6,00	36,00
-2,50	6,25
23,50	552,25
-9,50	90,25
11,50	132,25
-2,50	6,25
-7,00	49,00
-9,50	90,25
-9,50	90,25
-11,50	132,25
-13,00	169,00
-7,00	49,00
-5,50	30,25
-14,50	210,25
2,50	6,25
34,00	1156,00
0,50	0,25
6,00	36,00
9,00	81,00
Suma	10055,50

Původní hodnota pro ne/uplatňují	Xi
Původní hodnota skóre	Yi
Pořadí podle ne/uplatňují	Ix
Pořadí podle skóre	Iy

Suma D_i^2	10055,50
6 * Suma D_i^2	60333,00
Počet respondentů	53

Spearmanův koeficient	0,59460168
Kritická hodnota	0,233

[Vlastní zpracování]

PŘÍLOHA III. – VSTUPNÍ HODNOTY

Vstupní hodnoty:

Uplatňují/Neuplatňují	Skóre
ano	15
ano	13
ano	16
ano	14,5
ano	13,5
ano	18
ano	12,5
ano	8,5
ano	12
ano	15,5
ano	15
ano	12
ano	12
ano	10
ano	12,5
ano	11
ano	12
ano	13
ano	15
ano	17
ano	16,5
ano	12,5
ano	11
ne	7,5
ne	6,5
ne	6,5
ne	6
ne	4,5
ne	7,5
ne	8
ne	3,5
ne	9,5
ne	16
ne	9
ne	10,5
ne	11
ne	6,5
ne	6
ne	4,5
ne	7,5
ne	8
ne	11

Uplatňují/Neuplatňují	Skóre
ne	14
ne	15
ne	8,5
ne	14,5
ne	15
ne	4,5
ne	9,5
ne	9,5
ne	14
ne	8,5
ne	11
ne	10,5
ne	8,5
ne	14
ne	6,5
ne	11,5
ne	8,5
ne	14
ne	15
ne	8,5
ne	14,5
ne	15
ne	4,5
ne	9,5
ne	9,5
ne	14
ne	8,5
ne	11
ne	10,5
ne	8,5
ne	14
ne	6,5
ne	11,5
ne	8,5
ne	7,5
ne	6,5
ne	3,5
ne	9,5
ne	16
ne	9
ne	10,5

PŘÍLOHA IV. – TABULKA KRITICKÝCH HODNOT

Kritické hodnoty Spearmanova korelačního koeficientu r_{Sp}

n	$\alpha(2)$: 0,20	0,1	0,05	0,02	0,01	0,005	0,002
	$\alpha(1)$: 0,10	0,05	0,025	0,01	0,005	0,0025	0,001
4	1	1					
5	0,8	0,9	1	1			
6	0,657	0,829	0,886	0,943	1	1	
7	0,571	0,714	0,786	0,893	0,929	0,964	1
8	0,524	0,643	0,738	0,833	0,881	0,905	0,952
9	0,483	0,6	0,7	0,783	0,833	0,867	0,917
10	0,455	0,564	0,648	0,745	0,794	0,83	0,879
11	0,427	0,536	0,618	0,709	0,755	0,8	0,845
12	0,406	0,503	0,587	0,678	0,727	0,769	0,818
13	0,385	0,484	0,56	0,648	0,703	0,747	0,791
14	0,367	0,464	0,538	0,626	0,679	0,723	0,771
15	0,354	0,446	0,521	0,604	0,654	0,7	0,75
16	0,341	0,429	0,503	0,582	0,635	0,679	0,729
17	0,328	0,414	0,485	0,566	0,615	0,662	0,713
18	0,317	0,401	0,472	0,55	0,6	0,643	0,695
19	0,309	0,391	0,46	0,535	0,584	0,628	0,677
20	0,299	0,38	0,447	0,52	0,57	0,612	0,662
21	0,292	0,37	0,435	0,508	0,556	0,599	0,648
22	0,284	0,361	0,425	0,496	0,544	0,586	0,634
23	0,278	0,353	0,415	0,486	0,532	0,573	0,622
24	0,271	0,344	0,406	0,476	0,521	0,562	0,61
25	0,265	0,337	0,398	0,466	0,511	0,551	0,598
26	0,259	0,331	0,39	0,457	0,501	0,541	0,587
27	0,255	0,324	0,382	0,448	0,491	0,531	0,577
28	0,25	0,317	0,375	0,44	0,483	0,522	0,567
29	0,245	0,312	0,368	0,433	0,475	0,513	0,558
30	0,24	0,306	0,362	0,425	0,467	0,504	0,549
31	0,236	0,301	0,356	0,418	0,459	0,496	0,541
32	0,232	0,296	0,35	0,412	0,452	0,489	0,533
33	0,229	0,291	0,345	0,405	0,446	0,482	0,525
34	0,225	0,287	0,34	0,399	0,439	0,475	0,517
35	0,222	0,283	0,335	0,394	0,433	0,468	0,51
36	0,219	0,279	0,33	0,388	0,427	0,462	0,504
37	0,216	0,275	0,325	0,383	0,421	0,456	0,497

<i>n</i>	$\alpha(2)$: 0,20	0,1	0,05	0,02	0,01	0,005	0,002
	$\alpha(1)$: 0,10	0,05	0,025	0,01	0,005	0,0025	0,001
39	0,21	0,267	0,317	0,373	0,41	0,444	0,485
40	0,207	0,264	0,313	0,368	0,405	0,439	0,479
41	0,204	0,261	0,309	0,364	0,4	0,433	0,473
42	0,202	0,257	0,305	0,359	0,395	0,428	0,468
43	0,199	0,254	0,301	0,355	0,391	0,423	0,463
44	0,197	0,251	0,298	0,351	0,386	0,419	0,458
45	0,194	0,248	0,294	0,347	0,382	0,414	0,453
46	0,192	0,246	0,291	0,343	0,378	0,41	0,448
47	0,19	0,243	0,288	0,34	0,374	0,405	0,443
48	0,188	0,24	0,285	0,336	0,37	0,401	0,439
49	0,186	0,238	0,282	0,333	0,366	0,397	0,434
50	0,184	0,235	0,279	0,329	0,363	0,393	0,43
51	0,182	0,233	0,276	0,326	0,359	0,39	0,426
52	0,18	0,231	0,274	0,323	0,356	0,386	0,422
53	0,179	0,228	0,271	0,32	0,352	0,382	0,418
54	0,177	0,226	0,268	0,317	0,349	0,379	0,414
55	0,175	0,224	0,266	0,314	0,346	0,375	0,411